ภาสนานุศาสน์

ภาสนานุศาสน์

ภาสนานุศาสน์

ประมวลพระโอวาทและพระดำรัส
สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ
ด้านการปกครองคณะสงฆ์

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
โปรดให้พิมพ์ประทาน
สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (อคฺคชิโน)
เนื่องในมงคลสมัยเจริญอายุครบ ๖ รอบนักษัตร
วันเสาร์ ที่ ๒๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๕

ด้วยวันเสาร์ ที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๕ เป็นโอกาสที่ **สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (อคฺคชิโน)** ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม กรรมการมหาเถรสมาคม แม่กองธรรมสนามหลวง ฯลฯ เจริญอายุครบ ๖ รอบนักษัตร เป็นมงคลสมัยควรแก่ความยินดีที่คณะวัดราชบพิธ ตลอดทั้งสัทธิวิหาริก อันเตวาสิก และศิษยานุศิษย์ได้ร่วมกันจัดงานถวายเป็นมุทิตาสักการะ โอกาสสำคัญอันนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าควรพิมพ์หนังสือขึ้นสำหรับมอบให้สมเด็จพระมหาวีรวงศ์แจกเป็นบรรณาการที่ระลึกแด่ผู้มาถวายสักการะมุทิตาจิตสักเล่มหนึ่ง

เมื่อมาคำนึงถึงเรื่องที่จะพิมพ์ ข้าพเจ้าเห็นว่าทั้งสมเด็จพระมหาวีรวงศ์และข้าพเจ้าต่างเป็นสัทธิวิหาริกร่วมสมเด็จพระอุปัชฌายะเดียวกันคือ **สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ** ผู้ซึ่งสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ได้รับถ่ายทอดพระอาจาระและพระสามารถในการบริหารปกครองคณะสงฆ์มาดำรงไว้ในตนจนปรากฏเกียรติคุณอยู่ทั่วไป หากได้พิมพ์หนังสือที่เป็นพระโอวาทและพระดำรัสแห่งเจ้าพระคุณสมเด็จพระอุปัชฌายะมอบให้ ก็คงจะเป็นที่ตั้งแห่งความพอใจปลาบปลื้มของสมเด็จพระมหาวีรวงศ์เป็นแน่ ข้าพเจ้าจึงได้ให้รวบรวมพระโอวาทและพระดำรัสของสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ จัดพิมพ์ในการนี้ แต่ด้วยเจ้าพระคุณสมเด็จพระอุปัชฌายะมีพระโอวาทและพระดำรัสที่ประทานในโอกาสต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ไม่อาจจะรวบรวมเพื่อพิมพ์เป็นเล่มสมุดเดียวได้ ข้าพเจ้าจึงให้เลือกเฉพาะพระโอวาทและพระดำรัสเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ ด้วยเหตุที่สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ได้เคยเป็นกำลังสำคัญถวายงานเจ้าพระคุณสมเด็จพระอุปัชฌายะในด้านการบริหารปกครองคณะสงฆ์มาตั้งแต่เดิม โดยที่สุดแม้พระโอวาทและพระดำรัสบางองค์ที่ปรากฏในเล่มสมุดนี้ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ก็เป็นผู้ดีดพิมพ์ถวาย ประเภทแห่งพระโอวาทและพระดำรัสที่เลือกนี้จึงเหมาะสมด้วยประการทั้งปวง ในการพิมพ์ครั้งนี้ได้ขนานนามหนังสือถวายเป็นพระเกียรติยศว่า **"วาสนานุศาสน์"** และเพราะหนังสือนี้สำเร็จลงได้

ด้วยสามัคคีธรรมของผู้มีกัลยาณจิต โดยเฉพาะศิษย์สำนักวัดราชบพิธผู้ปรารถนาจะสนองอาจาริยคุณ ข้าพเจ้าจึงขออนุโมทนาต่อผู้ปรากฏนามพิมพ์ไว้ในตอนท้ายหนังสือเล่มนี้ด้วย

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ ได้ทรงสถิตในที่สกลมหาสังฆปริณายก ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๑๗ ถึง ๒๕๓๑ รวมเวลา ๑๔ ปีเศษ ในห้วงเวลานั้นเป็นห้วงเวลาแห่งความเปลี่ยนแปลง ทั้งทางสังคม การเมืองการปกครอง รวมถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้คนซึ่งรวมทั้งพระสงฆ์ในสังฆมณฑลด้วย การบริหารปกครองคณะสงฆ์ในระยะเวลานั้นจึงมิใช่เรื่องง่าย แต่ด้วยพระปัญญาคุณ และพระสามารถของเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราชเจ้า การบริหารปกครองคณะสงฆ์ก็เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เป็นสังฆราชสมัยหนึ่งซึ่งได้รับการยกย่องว่าการพระศาสนาและการคณะสงฆ์รุ่งเรืองเรียบร้อยเป็นกิตติประวัติของคณะสงฆ์ไทย ฉะนั้น **ท่านพระเถรานุเถระ หรือสาธุชนพุทธบริษัท ผู้หวังจะช่วยจรรโลงพระศาสนาของสมเด็จพระบรมศาสดา ช่วยรักษาคณะสงฆ์สังฆมณฑลให้รุ่งเรือง หากได้พิจารณาพระโอวาทและพระดำรัสในหนังสือนี้ และน้อมนำมาปฏิบัติตาม ก็จะเป็นที่เชื่อแน่ได้ว่าความหวังอันดีนั้นจะพลันสำเร็จ เกิดประโยชน์ตน ประโยชน์ท่าน และประโยชน์ของพระศาสนาด้วย**

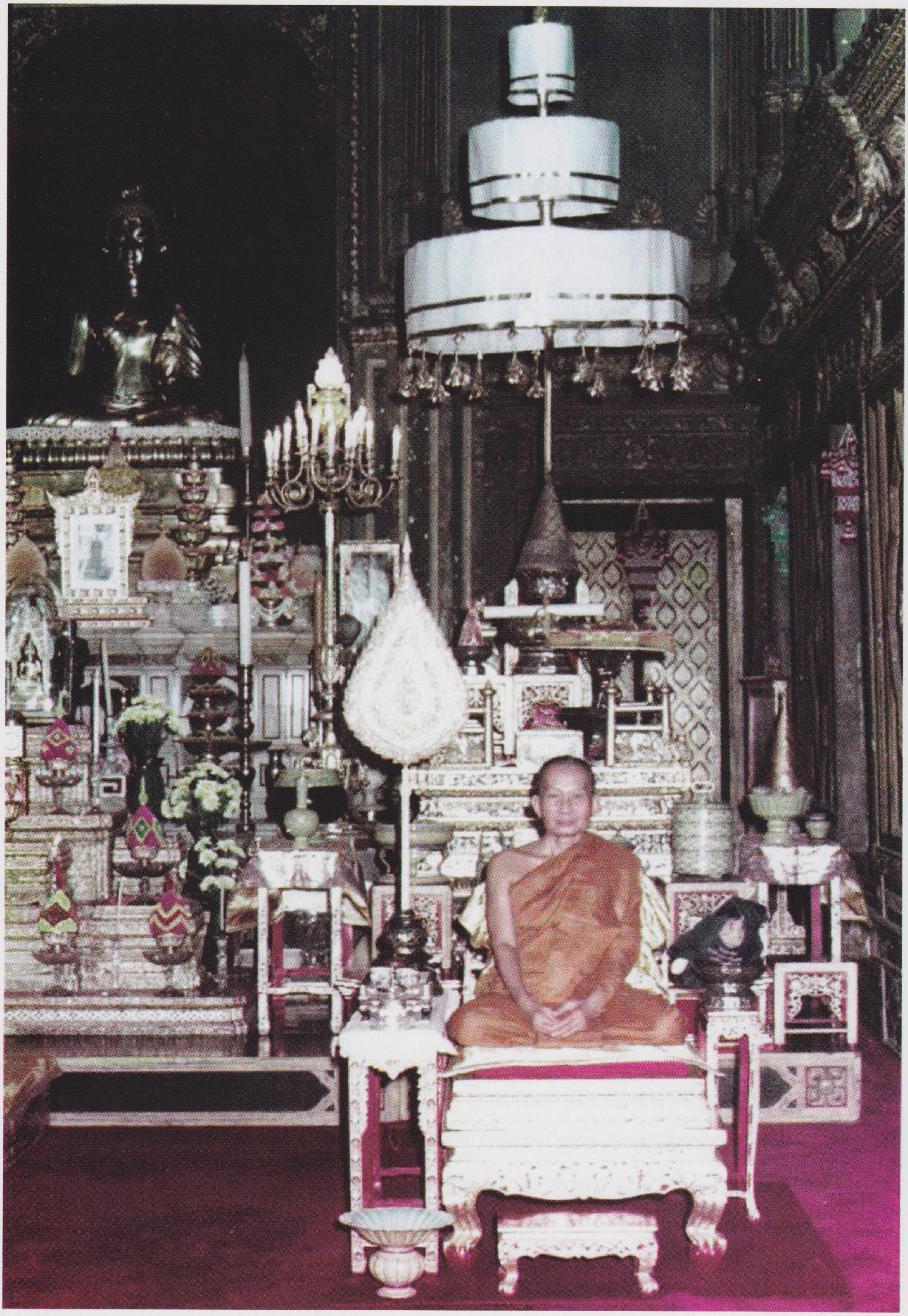
ขออำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย จงได้รักษา**สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (อคฺคชิโน) ผู้ซึ่งข้าพเจ้าหวังและมั่นใจว่าจะเป็นกำลังของพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ กับทั้งเป็นผู้ซึ่งข้าพเจ้าจะได้ฝากฝังวัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามไว้เพื่อให้ช่วยทำนุบำรุงปกครองรักษาต่อไป** ให้เจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ และเจริญในพระสัทธรรมของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดกาลนานเทอญ.

(สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

๒๒ มกราคม ๒๕๖๕

สารบัญ

พระโอวาท
ประทานแก่ภิกษุสามเณร
ณ ลานอโศก วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร
วันเสาร์ ที่ ๑๗ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๘

ภิกษุสามเณรทั้งหลาย

การที่ท่านอาสภเถระ* ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของพวกเธอได้กล่าวบรรยายถึงความเป็นมาในการที่พวกเธอได้มาประชุมกันในที่นี้ว่ามีจุดประสงค์อย่างไร และบัดนี้ความประสงค์นั้น ก็ได้สำเร็จไปตามสมควรแล้ว นับว่าความหวังของพวกเธอที่ต้องจากที่อยู่ที่อาศัยมาตรากตรำอยู่ในที่นี้ได้สำเร็จสมความปรารถนา ทั้งนี้ก็ไม่ใช่ว่าฉันเองจะเป็นผู้บันดาลให้ความสำเร็จเหล่านี้ลุล่วงไปได้ด้วยดี จำเป็นที่จะต้องพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลที่เหมาะสม เพราะว่าบุคคลเราในกลุ่มไหนก็ตาม ถ้ากระทำการงานอะไรตามอำเภอใจ ไม่ถือระเบียบแบบแผนไม่ถือหลักถือฐานไว้เป็นแบบฉบับก็ย่อมจะก่อความวุ่นวายขึ้นตามอารมณ์ของผู้นั้น ๆ เพียงกลุ่มคนสัก ๕ คนเท่านั้นถ้าต่างคนต่างถือตามอำเภอใจไม่ถือหลักถือเกณฑ์ ก็ย่อมจะกระทบกระเทือนกันอยู่เรื่อยไป เพราะฉะนั้นการที่พวกเธอได้เข้ามาประชุมกัน และแสดงความปรารถนาให้คณะสงฆ์โดยเฉพาะกรรมการมหาเถรสมาคมได้รับทราบ ดังที่พวกเธอได้รับทราบจากแถลงการณ์มาแล้วว่า ทางคณะกรรมการมหาเถรสมาคมก็พยายามที่จะสนองให้สมเจตนาของพวกเธอ และก็ได้พยายามกระทำกันมา แต่ว่าเป็นเรื่องที่จะทำให้สำเร็จ

---

* สมณศักดิ์สุดท้ายคือ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสโภ) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร

เด็ดขาดไปโดยทันอกทันใจนั้น ก็เป็นเหตุเหลือวิสัยเหมือนกัน แต่ถึงกระนั้นก็พยายามทำด้วยความเห็นอกเห็นใจพวกเธอ จนได้ผลพอสมความปรารถนาของพวกเธอเช่นนี้

ส่วนกิจการที่พวกเธอได้กระทำไปนั้น แม้จะเป็นการล่วงเกินในผู้หลักผู้ใหญ่ด้วยกาย ด้วยวาจา หรือด้วยน้ำใจก็ตาม ก็ขออโหสิกรรมไม่ถือโทษเก็บเอาความผิดคิดร้ายเหล่านั้นไว้ นี้กล่าวแทนในนามของคณะกรรมการมหาเถรสมาคม แต่ว่าเรื่องการให้อภัยซึ่งกันและกันนี้ เราจำเป็นจะต้องต่างคนต่างให้ต่อกันและกัน ไม่ใช่ว่าคอยรับแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น เมื่อเราได้รับความอภัยคือไม่มีโทษไม่มีภัยจากใครเราก็ต้องตอบเขาด้วยความไม่มีเวรไม่มีภัยแก่เขาเช่นเดียวกัน ดังพิธีของเราที่เคยมีเรียกว่า**ขอขมา**ในเวลาจะเข้าพรรษา หรือผู้ที่จะสึกหาลาเพศ นั่นแหละเป็นวิธีหนึ่งที่เราจะล้างจิตใจอาฆาตพยาบาทจองเวรคือไม่เก็บเอาความผิดคิดร้ายของกันและกันที่ทำทางกาย วาจา ทางน้ำใจไว้ อันนี้ก็เป็นไปเพื่อไม่ก่อให้เกิดอาฆาตพยาบาทจองเวรสืบต่อไป

การขอขมาท่านต้องการให้เราปลดเปลื้องทิ้งการล่วงเกินเสียให้หมด ไม่เก็บเอาความผิดคิดร้ายอันจะพึงมีไว้ในใจเลย ให้อยู่ด้วยความเป็นมิตร มีความเมตตากรุณา อนุเคราะห์ สงเคราะห์ซึ่งกันและกันอยู่เสมอ แม้จะจากกันไปอย่างลาสิกขาจากไปเป็นฆราวาสก็เท่ากับว่า เรามาขอขมาเพื่อจะได้จากกันด้วยความเป็นมิตร ไม่ใช่จากกันด้วยความเป็นศัตรู อันนี้ก็เป็นวิธีการในทางพระพุทธศาสนาของเรา โดยยึดหลักว่า เราจะอยู่ที่ไหนก็ตามอยู่ในเพศไหนก็ตาม จำเป็นที่จะต้องแผ่เมตตาให้ความหวังดีให้ความปรารถนาความสุขความเจริญแก่กันและกันทั่วไปทั้งนั้น ไม่ใช่ว่าเราเกิดมาจะมุ่งแต่ประทุษร้ายเบียดเบียนต่อกันและกันก็หามิได้ เราไม่ใช่เกิดมาเพื่อทำบาป เราเกิดมาเพื่อทำบุญด้วยเหมือนกัน ฉะนั้นเมื่อทำบาปไม่เป็นความดีก็ควรจะช่วยกันทำบุญ เพื่อเป็นความดีแก่ชีวิตของเราสืบต่อไป

ขอแนะนำแก่พวกเธอทั้งหลาย ก่อนที่จากกลับไปสู่ภูมิลำเนาอาวาสของตน ๆ นี้ ควรสำนึกตนในฐานะที่เราเป็นภิกษุสามเณรซึ่งเท่ากับราษฎรพวกหนึ่งของประเทศชาติ หรือเป็นพลเมืองหมู่หนึ่งคณะหนึ่งของประเทศชาติจนถึงรัฐบาลก็ยังออกกฎหมายให้ควบคุมกันเองโดยพิเศษกว่าพวกอื่น แม้พื้นเพเดิมจะเป็นลูกชาวบ้านหลานชาวบ้านก็ตาม แต่ว่าเมื่อมาประพฤติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าแล้ว ก็ย่อมจะได้รับความเคารพนับถือจากชาวบ้าน เขาศรัทธาเลื่อมใสในความประพฤติตัวปฏิบัติตัวเรียบร้อย ทั้งส่วนกาย ส่วนวาจา และส่วนน้ำใจ ชาวบ้านจึงทำบุญใส่บาตรทูนหัวให้ แม้ภิกษุสามเณรของเราจะมีอายุปูนลูกปูนหลานก็ตาม เขา ชาวบ้านซึ่งมีอายุมากกว่ายังกราบไหว้บูชาได้ ทั้งนี้ก็เพราะเขาหวังว่าเราเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ และการประพฤติดีปฏิบัติชอบนั้นไม่ใช่ตามอำเภอใจของใคร แต่ว่าประพฤติดีปฏิบัติชอบตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เพราะพระพุทธเจ้าเป็นจุดรวมของเราทั้งหลายผู้เป็นพุทธศาสนิกชน แต่เราผู้เป็นพระเป็นเณรนี้ ชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชนคนนับถือศาสนาพุทธพิเศษกว่าชาวบ้าน คือเรามีความศรัทธาความเชื่อปสาทะความเลื่อมใสแรงกว่าชาวบ้าน สามารถที่จะสละทรัพย์สมบัติ ซึ่งเป็นส่วนของฆราวาสเข้ามาบรรพชาอุปสมบท การบรรพชาอุปสมบทนี้ เราก็ทำด้วยความสมัครใจ พยายามที่จะอยู่ในระเบียบข้อปฏิบัติของพระพุทธเจ้าทุกประการ เราจึงเป็นพระเป็นเณรขึ้นได้ ไม่ใช่ว่าเราเป็นพระเป็นเณรด้วยระเบียบแบบแผนของใครอื่น หรือทางรัฐบาลจะยื่นให้ก็ไม่ได้ แต่ว่าเมื่อเราเป็นพระเป็นเณรด้วยประพฤติดีปฏิบัติชอบอยู่ในระเบียบของพระพุทธเจ้าจึงได้รับความยกย่องนับถือจากชาวบ้าน ซึ่งเขาก็เป็นพุทธศาสนิกชนเหมือนกันแต่ว่าเขาไม่สามารถที่จะประพฤติตัวปฏิบัติตัวได้เต็มที่หรือสูงเด่นเหมือนอย่างที่เราซึ่งเป็นพระเป็นเณร

ระเบียบแบบแผนของพระพุทธเจ้าที่บัญญัติให้เราประพฤติปฏิบัตินี้ขอให้สำนึกจงมากว่า ท่านนำเอาระเบียบแบบแผนของคนชั้นสูง มาแนะนำชักจูงพวกเราให้เป็นคนสูงขึ้นด้วยเกียรติด้วยคุณธรรม เพราะท่านเป็นลูกกษัตริย์ชั้นเจ้าฟ้าชายของเรานี้เหมือนกัน ท่านมีฐานะเป็นเจ้าฟ้าชาย แต่ว่าเมื่อท่านออกบวช ตั้งตนเป็นศาสดาขึ้นแล้วมีสาวกขึ้นแล้ว ท่านก็ต้องการที่จะให้สาวกของท่านเป็นคนประพฤติดีปฏิบัติชอบ แม้จะอยู่ในฐานะต่ำต้อย เป็นชาวบ้านเป็นพ่อค้ามาก่อนก็ตาม แต่เมื่อเขามาเป็นลูกศิษย์สาวกของท่านแล้ว ท่านต้องการที่จะปรับปรุงลูกศิษย์ของท่านทั้งหมด ให้อยู่ในระเบียบแบบแผนที่คนชั้นสูงเขานิยมเคารพนับถือจึงนำให้ได้ความสันนิษฐานว่าระเบียบแบบแผนของพระองค์ที่วางไว้เป็นสิกขาบทต่าง ๆ นี้ ท่านต้องนำเอามาจากของคนชั้นสูงชั้นตระกูลกษัตริย์ทั้งนั้น เพื่อจะยกย่องสาวกของพระองค์ท่านแม้จะอยู่ในตระกูลต่ำ ให้เป็นผู้มีศักดิ์ศรีเทียมทันเท่าตระกูลสูงด้วย อันนี้เป็นหลักสำคัญที่เราจะลืมไม่ได้ว่าเราเป็นพระเป็นเณรที่ชาวบ้านเขาเคารพกราบไหว้บูชานี้ เพราะเราประพฤติตัวปฏิบัติตัวตามระเบียบแบบแผนของพระพุทธเจ้า เราจึงจะทิ้งพระธรรมวินัยเสียไม่ได้ เราเป็นพระเป็นเณรขึ้นได้ก็ด้วยปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า อยู่ในระเบียบของพระพุทธเจ้า เพราะฉะนั้นเราจะอยู่ที่ไหน อยู่ในกรุง ในหัวเมือง ในป่าในรกก็ตาม เมื่อเราปฏิญาณตนว่าเป็นพระเป็นเณรแล้วจะต้องอยู่ในระเบียบแบบแผนของพระพุทธเจ้า เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันทั้งนั้น ไม่ใช่อยู่ตามชนบทจะย่อหย่อนจากระเบียบแบบแผนเสียบ้าง อยู่ในกรุงต้องเคร่งครัดบ้างอย่างนี้ไม่ได้ จะต้องมีความประพฤติปฏิบัติเหมือนกันทั้งนั้น และโดยเฉพาะก็ควรที่จะได้สนใจว่า เราบวชสำเร็จเป็นพระเป็นเณรขึ้นมาได้ด้วยปฏิบัติตามลักษณะวิธีการบวชของพระพุทธเจ้า เมื่อบวชขึ้นมาแล้วเราจะเป็นพระเพียงด้วยการนุ่งห่มผ้าเหลืองปลงผมโกนหนวดเท่านี้ก็หามิได้ การนุ่งห่มเหลืองปลงผมโกนหนวดนี้เป็นเพียงเปลือกของพระของเณร **ความเป็นพระเป็นเณรที่แท้จริงนั้น อยู่ที่คุณธรรม คือว่าต้องประพฤติตัวปฏิบัติตัวอยู่ในระเบียบโดยเคร่งครัด**

ว่าโดยเฉพาะส่วนวินัย เราต้องพยายามรักษาเสขิยวัตรหมวดสารูปก็เพื่อให้เรานุ่งห่มดี กิริยาเรียบร้อยดี กิริยามารยาท การยืน เดิน นั่ง นอน สงบเรียบร้อย และยิ่งกว่านั้น ยังมีเสขิยวัตรส่วนโภชนปฏิสังยุตอีก ว่าด้วยระเบียบการฉันอาหาร ข้อนี้ขอให้นึกเถิดว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นห่วงในเรื่องกิริยามารยาทการกินอาหารนี้เป็นอย่างมาก จะสันนิษฐานได้ว่าสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้สำรวมในเรื่องกิริยามารยาทการกินอาหารนี้มีตั้ง ๒๔ สิกขาบท มีกิริยารับบิณฑบาตเพียง ๖ สิกขาบท นอกจากนั้นเป็นเรื่องของกิริยามารยาททั้งนั้น ทำไมพระพุทธเจ้าจึงเป็นห่วงในเรื่องกิริยามารยาทการกินอาหารนี่มาก ถ้าจะนึกดูกันง่าย ๆ กับการนำอาหารเข้าปากนี้ ทำไมจะต้องมีระเบียบอะไรมากมายที่พระพุทธเจ้าเป็นห่วงมากก็เพราะว่าคนที่เขานำภัตตาหารมาเลี้ยงเรา เขาก็นั่งดูนั่งคอยปรนนิบัติเรา เพื่อให้ความสะดวกในการฉันอาหาร ถ้าเราฉันอาหารด้วยกิริยามารยาทมูมมาม ไม่น่าเคารพไม่น่าเลื่อมใส ก็ทำให้เขาคลายความเคารพเลื่อมใสไป กลับจะต้องถูกตำหนิติเตียนอีกด้วย เพราะฉะนั้นพระองค์จึงเป็นห่วงในเรื่องกิริยามารยาทเหล่านี้อย่างมาก เฉพาะเสขิยวัตรต่าง ๆ นั้น ก็เพื่อควบคุมให้ภิกษุสามเณรมีกิริยามารยาท ส่วนกาย ส่วนวาจาอยู่ในระเบียบแบบแผนที่ดีอยู่เสมอ ไม่เลือกว่าจะอยู่ในวัด ในบ้าน เราจะต้องเป็นพระเป็นเณร และจะต้องสำรวมระวังอยู่ในระเบียบแบบแผนของพระพุทธเจ้าอยู่เสมอ เพียงเท่านี้ก็เท่ากับว่า ชวนให้ปรับปรุงเครื่องแบบภายนอกจนเป็นที่น่าเลื่อมใสของคนที่พบเห็น ขอชักตัวอย่างสักข้อหนึ่งที่ว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก ในบรรดาพวกเรานี้ การนุ่งห่มครองจีวร จะไปไหนมาไหนขอให้ถือว่าเสมือนเราโฆษณาตัวเราเองไปตลอดถนนว่าเราจะเดินดีไม่ดี นุ่งห่มดีไม่ดีอย่างไร ชาวบ้านที่เขาเห็นกิริยาอาหารก็จะคอยวิจารณ์ว่าองค์นี้นุ่งห่มดีเรียบร้อย องค์นั้นนุ่งห่มไม่ดีไม่เรียบร้อย องค์นั้นเดินรับบิณฑบาตคุยกันไปเดินกันไปอย่างนี้ขอให้นึกเถิดว่าเท่ากับเราโฆษณาตัวเราไปด้วย

เรื่องนุ่งห่มหรือกิริยาภายนอกนี้นับว่าเป็นประการสำคัญที่จะชักจูงคนให้เคารพเลื่อมใสหรือรักใคร่เอ็นดู ภิกษุสามเณรทั้งหลายก็เคยศึกษาเล่าเรียนพุทธประวัติในเรื่องของพระสารีบุตรที่จะเข้ามาเคารพนับถือในพระพุทธศาสนานี้ ก็เพราะเพียงได้เห็นกิริยามารยาทของพระอัสสชิเท่านั้นใช่ไหม เพียงแต่เห็นครั้งแรกเท่านั้นก็ชวนให้น่าเลื่อมใส อยากรู้จัก อยากคบหา นี้เป็นเรื่องสำคัญ เพียงแต่เห็นครั้งแรกเท่านั้นก็น่าเคารพเลื่อมใสแล้ว เพราะฉะนั้นขอให้พวกเราทั้งหลายจงช่วยกันระมัดระวังยึดถือธรรมวินัยเข้าไว้เป็นหลักสำคัญที่ช่วยกันทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองมั่นคงถาวรสืบไป ก็ต้องเริ่มพระศาสนาจากตัวเราขึ้นไป ที่ตัวเราเป็นพระเป็นเณรนุ่งเหลืองห่มเหลืองนี้แหละชื่อว่าปฏิบัติกิจของพระศาสนาอย่างสำคัญประการหนึ่ง ถ้าตัวเราไม่เรียบร้อยก็เหมือนทำให้พระศาสนาไม่เรียบร้อยไปด้วย แต่ถ้าตัวเราเรียบร้อยเป็นที่น่าเคารพเลื่อมใสกราบไหว้บูชาของชาวบ้านก็เหมือนกับช่วยบำรุงพระพุทธศาสนาให้เป็นที่เคารพเลื่อมใสของชาวบ้านด้วยเหมือนกัน

เราต้องการให้พระพุทธศาสนาของเรายืนยาวตลอด ๕,๐๐๐ กว่าปี ไม่ต้องไปดูที่ไหน ดูที่ตัวของเรานี่แลเป็นหลักสำคัญ เรายังสมัครที่จะกราบไหว้บูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะที่พึ่งที่เคารพนับถืออย่างสูงสุดอยู่แล้ว เราจะต้องพยายามที่จะศึกษาและประพฤติปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของพระพุทธเจ้า อย่าเอาตามระเบียบแบบแผนของเราหรือของผู้อื่น ถ้าเอาตามระเบียบแบบแผนของเราแล้วก็ไม่จำเป็นต้องมาบวช สามารถทำไปตามใจชอบได้อยู่เองแล้ว แต่เมื่อเรามาบวชขึ้นเช่นนี้ โดยไม่มีใครถูกบังคับ เราสมัครเข้ามาเอง เพราะฉะนั้น เราจะสมัครเข้ามาทำลายพระพุทธศาสนา หรือสมัครเข้ามาให้พระศาสนาเจริญ อันนี้ก็ขอให้ช่วยกันนึกด้วยว่า เราจะต้องการให้พระพุทธศาสนาของเราเสื่อม หรือต้องการให้พระพุทธศาสนาของเราเจริญ ถ้าต้องการให้พระศาสนาของเราเจริญก็จงดูที่ตัวเรา พิจารณาดูตัวเรา

ใช้สติปัญญาของเราเองย้อนเข้ามาดูตัวเรา อย่าดูออกไปข้างนอก ถ้าขืนดูข้างนอกมาก แล้วก็จะทำให้เราลืมตัว ไม่เห็นความผิดความถูกของเรา เพราะความผิดความถูกนั้นไม่ใช่อยู่ที่อื่น ย่อมอยู่ที่ตัวเราทั้งสิ้น การจะแก้ความผิดความถูกนั้นจะต้องแก้ที่ตัวเรา เมื่อเราทำไม่ดีเราก็ต้องแก้ที่ตัวเรา อันนี้พระพุทธเจ้าทรงย้ำนักย้ำหนาทีเดียวว่า จะต้องพยายามปรับปรุงตัวเราเอง ตามหลักแห่งพระธรรมวินัยเป็นหลักสำคัญ ดังที่พระพุทธภาษิตว่า **อตฺตาหิ อตฺตโน นาโถ** ตนแลเป็นที่พึ่งของตน

แลพระพุทธเจ้าที่ได้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าได้นี้ มีข้อสันนิษฐานว่าพระองค์ใช้สติปัญญาของพระองค์ปรับปรุงพระองค์ท่านเองเป็นหลักสำคัญ เพราะคนตั้งแต่ในยุคนั้นตลอดถึงในยุคนี้ มีปกติชอบไปวิจารณ์ชีวิตของคนอื่นว่าคนนั้นเป็นอย่างนี้ คนนี้เป็นอย่างนั้น แต่หาได้กลับย้อนเข้ามาดูตัวของตัวเอง หวังว่าตัวมีความผิดความเสียหายอย่างไรหรือไม่ จึงนับว่าเป็นความผิดเพราะการลืมตัว

ฉะนั้น การที่เรามีสติปัญญาที่ได้จากศึกษาวิชาความรู้กันมามาก ๆ นี้ ก็เพื่อที่จะมาปรับปรุงตัวของเราให้มีความสุข ความเจริญในทางดีทางชอบ ไม่ใช่ว่าศึกษาวิชาความรู้มาก่อกรรมทำเข็ญ ทำผิดทุจริตก็หามิได้ เพราะฉะนั้นเราเป็นพระเป็นเณรก็ขอฝากความนึกคิดตามที่พูดมานี้ว่า เราควรจะเป็นพระเป็นเณรที่ดีเป็นศรีแก่พระพุทธศาสนาหรือไม่ ถ้าเราต้องการหาความดีใส่ตัวเราจากพระพุทธศาสนาแล้ว เราก็ต้องยึดหลักคำสอนของพระองค์ท่านเป็นแบบฉบับอยู่เสมอ อย่าไปเอาระเบียบแบบแผนของคนอื่นเข้ามาแทรกแซงถ้าขืนเอามาแทรกแซง ก็เท่ากับบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไปโดยปริยายเหมือนกัน เราต้องสำนึกอยู่เสมอว่า เราจะต้องเป็นพระเป็นเณรที่สมบูรณ์ด้วยสิกขาวินัย ตามระเบียบแบบแผนหน้าที่ของเราอยู่เสมอไม่ว่าเราจะอยู่ที่ไหน จะอยู่บ้านนอก บ้านนา บ้านป่าผาดอนแค่ไหนก็ตาม เมื่อเรายังปฏิญาณตนว่าเป็นพระเป็นเณรอยู่แล้ว ก็ขอให้ได้พยายามประพฤติตัวปฏิบัติตัวอยู่ใน

ระเบียบแบบแผนตามธรรมวินัย ใช้ความรู้ที่เราได้ศึกษาเล่าเรียนมาให้เป็นคุณประโยชน์แก่ตัวให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เสมือนหนึ่งว่าพระพุทธศาสนาได้เจริญแพร่หลายนำให้มีความสุขความเจริญรุ่งเรืองไปทั่วประเทศชาติ

ขอให้พระภิกษุสามเณร และฆราวาสที่มาประชุมกันอยู่ ณ ที่นี้จงได้อธิษฐานใจว่า เราเป็นพุทธศาสนิกชนเป็นคนที่นับถือศาสนาพุทธเราจะต้องทุ่มเทชีวิตจิตใจของเราลงในการเทิดทูนบูชาพระพุทธศาสนาไว้เหนือเศียรเกล้าทั่วกันทั้งนั้น ขอให้ดูพระพุทธศาสนาในจิตใจของเราในกิริยามารยาทของเราไม่ใช่ไปดูที่อื่น ว่าเราประพฤติดีปฏิบัติชอบตามระเบียบแบบแผนของพระธรรมวินัยหรือไม่

สำหรับฆราวาสที่เป็นพุทธศาสนิกชน ก็อยู่ในฐานะเป็นอุบาสกอุบาสิกามีหน้าที่จะทรงพระพุทธศาสนาไว้ด้วยเหมือนกัน มิใช่ว่าการทรงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองอยู่ที่พระภิกษุสามเณรเท่านั้น อุบาสกอุบาสิกาก็มีหน้าที่ที่จะทรงหรือทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาไว้ให้เจริญรุ่งเรืองตามกำลังความสามารถ อย่าถือว่าเป็นหน้าที่ของพระเณรฝ่ายเดียว เมื่อท่านปฏิญาณตนว่าเป็นพุทธศาสนิกชนแล้ว ก็ต้องมีส่วนรับผิดชอบ รับความเสื่อมความเจริญของพระศาสนาไว้ด้วย ฝ่ายฆราวาสต้องปฏิบัติตนตามที่ได้ชี้แจงแก่ภิกษุสามเณรมาแล้วว่าภิกษุสามเณรต้องพิจารณาตัวเอง ประพฤติปฏิบัติตัวเองให้อยู่ในธรรมในวินัยอย่างใด ฆราวาสก็ต้องประพฤติตัวเองปฏิบัติตัวเองอยู่ในศีลในธรรมตามภูมิชั้นอย่างนั้น ตามที่ท่านบัญญัติไว้เป็นศีลสามัญหรือศีลปกติคือศีล ๕ ห้ามไม่ให้ฆ่าสัตว์ ห้ามไม่ให้ลักทรัพย์ ห้ามไม่ให้ประพฤติผิดในกาม ห้ามไม่ให้พูดปด ห้ามไม่ให้ดื่มสุราเมรัย เพียง ๕ ข้อนี้ก็ขอให้ทุกท่านสนใจรักษาสักหน่อย บางท่านกลับขอร้องว่า เขาเป็นพ่อค้าแม่ค้า ถ้าจะรักษาศีลทั้ง ๕ ข้อคงไม่ไหว ขอเว้นข้อมุสาวาทไว้บ้างเถอะอย่างนี้ก็มี การเลือกทำอย่างนี้ ก็เป็นความดีประการหนึ่งเหมือนกัน แต่ว่าไหน ๆ เราก็เป็นพุทธศาสนิกชน แสดงความเคารพนับถือในพระองค์พระพุทธเจ้า จะเลือกบูชาแต่เพียงตามอำเภอใจของเราเช่นนี้ ก็ชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชน

ไม่เต็มที่ จะเป็นพุทธศาสนิกชนเพียงตามธรรมเนียมที่พอจะมีพิธีสงฆ์ที่ไหน ก็ขอศีลกันที่นั้น ที่ต้องขอศีลกันทุก ๆ พิธีสงฆ์เช่นนี้ เป็นการแสดงเป็นการประกาศว่าพุทธศาสนิกชนของเราตามปกติไม่มีศีลประจำใจ จะทำพิธีจึงต้องขอศีลกันทุกที่ ถ้ามีศีลอยู่แล้วก็ไม่จำเป็นจะต้องขอสมาทาน

เพราะฉะนั้น วันนี้เรามาประชุมกันเป็นจำนวนมาก ถือว่าเป็นมงคลอันอุดม อยากจะอาราธนาภิกษุสามเณร และขอเชิญพุทธศาสนิกชนทั้งหลายด้วยว่าให้เรามาอธิษฐานใจกันตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไปว่า เราจะพยายามเทิดทูนพระพุทธศาสนา เทิดทูนคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาไว้ด้วยชีวิตจิตใจคือเริ่มเทิดทูนจากตัวเราไปก่อนอย่าให้คนอื่นเขาประพฤติก่อนเลย เราต้องเทิดทูนตัวเราเองนำไปก่อนถ้าได้พร้อมใจกันเช่นนี้แล้ว พลังจิตของพวกเรานี้ ย่อมจะดลบันดาลให้พระพุทธศาสนาของเรามั่นคงถาวรยั่งยืนนานและยิ่งกว่านั้น อำนาจของคุณพระศรีรัตนตรัยก็ยังจะคุ้มครองรักษาชาวเราผู้เป็นพุทธศาสนิกชนให้มีความสุขความเจริญถึงความงอกงามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนา มีความสุขความเจริญสมความปรารถนา

ที่สุดนี้ ก็ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยดังที่ได้พรรณนามาเป็นเวลานานแล้วนี้ จงดลบันดาลคุ้มครอง ท่านพุทธศาสนิกชนทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ให้มีความสุขความเจริญด้วยจตุรพิธพรชัยมงคล คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ทั่วกันทุก ๆ ท่านเทอญ.

พระโอวาท
ประทานในพิธีประทานสัญญาบัตร พัดยศ และผ้าไตร
แก่พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๘-๙-๑๐-๑๑
ณ วัดพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม
วันพุธ ที่ ๙ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๒๐

ขอโอกาสแด่ท่านพระเถระผู้มีอาวุโส

ท่านพระสังฆาธิการทั้งหลาย

วันนี้ นับว่าเป็นวันมงคลสำหรับคณะสงฆ์ของภาคนี้วันหนึ่ง เนื่องด้วยว่าทางคณะสงฆ์ได้กำหนดให้มีการพระราชทานสมณศักดิ์แก่พระสังฆาธิการผู้ทำประโยชน์แก่พระศาสนา สมควรจะได้รับยกย่องเชิดชูบูชาความดี ทางการจึงได้กำหนดให้มาถวายสมณศักดิ์ในวันนี้ การถวายสมณศักดิ์พร้อมด้วยทั้งข้าราชการประชาชน และฝ่ายคณะสงฆ์นี้ เท่ากับว่ามาร่วมกันถวายอนุโมทนาในการที่พระสังฆาธิการทั้งหลายได้รับแต่งให้มีสมณศักดิ์ขึ้น ดังที่ท่านทั้งหลายได้เห็นแล้วว่าในชุดแรกที่ท่านเข้ารับและมีผ้าไตรด้วยนั้น เป็นผู้ได้รับสมณศักดิ์ใหม่ ส่วนรุ่นที่สองที่รับพัดและใบประกาศประกอบนั้น เลื่อนชั้นจากชั้นตรีเป็นชั้นโท จากชั้นโทเป็นชั้นเอก จากชั้นเอกเป็นชั้นพิเศษ ก็เท่ากับว่าได้รับสมณศักดิ์ใหม่เหมือนกัน

เรื่องสมณศักดิ์นี้ ขอแถลงให้รับทราบว่า ที่ทางคณะสงฆ์ยังมีการรับสมณศักดิ์อยู่นี้ มิใช่ว่าทางคณะสงฆ์เป็นผู้ขวนขวายต้องการอยากจะมีสมณศักดิ์ก็หามิได้ แต่เป็นเรื่องของในหลวงผู้ทรงเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก เป็นผู้ทำนุบำรุงพระศาสนา ทรงต้องการบูชาพระเถรานุเถระที่เอาธุระในกิจพระศาสนา นำความเจริญมาสู่

พระศาสนา ด้วยการชักจูงให้มีการก่อสร้างบ้าง แนะนำสั่งสอนประชาชนพลเมืองให้อยู่ในศีลธรรมและกฎหมายประเพณีบ้าง เหล่านี้ก็ทรงมีพระราชศรัทธาจะถวายสักการะเป็นการประกาศคุณงามความดีของท่าน แต่จะถวายพระสงฆ์ด้วยเหรียญตราเหมือนอย่างฆราวาสก็ไม่เหมาะสม ฝ่ายฆราวาสถึงรัฐบาลประกาศเลิกบรรดาศักดิ์ ขุน หลวง พระ พระยา แล้วก็ตาม ข้อนั้นมิได้แสดงว่า เป็นผู้ที่ไม่หลงใหลใฝ่ฝันในเรื่องการยกย่องยศถาบรรดาศักดิ์ก็หามิได้ เพราะว่าเมื่อเลิกบรรดาศักดิ์ ขุน หลวง พระ พระยาแล้ว ก็ยังมีเครื่องสนองแทนกันอีก ก็คือเหรียญตรานั่นเอง เวลานี้ ขอให้ทราบเถิดว่า บรรดาเหรียญตรานั้นเฟ้อจนกระทั่งไม่รู้ว่าจะว่าอย่างไรแล้ว ผมเองเคยเห็นข้าราชการที่ได้รับสายสะพายสมัยรัชกาลที่ ๖ ว่าเฟ้อแล้ว ก็ยังสู้สมัยนี้ไม่ได้เพราะว่าวันเฉลิมพระชนมพรรษาวันที่ ๕ ธันวาคม วันรับพระราชทานนั้นเก้าอี้เคยประจำอยู่ในพระที่นั่งขนาด ๑๐๐ ตัวยังไม่พอ ต้องเสริมกันอีกจนแน่นไปหมด แต่พอวันรุ่งขึ้นวันที่ ๖ เก้าอี้ที่ตั้งกันไว้สำหรับเฝ้านั้น เกือบจะโหลงเหลงทีเดียว เท่ากับว่ามีข้าราชการเข้าเฝ้าเฉพาะแต่ต้องการสายสะพายหรือเครื่องราชอิสริยาภรณ์เท่านั้น

ส่วนคณะสงฆ์นี้ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ในหลวงมีพระราชศรัทธาต้องการจะเชิดชูสนับสนุนให้พระสงฆ์ที่เอาธุระจัดการพระศาสนา ให้มีกำลังใจบำรุงคุณงามความดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ข้อนี้ก็อยู่ในหลักมงคลสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ว่า **ปูชา จ ปูชนียานํ** คือให้แสดงความเคารพนับถือกราบไหว้บูชา ผู้ที่ทรงคุณควรบูชา ไม่ใช่บูชาหรือยกย่องคนที่ไม่มีคุณงามความดี เมื่อพระสงฆ์ก็เป็นบุคคลส่วนหนึ่งของรัฐบาลซึ่งรัฐบาลเห็นว่าฝ่ายพระสงฆ์นี้เดิมก็ลูกชาวบ้านหลานชาวบ้านนั่นเอง ไม่ได้มาจากไหน แต่ว่าเมื่อมาบวชอยู่ในระเบียบแบบแผนธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าแล้ว ก็เป็นกลุ่มราษฎรที่มีความประพฤติดีปฏิบัติชอบ ให้ความสงบไว้วางใจแก่ทางรัฐบาลได้มาก รัฐบาลไม่ต้องมาตั้งสถานีตำรวจ หรือกองอารักขาอะไร ทางคณะสงฆ์ท่านปกครองกันโดยอาศัยธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า ควบคุมลูกชาวบ้านหลานชาวบ้านที่บวชมาเป็นพระเณร

ให้อยู่ในความสงบได้ซึ่งเป็นที่เบาใจ เป็นกลุ่มราษฎรของประเทศชาติกลุ่มหนึ่งที่ทำความเบาใจแก่รัฐบาล รัฐบาลจึงออกกฎหมายเป็นพิเศษสนับสนุนให้ท่านปกครองกันเอง ควบคุมกันเอง ให้การแนะนำสั่งสอนกันเอง เมื่อทางคณะสงฆ์มีความสงบเรียบร้อยเพียงใด ก็เป็นที่เบาใจแก่รัฐบาลเพียงนั้น ข้อนี้เป็นเหตุให้เกิดความสงบแก่การปกครองในบ้านเมืองส่วนหนึ่ง โดยได้อาศัยการแนะนำสั่งสอนของพระสงฆ์ซึ่งอยู่ในเมืองไทยเรานี้ ช่วยกันอบรมและแนะนำชักจูง ดังที่ได้ทราบกันแล้ว

การพระศาสนาในเมืองไทยนี้ เป็นที่ปรากฏทั่วโลกแล้วว่า มีความเจริญคือว่าประชาชนพลเมือง ยึดถือหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นสำคัญ จนกระทั่งถึงได้มาบวชเรียน เมื่อบวชเรียนขึ้นแล้วก็มิใช่ว่าจะเพิกเฉยละเลยทอดทิ้งทางฝ่ายบ้านเมืองเสียก็หามิได้ ก็ยังทำงานเกี่ยวเนื่องกับการปกครองของฝ่ายรัฐบาลอยู่เหมือนกัน ท่านที่ได้รับหน้าที่การปกครองตั้งแต่เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะภาคเหล่านี้ ก็เท่ากับว่าช่วยแบ่งเบาภาระการปกครองประเทศไว้แง่หนึ่งส่วนหนึ่งเหมือนกัน เพราะฉะนั้นอย่าได้นึกตำหนิเลยว่า การที่พระสงฆ์ยังมีการแต่งตั้งสมณศักดิ์นี้ เพราะความเห่อหรือเพราะความทะเยอทะยาน อย่าไปนึกอย่างนั้น ความจริงเป็นเหมือนสักการบูชาของในหลวงที่ทรงบูชาหรือยกย่องพระภิกษุสงฆ์ที่เอาภารธุระเกี่ยวกับพระศาสนาเท่านั้น จงดูสิ หลวงพ่อที่ท่านมารับสมณศักดิ์นี้ ล้วนแก่ ๆ เฒ่า ๆ นี้แหละพึงทราบเถิดว่า ท่านขวนขวายก่อสร้างแนะนำชักจูง เช่น สร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาลสร้างเสนาสนะในวัดนั้น ๆ แต่ละองค์ ๆ ไม่ใช่น้อย นับเป็นจำนวนล้าน ๆ ท่านไม่มีเกียรติยศ เกียรติศักดิ์อะไรนักหนา แต่เมื่อท่านบวชขึ้นมาแล้วก็พยายามทำประโยชน์เพื่อหมู่เพื่อคณะตามกำลังความสามารถ ขอให้พระสังฆาธิการทั้งหลายที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่หรือผู้ที่เลื่อนชั้นนี้ พึงช่วยกันสำนึกไว้ว่า สมณศักดิ์ที่ได้รับนี้เป็นสักการบูชาชั้นสูง เราได้รับจากพระเจ้าอยู่หัวที่พระองค์ไม่สามารถจะมาพระราชทานด้วยพระองค์เองได้ ก็เพราะจำนวนมากและภาระของพระองค์ก็มาก จึงได้แบ่งเบา

ภารธุระให้ผู้อื่นมาทำแทน อย่างที่ผมมาทำแทนอยู่นี้ เพราะฉะนั้นพิธีนี้ต้องให้ถือว่าไม่ใช่พิธีธรรมดา เป็นพิธีของหลวง ขอให้สังเกตว่าพิธีหลวง พระต้องใช้พัดยศ พัดที่ได้รับพระราชทานอย่างชั้นพระราชาคณะขึ้นไป ต้องใช้พัดยอด พระครูก็ใช้พัดพุดตาน เราเข้ามาอยู่ในพิธีนี้แล้วจะต้องเคารพต่อพิธีเหมือนอยู่ในที่เฝ้าในหลวงเหมือนกัน อย่านึกว่าในหลวงไม่เสด็จแล้ว พิธีอะไร ๆ ก็ไม่สำคัญ นึกอย่างนี้ไม่ได้ เราเคารพในหลวงต่อหน้าอย่างไร ลับหลังเราต้องเคารพนับถืออย่างนั้นเหมือนกัน เพราะฉะนั้น **ฝ่ายภิกษุสงฆ์ก็ควรที่จะได้ระมัดระวังให้มากว่าเราได้รับการแต่งตั้งจากในหลวงแล้วก็เท่ากับว่าเป็นคนที่ในหลวงไว้วางใจ เชื่อถือแล้วว่าจะทรงคุณงามความดีสมกับสมณศักดิ์ฐานะที่ทรงแต่งตั้ง ไม่ใช่ว่าทรงแต่งตั้งไปสำหรับอวดมรรคอวดผลอวดดีทะนงตน หรือไปประพฤติความไม่ดีไม่ชอบ จะต้องระมัดระวังตัวเคร่งครัดให้มากขึ้นกว่าธรรมดา** พระอนุจรธรรมดายังไม่ได้รับการแต่งตั้ง จะทำอะไรผิดพลาดไปบ้างก็ไม่สู้กระไร แต่ว่าเมื่อได้รับการแต่งตั้งมีสมณศักดิ์ตั้งแต่ชั้นพระครูขึ้นไปแล้วอย่างนี้ต้องเรียกว่าเป็นคนมีฐานะพิเศษ เมื่อทำดีก็เสมอตัว แต่ถ้าทำความชั่วแล้ว เกือบจะเอา ๒ คูณเอา ๓ คูณ ความผิดทีเดียว เพราะว่าได้รับการแต่งตั้งยกย่องจากในหลวงแล้วยังทะนงตัวประพฤติความชั่วความเสียหายอีก เป็นที่น่าขายหน้ามาก สมควรจะได้สำนึกไว้ ยิ่งได้รับแต่งตั้งเป็นอุปัชฌาย์อาจารย์หรือเจ้าอาวาสอย่างนี้แล้ว ยิ่งควรจะได้ประพฤติตัวปฏิบัติตัวให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่สัทธิวิหาริก อันเตวาสิก หรือภิกษุสามเณรอยู่ในปกครองดำเนินตามเป็นการประพฤติดีปฏิบัติชอบ ส่งเสริมพระพุทธศาสนาคือคำสอนของพระพุทธเจ้า ไว้ในจิตใจของเรา เมื่อเราเองได้ทรงเพศเป็นพระเป็นเณรตามระเบียบแบบแผนของพระพุทธเจ้าแล้วเช่นนี้ ก็ควรจะรักศักดิ์ศรีให้มาก

ปกติเกือบจะไม่ต้องเตือนกันก็ได้ว่า เราเป็นพระเป็นเณรนุ่งเหลืองห่มเหลืองอย่างนี้ เพราะประพฤติตัวอยู่ในศีลในธรรม อยู่ในระเบียบแบบแผนของพระพุทธเจ้า แต่ก็อดต้องว่ากล่าวอยู่ไม่ได้ จึงควรสำนึกตัวตรวจตราดูตัวอยู่เสมอว่า เราประพฤติ

ย่อหย่อนอะไรไปบ้าง ยิ่งเราเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ ได้รับการแต่งตั้งยกย่องจากในหลวงอย่างนี้ เมื่อประพฤติตัวย่อหย่อน จะไม่เสื่อมเกียรติแก่ตัวเองเท่านั้น ย่อมพลอยเสื่อมเกียรติถึงผู้แต่งตั้งด้วยว่าแต่งตั้งผู้ไม่สมควรเหมาะสม จึงขอถวายคำแนะนำไว้ว่า **ควรจะรักษาศักดิ์ศรีแห่งสมณศักดิ์ให้มากว่าเราเป็นพระที่ในหลวงทรงไว้วางใจแต่งตั้งให้มีสมณศักดิ์เช่นนี้แล้ว ควรจะได้รักษาศักดิ์ศรี รักษาตำแหน่งหน้าที่ รักษาความเป็นภิกษุสามเณรของตนไว้ด้วยชีวิตจิตใจ อย่าทอดทิ้ง อย่าเพิกเฉย อย่าถือว่าฉันเป็นผู้หลักผู้ใหญ่แล้วปล่อยตัวได้เลยทำอะไรก็ทำตามชอบใจ อย่างนี้ไม่ได้** ธรรมดาเราเมื่อได้บรรพชาอุปสมบทเป็นพระเป็นเณร แม้จะไม่มีสมณศักดิ์ ก็ทำอะไรผิดธรรมวินัยไม่ได้อยู่แล้ว ยิ่งมีสมณศักดิ์เพิ่มขึ้นเช่นนี้ ต้องระมัดระวังให้มากเป็นทวีคูณ ไม่ใช่ว่ารับสมณศักดิ์แล้วไปข่มเหงรังแกเขาอื่น ประพฤติตนผิดธรรมผิดวินัยอย่างนี้ไม่ได้ ขอให้ทุก ๆ ท่านจงได้พยายามอบรมตัวเองตามสิกขาวิสัยที่เราได้ศึกษามาแล้วแต่เดิม ควรจะกลับพลิกดูอีกทีว่ามีอะไรบ้างที่ท่านห้าม ท่านสอนอะไรไว้บ้าง และสิ่งที่ท่านห้ามไว้นั้นเราฝ่าฝืนอะไรบ้างจะได้งดเว้นเสีย พยายามปฏิบัติตามในสิ่งที่ท่านแนะนำสั่งสอน

ในสิกขาวินัยของท่านนั้น ถ้าเราได้ประพฤติดีปฏิบัติชอบพอสมควรแล้ว ย่อมชื่อว่าเป็นพระเป็นเณรที่ดี เป็นศรีแก่พระศาสนา เพราะท่านแนะนำเพื่อให้เรามีความสงบเสงี่ยม สำรวมส่วนกาย ส่วนวาจา ตลอดถึงส่วนใจอยู่เสมอ เมื่อเป็นผู้ประพฤติเช่นนี้แล้ว ก็เป็นที่นับถือของชาวบ้าน เขาจะมีความเชื่อความเลื่อมใส เคารพนับถือเพราะที่เขาเคารพนับถือนั้น เขาเคารพนับถือเพราะความดีของเรา ไม่ใช่เขาเคารพนับถือความชั่ว หรือที่เขาทำบุญใส่บาตร ไม่ใช่ว่าเขาทำบุญใส่บาตรให้เรามีกำลังไปสร้างความชั่วผิดศีลธรรมเหมือนปล้นพระศาสนาก็หามิได้ เขาสนับสนุนเพื่อให้เราได้รับความสะดวกสบาย จะได้สร้างคุณงามความดีให้แก่ตัวเอง และแนะนำสั่งสอนประชาชนให้ดำรงคุณงามความดียิ่ง ๆ ขึ้นไปอีกด้วยอย่างนี้ต่างหาก เพราะฉะนั้น

จึงหวังว่า ทุก ๆ รูปจะได้สำนึกตัวว่า บัดนี้เราได้รับการแต่งตั้งมอบหมายสมณศักดิ์ขึ้นใหม่และบางท่านก็ได้รับเลื่อนชั้นขึ้นใหม่เช่นนี้ เท่ากับว่าเป็นที่วางพระราชหฤทัยของในหลวงว่าจะเอาเป็นภารธุระสนับสนุนพระพุทธศาสนา และทำหน้าที่แนะนำสั่งสอนชักจูงประชาชนให้อยู่ในศีลในธรรมยิ่ง ๆ ขึ้นไป ทั้งนี้ก็เพื่อความสงบสุขของประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ด้วยกัน อย่ามัวหลงนึกว่าเราได้รับการแต่งตั้งมียศถาบรรดาศักดิ์สูงแล้ว จะแสดงอำนาจไปตามอำเภอใจย่อมไม่เหมาะสม ต้องพยายามเตือนตน สอนตนว่ายิ่งเรามีสมณศักดิ์สูงขึ้นเท่าใด ควรที่จะได้สำรวมกาย วาจา ใจ ตามตำแหน่งหน้าที่ ตามธรรมวินัยให้ยิ่ง ๆ ขึ้นเท่านั้น จึงจะเหมาะสมกับความเป็นสาวกของพระบรมศาสดา

ที่สุดนี้ ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่เป็นที่พึ่งที่เคารพของชาวเราทั้งหลาย ทั้งฝ่ายภิกษุทั้งฝ่ายฆราวาสจงช่วยสนับสนุนให้ทุก ๆ ท่าน เกิดความเชื่อความเลื่อมใสและตั้งอกตั้งใจที่จะประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระองค์ พร้อมทั้งกาย วาจา ใจ ตลอดทุกทิพาราตรี เมื่อต่างประพฤติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้เรียบร้อยดีแล้ว ความสุข ความเจริญ และอายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธนสารสมบัติ ก็ย่อมจะเจริญ

ขอความปรารถนาดีดังที่ได้กล่าวนี้ จงบรรลุแด่ท่านทั้งหลายที่ประชุมในที่นี้ทั่วกันทุกท่าน เทอญ.

พระโอวาท
ประทานในพิธีประทานสัญญาบัตร พัดยศ และผ้าไตร
แก่พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔-๕
ณ พระวิหารหลวงวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก
วันจันทร์ ที่ ๑๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๑

ขอเจริญพรท่านผู้ว่าราชการจังหวัด* ผู้เป็นประธานของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลกนี้

วันนี้ได้มาอาศัยประกอบพิธีถวายสมณศักดิ์แด่พระสังฆาธิการที่พระวิหารนี้อีกครั้งหนึ่ง ได้รับการต้อนรับ และความสะดวกหลายอย่างหลายประการ ขออนุโมทนาอย่างมาก การถวายสมณศักดิ์พัดยศนี้ และได้ปรารภถึงอยู่เสมอ ๆ แล้วว่าเป็นราชสักการะของสมเด็จบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า เพราะพระองค์ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภ์ เป็นผู้ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาชั้นสูง พระองค์ต้องการที่จะสนับสนุนหรือบูชาแด่พระสังฆาธิการผู้เอาภารธุระแก่พระศาสนาและประเทศชาติบ้านเมือง ก็สมควรที่จะได้ยกย่องเชิดชูสนับสนุนให้เกิดกำลังในการที่จะบำเพ็ญความดีสืบต่อไป ข้อนี้อาศัยคาถามงคลสูตรที่ว่า **ปูชา จ ปูชนียานํ** เคารพนับถือท่านที่ควรเคารพนับถือ คือว่าบูชายกย่องผู้ประพฤติแต่คุณงามความดี ถือว่าเป็นมงคลเป็นความเจริญแก่ผู้กระทำ เพราะฉะนั้น การถวายสมณศักดิ์พัดยศนี้ สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า ยังทรงมีพระราชศรัทธาถวายอยู่เสมอไป

---

*นายชาญ กาญจนาคพันธุ์

อนึ่ง ได้ทราบจากเสียงทั่ว ๆ ไปว่า สมณศักดิ์นี้ก็คล้ายกับบรรดาศักดิ์ของข้าราชการฆราวาสที่มีหลวง พระ พระยา เป็นต้น บัดนี้ทางรัฐบาลเขาเลิกบรรดาศักดิ์นั้นหมดแล้ว ทำไมพระสงฆ์จึงมานิยมการสมณศักดิ์เป็นพระครู เป็นเจ้าคุณ เป็นสมเด็จฯ อยู่อีก เป็นที่ว่าคณะสงฆ์ยังต้องการมีเครื่องสนับสนุน ที่เขาเรียกกันทั่ว ๆ ไปว่า **หัวโขนไว้เพื่อเป็นการแสดงความยิ่งใหญ่ แต่ความจริงนั้นการปฏิบัติด้วยติดหัวโขน หรือติดคำยกย่องสรรเสริญ ย่อมแล้วแต่เฉพาะบุคคล คนที่ใจหยาบทะนงตัวอวดดีกับบุคคลอื่นอยู่แล้ว ไม่ต้องไปแต่งตั้งเป็นขุน หลวง พระ พระยา หรือเป็นพระครู เป็นเจ้าคุณ ก็ได้ ก็ยังมีผู้ทะนงตนปรากฏอยู่ถมไป** ฝ่ายฆราวาสแม้จะเลิกบรรดาศักดิ์ ขุน หลวง พระ พระยา แล้วก็ตาม ถึงกระนั้นก็ไปติดอยู่ในเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไม่ใช่น้อย ๆ โดยเฉพาะเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูง เรียกว่า **สายสะพาย** นับว่าเฟ้อกันมาก สมัยรัชกาลที่ ๖ ว่าเป็นสมัยที่เฟ้อกันในเรื่องบรรดาศักดิ์แล้ว ก็ยังสู้ปัจจุบันนี้ไม่ได้ สมัยนี้นับว่างอกงามเหลือเกิน ข้อนี้ท่านผู้ได้รับสายสะพายนั้น จะทะเยอเห่อเหิมหรือไม่ หรือว่าจะได้คติเตือนใจว่าเครื่องหมายนี้เป็นเครื่องหมายคุณงามความดีของตัว ควรระมัดระวังรักษาศักดิ์ศรี คุณงามความดีของตัวให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป หรือไม่ก็ตาม ขอให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายผู้ได้รับจะพึงพิจารณาตนเอง

ในที่นี้จะขอปรารภเฉพาะแต่พวกเรา ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการ ได้รับการแต่งตั้งขึ้นใหม่ก็มี ได้รับเลื่อนชั้น ชั้นตรีเป็นชั้นโท ชั้นโทเป็นชั้นเอกก็มี หรือพวกที่ได้รับชั้นประทวนก็มีเป็นจำนวนมาก ข้อนี้ก็เท่ากับเป็นสมณศักดิ์ส่วนหนึ่ง ที่แสดงหรือรับรองว่าท่านได้บวชมาแล้วได้ทำกิจกรรมเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่พระศาสนาอย่างไรบ้าง ชั้นต้นเมื่อท่านเป็นเจ้าอาวาสได้กระทำหน้าที่ของเจ้าอาวาสมีการบูรณะเสนาสนะที่อยู่อาศัย บริหารวัดวาอารามให้มั่นคงแข็งแรง สะอาดสะอ้าน มีการศึกษาทั้งนักธรรมและบาลีแล้วก็ตาม ยังต้องปรับปรุงตัวท่านเองให้เหมาะสมตามธรรมวินัยยิ่ง ๆ ขึ้นไป ให้เป็นที่สักการบูชาของชาวบ้าน ได้ยึดถือเป็นมิ่งขวัญของจิตใจ ถือเป็นตัวอย่างสำหรับสร้างความดียิ่ง ๆ ขึ้นอีกด้วย เพราะฆราวาสเขามีกิจกังวลห่วงใยเรื่องอาชีพ

เรื่องประกอบการหากินเป็นจำนวนมาก การที่จะมาศึกษาหาความรู้ตามข้อคำสอนของพระพุทธเจ้าให้กว้างขวางนั้นเขาก็ไม่มีเวลา เขาจึงต้องคอยรับคำแนะนำชักจูงจากเราคณะสงฆ์เหล่านี้ ซึ่งเป็นผู้บวชเรียน และไม่ควรลืมว่าเราทุกคนเป็นพระอยู่นี้ ก็คือลูกชาวบ้านหลานชาวบ้านมาแต่เดิมนั่นเอง มิใช่มาจากไหน ครั้นเราได้มาบวช มาศึกษาเล่าเรียนธรรมวินัย ทำหน้าที่ของผู้บวชอย่างดี เป็นประโยชน์แก่ตัวเองด้วย เป็นประโยชน์แก่หมู่แก่คณะอีกด้วย อย่างนี้ก็นับว่าเราทำความดีสมหน้าที่ มิใช่บวชเปล่าบวชเฉย ๆ บวชขึ้นมาอาศัยพระศาสนาหาเลี้ยงชีพเท่านั้น พอสันนิษฐานได้ว่าเราบวชด้วยความเลื่อมใส เพราะว่าคนที่ประพฤติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว ย่อมจะเป็นคนดี มีความสุข ความเจริญทั้งนั้น เมื่ออยู่เป็นฆราวาสก็มีโอกาสที่จะประพฤติปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ แต่ยังเป็นส่วนน้อย และต้องบังคับในตัวเองอย่างมาก มิฉะนั้นก็ทนความยั่วยวนชวนสนุกสนานของภาวะฆราวาสไม่ไหว ทำให้เพิกเฉยละเลยคำสอนของพระศาสนาหรือย่ำยีพระศาสนาไปเลย ดังจะเห็นได้ว่ายามทุกข์ยากลำบากเดือดร้อนเขาก็ดื่มสุราเมรัย เพื่อเป็นเครื่องแก้ความทุกข์ยากลำบากเดือดร้อน แต่ถึงคราวเจริญได้ลาภได้ยศเป็นต้น เขาก็ดื่มสุราเมรัยเป็นเครื่องส่งเสริมความยินดีขึ้นอีก อันนี้เป็นเครื่องแสดงง่าย ๆ ว่า เขาผู้เป็นชาวพุทธนี่แล เป็นผู้ทำลายพระพุทธศาสนาเสียเอง ด้วยการไม่เคารพ ไม่เชื่อถ้อยฟังคำ กลับกระทำย่ำยีดูหมิ่นเสมือนหนึ่งเป็นคนนอกศาสนา ข้อนี้เป็นตัวอย่างที่ทำให้เห็นว่าฝ่ายฆราวาสนั้นมีโอกาสที่จะกระทำความดีตามคำสอนของพระพุทธเจ้าได้น้อย มีโอกาสที่จะย่ำยีคำสอนของพระพุทธศาสนาได้มาก และทำลายได้ง่ายด้วย นับเป็นภัยของพระศาสนาส่วนหนึ่ง

ส่วนลูกหลานที่เข้าบวชนี้ ไว้ใจได้อย่างหนึ่งว่าจะทำความชั่วความเสียหายอย่างนั้นไม่ได้ เพราะว่าก่อนจะมาเป็นพระเป็นเณร ก็ต้องประพฤติตัวตามระเบียบแบบแผนของพระพุทธเจ้าเพียบพร้อมมาแล้ว วิธีบวชเสมือนหนึ่งเป็นวิธีคัดเลือกชาวบ้านเข้ามาเป็นพระเณร ไม่ใช่ว่าการบวชนี้เป็นการเสกสรรปั้นแต่งผู้บวชให้ขลัง

หรือวิเศษอะไรต่าง ๆ ก็หามิได้ เป็นวิธีการคัดเลือกคนเข้ามาร่วมหมู่ร่วมคณะด้วยกันเท่านั้น อย่างการที่ท่านถามถึงโรคภัยไข้เจ็บ เจ้านาคต้องขานว่า นตฺถิ ภนฺเต ๆ นั้น พึงทราบเถิดว่าพระพุทธเจ้าต้องการคนที่จะเข้ามาเป็นลูกศิษย์เข้ามาบวชมาเรียนนี้ ต้องเป็นคนไม่มีโรคภัยไข้เจ็บติดต่อกันได้ จึงต้องตรวจโรคกันเสียก่อน นี้แสดงให้เห็นอีกว่าการตรวจโรคเพื่อรับเข้าร่วมหมู่ร่วมคณะนี้ ไม่ใช่มีเฉพาะแต่ปัจจุบันนี้ พระพุทธเจ้าทรงวางระเบียบไว้นาน ตั้งสองพันกว่าปีมาแล้วแสดงให้เห็นความมหัศจรรย์ว่า คำสอนของพระพุทธเจ้านี้เต็มไปด้วยเหตุผล เรื่องเหตุและผลนี้เป็นหลักธรรมดาของโลก ไม่ว่าสมัยใดทิ้งไม่ได้ เพราะฉะนั้นเมื่อมาบวชขึ้นแล้ว เริ่มต้นก็ต้องปฏิบัติตัวให้มีคุณสมบัติตามสมควรก่อน บวชแล้วมิใช่อยู่เฉย ๆ ต้องบวชแล้วเรียน ข้อนี้ก็มีระเบียบในทางพระวินัยบังคับพระอุปัชฌาย์ไว้เหมือนกัน คือมีหน้าที่ต้องอบรมสัทธิวิหาริกของตัวจนกว่าจะมีความรู้ความเฉลียวฉลาด ประพฤติปฏิบัติตัวในการดำรงชีวิตอยู่เป็นเวลาทั้ง ๕ ปี เมื่อครบ ๕ ปี ยังเห็นลูกศิษย์ประพฤติไม่น่าไว้วางใจ ยังไม่อนุญาตให้ปกครองตัวเองก็ได้ ข้อนี้สันนิษฐานว่าพระพุทธเจ้าเป็นห่วงลูกศิษย์สาวกอย่างมาก เมื่อลูกศิษย์ไม่เฉลียวฉลาดเพียงพอแล้ว ไปปฏิบัติตัวให้เขาดูถูกเย้ยหยัน ก็เหมือนเขาดูถูกอาจารย์เท่านั้น เพราะความเป็นห่วงจึงวางระเบียบไว้เช่นนี้

ข้อนี้แหละอยากจะขอร้องท่านผู้ได้รับสมณศักดิ์ใหม่ เพราะถือว่าเป็นชั้นผู้ใหญ่แล้วโดยมากก็อยู่ในฐานพระอุปัชฌาย์ พระคู่สวดมาแล้วขอให้ช่วยกันกวดขันสักหน่อย ยิ่งเวลานี้คงได้ทราบกันทั่วไปแล้วว่า เสียงหนังสือพิมพ์เย้ยหยันกระแนะกระแหนฝ่ายสงฆ์อยู่มากทีเดียว เพราะพวกเราประพฤติตัวย่อหย่อนทำความไม่ดีไม่งามให้เขาเห็น จึงเป็นที่ดูถูกดูหมิ่นของพวกเขาชาวบ้านอยู่มาก หวังว่าทุก ๆ ท่านคงจะได้อ่านหนังสือพิมพ์ และสะเทือนใจว่าเราอยู่ในกลุ่มที่ถูกเขาเย้ยหยันแล้ว ควรหาวิธีแก้เมื่อเขาหาว่าเราทำความชั่วอย่างไร ก็ต้องใคร่ครวญพิจารณาว่าทำชั่วจริงอย่างเขาพูดหรือไม่ เมื่อเรามิได้ทำความชั่วจริง ก็เฉยไว้ก่อนได้หรือหาทางชี้แจงเหตุผลให้ผู้ที่กล่าวหาได้ทราบความจริงเสียบ้าง ข้อสำคัญนั้นเราอย่าทำความชั่ว

ล้างความชั่ว โต้ตอบความชั่ว เราต้องทำความดีตามธรรมวินัย เพื่อล้างถ้อยคำที่เขากล่าวหา อย่างนี้จึงจะเป็นการสมควร ถ้าเขากล่าวหาว่าประพฤติไม่ดีอย่างนั้นอย่างนี้ก็เลยประพฤติไม่ดีให้สมเขาว่ากลับทำความไม่ดีไม่งามเรื่อยไป อย่างนี้เป็นการทำความชั่วซ้ำเติมด้วยความชั่ว

คนทำความชั่ว ไม่ใช่ว่าทางศาสนาจะรังเกียจเท่านั้น แม้ชาวบ้านเขาก็รังเกียจไม่อยากคบหาสมาคมด้วยเลย ยิ่งเราเป็นฝ่ายภิกษุสามเณรอยู่ในวงวัด เป็นฝ่ายที่ได้รับสิทธิสวมเครื่องแบบนุ่งเหลืองห่มเหลือง ชาวบ้านเขาเคารพกราบไหว้บูชา เป็นเบื้องต้นอยู่แล้ว ทั้ง ๆ ที่เขายังไม่ได้รู้นิสัยใจคอของเราว่ามีคุณงามความดีอย่างไร เขาเห็นนุ่งเหลืองห่มเหลืองตามแบบของพระพุทธเจ้า เขาก็ยกมือไหว้ ข้อนี้ขอท่านอย่าลืมว่าเขายกย่องว่าเราเป็นผู้มีคุณงามความดีตามพระศาสนาแล้วควรจะพิจารณาตัวตรวจดูเสียบ้างว่า เรามีคุณงามความดีอะไรกว่าเขาบ้างหรือไม่ ถ้าเพียงเสมอเขาก็ถือว่าแพ้เสียแล้ว ต้องเหนือกว่าเขาอยู่จึงจะสมควร เช่นชาวบ้านเขาสมาทานศีลได้อย่างสูงก็ ๘ ข้อ อย่างธรรมดาก็ ๕ ข้อ แต่ฝ่ายพระเราก็มีศีลตามสิกขาบทในพระปาติโมกข์ถึง ๒๒๗ แสดงว่าหัวข้อความดีให้เราประพฤติปฏิบัติมีมากกว่าชาวบ้าน ชาวบ้านจึงกราบไหว้บูชา เมื่อเป็นเช่นนี้จงอย่าทะนงตัวว่าเราอยู่ในเครื่องแบบอันนี้แล้วถือว่าเป็นเครื่องแบบประกันความดีความชอบไม่ได้ จะเป็นการลวงคนอื่นในคราบนักบุญ เป็นการได้บาปมากกว่าได้บุญ ขอให้ระมัดระวังให้มาก จะถือว่าลับหูลับตาผู้ใหญ่แล้ว จะทำอะไรก็ได้ตามใจชอบอย่างนี้ไม่ได้ เรื่องสิกขาวินัยแล้วไม่มีลดหย่อนผ่อนปรนให้แก่ผู้ที่อยู่ห่างไกล อยู่ที่ไหนก็ตามจะต้องประพฤติปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ตามสิกขาวินัยเสมอไป บวชขึ้นแล้วต้องอยู่ในศีล ๒๒๗ เหมือนกันหมด พระในพิษณุโลก ในกรุงเทพฯ หรือพระในจังหวัดปักษ์ใต้ฝ่ายเหนือ ก็ต้องถือพระวินัยเหมือนกันหมดทั้งนั้น ข้อนี้อยากจะขอความร่วมมือจากทุกท่านซึ่งปกติก็เชื่อว่าทุกท่านอยู่ในศีลธรรมในสิกขาวินัยดีอยู่แล้วทั้งนั้น

บัดนี้มีเสียงครหาปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์ จนชาวบ้านเขาก็พลอยเอือมเต็มที ถึงกับร้องเรียนมายังฝ่ายสงฆ์ผู้หลักผู้ใหญ่ ทำอย่างไรจึงจะระงับเรื่องเหล่านี้ไม่ให้เกิดขึ้น เป็นที่ดูหมิ่นของชาวบ้านได้ ที่นำมาเล่าให้ฟังก็เพื่อขอความร่วมมือว่าเราอย่าทะนงตัวว่าเราได้รับการยกย่องเป็นพระครูชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอกแล้ว จะทำอะไรก็ได้ตามอำเภอใจ อย่างนี้ไม่ได้ ยิ่งเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นแล้ว ต้องระมัดระวังศักดิ์ศรีของผู้ได้รับความสักการะจากในหลวงให้มากที่สุด พัดนี้เป็นพัดของหลวง ในหลวงพระราชทานคล้าย ๆ กับชาวบ้านเขามีเหรียญตรา ฝ่ายเราก็มีพัดเท่ากับมีเหรียญตราเหมือนกัน **เราเห็นพัดที่ได้รับพระราชทานในคราวใด ควรจะนึกถึงเตือนตัวเตือนใจให้เราได้ยั้งคิดประพฤติตัวปฏิบัติตัวสมกับฐานะที่รับสักการะจากในหลวง เป็นพระครูชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก แล้วหรือยัง ถ้ายังก็ควรจะได้ทำการปรับปรุงตัวให้เคร่งครัดขึ้น เพราะทุก ๆ ท่านไม่ใช่อยู่ประจำวัดแต่เพียงองค์เดียว ยังมีลูกวัดอีกเป็นจำนวนมาก เท่ากับว่าท่านเป็นหัวหน้านำหมู่คณะ เขาผู้อยู่ในปกครองจะต้องดูความประพฤติปฏิบัติของหัวหน้า ๆ เป็นอย่างไร ท้ายแถวหรือผู้อยู่ในปกครองมักจะเดินตามซึ่งทางพระพุทธศาสนาเปรียบไว้ว่าเสมือนหัวหน้าฝูงโค** ตามธรรมดาวัวมักจะถือหัวหน้าเป็นเกณฑ์ หัวหน้าเดินไปทางไหนหัวหน้าเดินคดลูกแถวก็คดไปตาม หัวหน้าเดินตรงก็ตรงตามไปหมด เป็นหัวหน้าจึงนับว่าสำคัญมาก จะต้องปรับปรุงตัวเองด้วย และระมัดระวังให้เป็นแบบอย่างแก่ลูกน้องที่จะดูอยู่ข้างหลังอีกด้วย จึงต้องระมัดระวังให้มากสักหน่อย

อีกอย่างหนึ่ง อย่าถือว่าเราไม่ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส เป็นเจ้าคณะตำบลเป็นต้น ก็เลยไม่สนใจในเรื่องราวมัวหมองอะไรต่าง ๆ อย่างนี้ไม่ได้ ในฐานะที่เราเป็นพระภิกษุสามเณรร่วมอยู่ในธรรมวินัยเดียวกัน ต้องถือว่าเป็นเพื่อนสหธรรมมิก ร่วมประพฤติธรรมวินัยคณะเดียวกัน เมื่อเห็นใครประพฤติไม่ดี ประพฤติย่อหย่อนก็อาศัยหลักพระธรรมวินัยนี้แหละ ชี้แจงแนะนำตักเตือนกันได้ อำนาจเฉพาะ

ฝ่ายบริหารนั้น เขาบัญญัติขึ้นไว้เพื่อสนับสนุนพระธรรมวินัยอีกที เราจะต้องถือพระวินัยเป็นหลักสำคัญ วิธีการแนะนำตักเตือนก็ต้องมีชั้นเชิง ไม่ใช่พอเกิดเรื่องก็เอะอะตักเตือนกันเรื่อยไปไม่ว่าต่อหน้าธารกำนัลหรือไม่ ผู้รับตักเตือนจะอับอายขายหน้าอย่างไรหรือไม่ วิธีอย่างนี้ต้องมีอุบาย เช่นกระซิบบอกให้รู้ตัวหรือหาคนที่เขาเคารพนับถือเชื่อถ้อยฟังคำแนะนำตักเตือน ทำอย่างไรที่จะทำให้คนทำความชั่วละความชั่วเสียได้ก็ต้องพยายาม หรือว่าอยากจะทำความชั่วจริง ๆ ก็อย่าบวชให้เสียผ้าเหลืองสึกออกไปดีกว่า การบวชนี้ทางพระพุทธศาสนาไม่ได้บังคับให้มาบวช ล้วนแต่อ่อนน้อมหมอบราบคาบแก้วเข้ามาขอบวช เช่นนี้แล้วก็ควรจะได้รับความดีความชอบจากการบวชบ้าง จึงเหมาะสม แต่ในปัจจุบันนี้บวชแล้วมักกลายกลับมาทำความเสียหายให้แก่หมู่คณะ อย่างนี้ไม่สมควรเลย

เพราะฉะนั้น ที่ท่านทั้งหลายได้รับการยกย่องให้มีสมณศักดิ์ขึ้นเช่นนี้ ก็ขอให้ช่วยกันเป็นหูเป็นตาดูแล โดยเฉพาะภายในวงวัดของเรา เรื่องกิริยามารยาท การประพฤติปฏิบัติของภิกษุสามเณร อย่าไปนึกว่าฉันเป็นพระแล้วชาวบ้านจะมาวอแวแนะนำตักเตือนไม่ได้ ฆราวาสจะมาว่ากล่าวตักเตือนแนะนำสั่งสอนภิกษุสามเณรไม่ถูก ถ้าใครขืนทำเข้าแล้ว เล่นกับไฟเสียดีกว่า คำพังเพยนี้สันนิษฐานว่าเป็นคำพังเพยของพระอลัชชี หรือพระที่ต้องการจะกระทำความชั่วตามอำเภอใจตัว จึงสร้างคำพังเพยป้องกันไม่ให้ชาวบ้านมาวอแวเกี่ยวข้อง การที่มีพระอลัชชีเกิดขึ้นในหมู่ในคณะ จงถือเสมือนหนึ่งว่าเกิดฝุ่นละอองแปดเปื้อนสถานที่อยู่ของเราแล้ว จำเป็นที่เราผู้รักษาความสะอาด จำต้องปัดกวาดให้หมดไป เมื่อเราปัดกวาดฝุ่นละอองให้หมดไปจากที่อยู่แล้วบ้านเรือนที่อยู่สะอาดสะอ้านอย่างนี้จะเป็นความเลวหรือความชั่วก็ต้องถือว่าเป็นความดีเมื่อเป็นความดีเช่นนี้แล้ว การที่เราคอยกำจัดพระภิกษุสามเณรที่ประพฤติไม่ดีไม่ชอบ ย่ำยีคำสอนของพระพุทธเจ้าทำนองเป็นฝุ่นละอองให้ออกไปเสีย เป็นการทำบาปด้วยหรือ อย่ากลัวในสิ่งไม่ควรกลัว

อันที่จริงชาวบ้านเสียอีกมีอำนาจโดยปริยายอยู่แล้ว เพราะเป็นฝ่ายที่ทะนุบำรุงภิกษุสามเณร ด้วยปัจจัย ๔ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ถ้าเห็นว่าพระภิกษุรูปใดประพฤติไม่ดีไม่ชอบตามพระธรรมวินัย ก็มีหน้าที่ที่จะงดไม่แสดงความเคารพนับถือ หรือไม่ทะนุบำรุงด้วยประการใด ๆ ก็ได้ ไม่เป็นการบาปอะไรเลย เดี๋ยวนี้ไม่เป็นอย่างนั้น ทั้ง ๆ ที่เห็นท่านประพฤติไม่ดีไม่ชอบ ก็ยังสนับสนุนท่าน อย่างที่ปรากฏอยู่ทั่ว ๆ ไป เช่นเห็นพระท่านรับบิณฑบาต ไม่สำรวมกิริยามารยาทต่าง ๆ ก็ว่าไม่ดีไม่ชอบ แต่ถึงกระนั้นก็ยังไปใส่บาตรท่านอีก อย่างนี้เท่ากับว่าสนับสนุนคนชั่ว ให้มีกำลังประพฤติความไม่ดีไม่งามแปดเปื้อนพระศาสนายิ่งขึ้น อยากจะลงโทษชาวบ้านเช่นนั้นด้วยเหมือนกัน ถ้าชาวบ้านตั้งข้อรังเกียจเสียบ้างว่าถ้าเห็นพระเณรประพฤติไม่ดีไม่ชอบ หรือมีความประพฤติบางประการไม่ดีเกินกว่าชาวบ้านแล้ว ชาวบ้านควรหมดความนับถือ เมื่อหมดความนับถือแล้ว ก็ไม่ต้องสนับสนุนทำบุญใส่บาตร ข้อนี้ขอเล่าแถมอีกหน่อยว่า พระมหาเถระเคยทำกันมาแล้ว ท่านเป็นเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี ท่านพยายามอบรมแนะนำสั่งสอนพระภิกษุสามเณรตลอดทั้งชาวบ้าน ให้ชาวบ้านรู้จักพระที่ดีปฏิบัติตัวน่าเคารพนับถืออย่างไรบ้าง ผลสุดท้ายเมื่อแนะนำสั่งสอนทั่วไปหมดแล้ว เป็นอันทราบทั่วกันว่าภิกษุสามเณรในจังหวัดชลบุรีนั้นจะไม่ออกเที่ยวตลาดเลย ที่เห็นเที่ยวตลาดเข้าร้านโน้นเข้าร้านนี้เบียดเสียดกับชาวบ้านชาวชลบุรีจะสันนิษฐานว่าเป็นพระไปจากถิ่นอื่นไม่รู้จักระเบียบของทางจังหวัดชลบุรีก็ปล่อยไปได้ แต่ว่าถ้าเขาสืบรู้ว่าเป็นพระจังหวัดชลบุรีเที่ยวตลาดเช่นนั้นแล้ว เขาจะป่าวร้องกันให้งดการทำบุญใส่บาตร ตลอดการเคารพนับถือ เขาพร้อมใจกันลงโทษจริง ๆ เมื่อฝ่ายภิกษุสามเณรได้สำนึกตัว กลับประพฤติตัวดีใหม่ได้แล้ว ชาวบ้านจึงจะกลับทะนุบำรุงกันใหม่ ถ้าไม่ประพฤติตัวดีขึ้นจนเป็นที่พออกพอใจเขาแล้ว เขาก็ยังไม่ทะนุบำรุง เพราะการที่เขาทำบุญใส่บาตร เป็นการทำบุญด้วยความเลื่อมใสในคุณงามความดีของภิกษุสามเณร ไม่ใช่เลื่อมใสในความประพฤติชั่วของภิกษุสามเณร ฉะนั้นเมื่อเราอยากจะให้เขาเคารพนับถือกราบไหว้บูชาด้วยความสนิทใจแล้ว เราต้องสร้างความดีความชอบให้เกิดขึ้นกับตัวเราจะได้สมกับความเคารพนับถือของเขา

ที่นำมาเล่าให้ฟัง ก็เพื่อจะได้หายกลัวเรื่องที่ว่าเกี่ยวข้อง ว่ากล่าวตักเตือนพระเล่นกับไฟเสียดีกว่า อีกอย่างหนึ่งเท่าที่ผ่านมา ๒-๓ ครั้ง ในเรื่องสมณศักดิ์นี้ เห็นพระสงฆ์ที่ได้รับสมณศักดิ์รักษาร่างกายบางประการไม่เหมาะสม อยากจะขอกระซิบในที่นี้ว่าเรื่องหนวด ที่ฆราวาสเขาเอาไว้เพื่อแสดงอะไรก็ได้ สำหรับพระเราทางพระวินัยห้ามไม่ให้ไว้หนวดเคราแม้จะไม่ยาวถึงกับจะดัดเป็นลักษณะสัณฐานอย่างไรได้ก็ตาม ก็ควรปฏิบัติด้วยการโกนเสียทุกวัน เล็บมือเล็บเท้าก็อย่าปล่อยให้ยาว บางทีปล่อยไว้ขี้มือดำเวลาพนมมือเห็นขี้มืดดำอย่างนี้ อาจทำให้คลายความเลื่อมใส เพราะเป็นเครื่องแสดงว่าสมบัติการปฏิบัติตัวเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้ ก็ยังปฏิบัติให้ดีไม่ได้แล้วจะไปทำอะไรที่ละเอียดลี้ลับกว่านี้ได้

อีกประการหนึ่ง การสักร่างกายด้วยหมึกให้ติดเป็นเลขยันต์ต่าง ๆ เหล่านี้ มักเป็นสัญลักษณ์ของนักเลงที่ต้องการหาเครื่องขลัง เครื่องอยู่ยงคงกระพันติดตัว เราเป็นพระอย่างนี้ไม่ต้องไปสู้รบตบมือกับใครที่ไหนก็ไม่จำเป็นต้องสักให้เปรอะตัว ท่านที่สักอยู่แล้วก็แล้วไป ผู้ที่จะเป็นลูกศิษย์บวชเรียนใหม่ขอให้ระมัดระวังตักเตือนห้ามปราม ไม่มีประโยชน์อะไรเลย เจ็บตัวเปล่า ๆ เสียเงินเสียทองด้วย ไม่สวยสดอะไรนักหนา เครื่องรางของขลังอยู่ยงคงกระพัน ทางพระวินัยเราจึงไม่นิยมเลย

อีกอย่างหนึ่ง เรื่องการรับคนเข้ามาบวช ขอให้ถือเอาคุณภาพเป็นเกณฑ์สำคัญ คือต้องใคร่ครวญเลือกเฟ้นความประพฤติปฏิบัติให้ถี่ถ้วนสักหน่อย อย่าสักแต่ว่าเขาถือพานดอกไม้ธูปเทียนเข้ามาแล้วก็รับบวชเรื่อยไป อย่าต้องการแต่เพียงจำนวน ส่วนคุณภาพไม่เอา อย่างนี้ไม่ได้ ต้องพยายามเลือกเฟ้นสักหน่อย เรามีพระอยู่ในวัดของเรา ๔-๕ องค์ ชาวบ้านเขาเคารพบูชากราบไหว้ครบสิบนิ้ว ดีกว่าที่เราจะมีพระที่รับแต่คำตำหนิติเตียนของชาวบ้านตั้ง ๒๐-๓๐ องค์ ขอให้กวดขันความประพฤติปฏิบัติตามระเบียบของพระพุทธเจ้าที่วางไว้จงหนัก การที่จะรับคำเข้ามาบวชมีระเบียบละเอียดลออออย่างไร ท่านผู้เป็นพระอุปัชฌาย์เป็นผู้ทำหน้าที่คัดเลือกฆราวาสเข้ามาบวช เท่ากับว่าทางคณะสงฆ์ไว้วางใจท่านแล้วว่าจะเป็นหูเป็นตาเลือกเฟ้นฆราวาสเข้ามาเป็นพระ

ถ้ามิฉะนั้นแล้วก็จะเป็นประตูที่หละหลวม ปล่อยให้ผู้เป็นโจรเข้ามาปล้นพระพุทธศาสนา ปัจจุบันนี้ผู้มุ่งเป็นศัตรูได้หลบเข้ามาในคราบของนักบุญ ในคราบของพระเณรมากอยู่แล้ว ขอให้ช่วยกันระมัดระวังทั่วกัน เวลานี้วัดใหญ่ ๆ หรือวัดที่มีผู้หลักผู้ใหญ่ เท่ากับว่าเป็นด่านที่ศัตรูเขาไม่กล้าเข้า เขาก็หาโอกาสเข้าในด่านง่าย ๆ เข้าท้าย ๆ ตามหัวบ้านหัวเมืองไปก่อน เมื่อเข้าได้แล้ว ก็ลามรุกเข้าไปในเมืองหลวงต่อไป จึงต้องช่วยกันระมัดระวัง ต้องเลือกเฟ้นตลอดกิริยามารยาท มีประวัติอย่างไรบ้าง เคยเสพยาเสพติดหรือไม่ เคยเป็นโจรผู้ร้ายอะไรบ้างหรือไม่ถ้าเห็นไม่ดีแล้วยังยอมรับให้บวช ลูกศิษย์ไม่ดีนี่แหละจะพลอยเสียหายลามไปถึงอาจารย์ด้วยเหมือนกัน พระพุทธเจ้าได้ทรงวางระเบียบไว้แล้ว เมื่อบวชขึ้นจึงต้องได้รับการอบรมสั่งสอนแนะนำในข้อวัตรปฏิบัติในหน้าที่ของภิกษุทั้ง ๕ ปี ข้อนี้เป็นพระพุทธประสงค์อย่างดีมาก ถ้าพระอุปัชฌาย์ทุกองค์พยายามปฏิบัติอย่างนี้ได้แล้ว เท่ากับกลั่นกรองพระพุทธศาสนาของเราให้มีแต่คนดีรักศีลรักธรรมเป็นส่วนมาก

แต่เป็นธรรมดา เราจะให้ดีตลอดบรรทัดไปทั้งหมดย่อมไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ก็ขอให้มีส่วนดีมากกว่าส่วนชั่วไว้เถิด ยิ่งเวลานี้การสื่อสารข่าวต่าง ๆ ได้รวดเร็ว ทำไม่ดีไม่ชอบตามป่าตามเขา ก็นำไปลงข่าวหนังสือพิมพ์เสียแล้ว ไม่เหมือนสมัยก่อน ๆ มีความดีความชั่วอย่างไร กว่าจะรู้ไปถึงพวกหนังสือพิมพ์ก็ล่าช้า เวลานี้ส่งข่าวได้รวดเร็วมาก จึงต้องปรับปรุงตัวให้ทันสมัยเสียบ้าง จะถือว่าชั่วช่างชีดีช่างสงฆ์ หรือว่าไม่ใช่ลูกศิษย์ของฉัน ฉันไม่เอาใจใส่เช่นนี้ไม่ได้ ต้องถือว่าเมื่อเราเป็นนักบวชอยู่ในพระพุทธศาสนา อะไรจะเป็นภัยต่อพระพุทธศาสนาแล้ว ต้องถือว่ามีส่วนหาทางป้องกันด้วย โดยเฉพาะเราต้องป้องกันที่ตัวเราเองก่อน ตัวเราเองนี้แหละต้องปรับปรุงก่อนเสมอ โดยเอาธรรมวินัยเข้ามาเทียบว่าเรายังบกพร่องอะไรบ้าง ถ้าเรายังบกพร่องอะไรบ้าง ก็ควรจะปรับปรุงเพิ่มเติมให้สมบูรณ์เสีย มีการศึกษาความรู้ความปฏิบัติเพิ่มเติมอยู่ตลอดไป เพราะชั้นพระเถรานุเถระนี่แล จะเป็นตัวอย่างของศิษยานุศิษย์สืบต่อไปในอนาคต จึงขอฝากความรู้สึกนึกคิดอันนี้ไว้ให้รับรู้และปฏิบัติตามทั่วกัน

วันนี้ขอถือว่าวันมงคล **ขอให้เราตั้งจิตตั้งใจเป็นสิริมงคลทั่ว ๆ กันว่า เราจะพยายามทำความดีตามธรรมวินัยไว้ในอัธยาศัยของเรา พยายามปลดเปลื้องความชั่วร้ายที่มีอยู่เก่าให้หมดไป ความชั่วร้ายเลวทรามใหม่เราก็จะไม่ทำ อย่างนี้ก็จะชื่อว่า เป็นพระที่ดี เป็นศรีแก่พระศาสนา หากว่าจะเป็นอุบาสกอุบาสิกาก็จะได้ชื่อว่าเป็นอุบาสิกาที่ดีสนับสนุนพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน**

ที่สุดนี้ ขออำนาจของพระพุทธชินราชซึ่งเป็นประธานอยู่ในพระวิหารนี้ จงโปรดดลบันดาลให้ทุกท่าน ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต โดยเฉพาะพระสังฆาธิการที่รับแต่งตั้งใหม่ ถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนา สมบูรณ์พูนผลในสิ่งอันพึงปรารถนา พร้อมทั้งจตุรพิธพรชัยมงคล หรือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ทั่วกันทุกท่านเทอญ.

พระโอวาท
ประทานในพิธีประทานสัญญาบัตร พัดยศ และผ้าไตร
แก่พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๘-๙-๑๐-๑๑
ณ วัดทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
วันพฤหัสบดี ที่ ๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๒๑

ขอเจริญพร ท่านผู้ว่าราชการจังหวัด* ซึ่งเป็นประธานของที่ประชุมนี้ และท่านพระสังฆาธิการทั้งหลาย

ท่านทั้งหลายได้มารับสมณศักดิ์พัดยศซึ่งในหลวงพระราชทานในวันนี้ก็เพราะว่าท่านทั้งหลายได้บวชเรียนกันมาแล้ว ทำหน้าที่ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยตามความสามารถ และเจริญอยู่ในพรหมจรรย์ตลอดมา เมื่อมีอายุพรรษาพอสมควรแล้วก็ได้รับมอบหมายจากฝ่ายผู้ปกครองให้รับภารธุระพระพุทธศาสนา เป็นเจ้าอาวาสบ้างเจ้าคณะตำบลบ้าง หรือเป็นเจ้าคณะอำเภอบ้าง ล้วนแต่เป็นผู้ที่ได้ช่วยทำกิจการปกครองบริหารพระพุทธศาสนา นับว่าเป็นความดีความชอบของท่านแต่ละรูป มิใช่บวชอยู่เปล่า ๆ แต่บวชแล้วพยายามศึกษาเล่าเรียนตามหน้าที่ของตนที่เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนามีหน้าที่อย่างไรบ้าง พระพุทธเจ้าได้บัญญัติไว้แล้ว และเชื่อว่าพระสังฆาธิการทุก ๆ ท่านคงจะได้ศึกษาเล่าเรียนจนรู้จักระเบียบแบบแผนของพระพุทธเจ้ามาเป็นอย่างดีแล้ว เมื่อท่านได้ประพฤติดีปฏิบัติชอบตามหน้าที่มาโดยลำดับเช่นนี้ ก็สมควรที่จะได้รับการยกย่องเชิดชู แต่งตั้งให้เป็นที่ปรากฏเกียรติยศแก่ตนเองและศิษยานุศิษย์ว่าเป็นผู้ที่ได้บำเพ็ญประโยชน์แก่พระพุทธศาสนามาแล้ว และสมณศักดิ์ที่จะได้รับในวันนี้

---

*นายประมูล จันทรจำนง

ขอให้ทราบทั่ว ๆ กันว่า เป็นพระราชสักการบูชาของในหลวง ซึ่งพระองค์ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก พระราชทานแก่พระภิกษุที่ได้ปฏิบัติภารกิจพระศาสนามาด้วยดีและเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัยเพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูให้เกียรติปรากฏว่าท่านทั้งหลายได้บำเพ็ญทั้งประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมมาแล้วเป็นอย่างดี

เรื่องการยกย่องหรือการลงโทษนี้ เป็นหลักประจำของการปกครองเพราะว่าการปกครองต้องมีทั้งการลงโทษและการให้รางวัล เมื่อใครทำดีก็ให้รางวัลเพื่อเป็นกำลังใจสร้างความดียิ่ง ๆ ขึ้น เมื่อใครทำความผิดก็ต้องลงโทษตามโทษานุโทษเพื่อให้หลาบจำ จะได้ไม่กระทำความผิดเช่นนี้อีก เป็นการช่วยให้ผู้กระทำผิดนั้นสำนึกตัวและงดเว้นไม่สร้างความผิดขึ้นมาอีก ถ้ากระทำความชั่วแล้วไม่ได้รับการลงโทษ ก็เสมือนหนึ่งว่า กระทำความผิดแล้วก็ไม่มีผิด ไม่มีโทษ กลับทำให้ย่ามใจกระทำความผิดยิ่ง ๆ ขึ้น ฉะนั้นเมื่อผู้กระทำความผิดแล้วได้รับการลงโทษตามโทษานุโทษนั้น พึงดีใจเถอะว่าผู้หลักผู้ใหญ่ท่านมาตักเตือนเรา ไม่ให้เรากระทำความผิดต่อไปอีก

การกระทำความผิดนั้นมองอีกแง่หนึ่งก็คล้ายกับว่าเป็นการเชิญให้ผู้หลักผู้ใหญ่มาลงโทษ เมื่อผู้ทำความผิดได้รับการลงโทษแล้วจะไปกล่าวโทษว่าผู้หลักผู้ใหญ่มาเบียดเบียนตนนั้นไม่ได้ ส่วนผู้ที่ได้รับการเชิดชูแต่งตั้งให้มีเกียรติยศนั้นก็เพราะทำความดี หากเรากระทำความดีแล้วกลับได้รับการลงโทษ ส่วนผู้ที่กระทำความชั่วกลับได้รับการเชิดชู ข้อนี้ต้องพิจารณากันที่ผู้ใหญ่ว่าได้กระทำไปโดยเหมาะสมกับคุณงามความดีหรือไม่ หรือกระทำไปด้วยความลำเอียง การยกย่องเชิดชูด้วยใจเป็นธรรม ด้วยความเหมาะสมกับคุณงามความดีจึงจะเป็นคุณประโยชน์ ถ้ายกย่องด้วยดีหรือความลำเอียงแล้ว นับว่าเป็นการยกย่องด้วยอำนาจกิเลส ไม่ชอบด้วยหลักธรรมทางพระศาสนา ส่วนผู้ที่จะลงโทษผู้อื่นก็ต้องลงโทษด้วยคุณธรรม อย่าลงโทษด้วยอคติเช่นเดียวกัน เช่นถ้าผู้กระทำความผิดไม่ใช่สมัครพรรคพวกของตนก็ลงโทษให้เกินกว่าความผิด เช่นนี้เป็นการลงโทษที่ผิดแต่ความเที่ยงธรรม เสียผู้ใหญ่ เพราะฉะนั้น

ทุก ๆ ท่านที่ได้รับสมณศักดิ์ในวันนี้ ล้วนแต่อยู่ในฐานะที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่แล้วทั้งนั้น จะต้องพยายามคอยเอาใจใส่เรื่องนี้เป็นพิเศษ เพราะเป็นเรื่องจำเป็นในการปกครอง โดยเฉพาะบางท่านก็เป็นเจ้าอาวาส ต้องปกครองพระภิกษุสามเณร เด็กเล็กภายในวัด ยิ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะตำบล มีวัดในปกครองตั้ง ๗-๘ วัด หรือที่เป็นเจ้าคณะอำเภอมีวัดในปกครอง ๒๐-๓๐ วัด และยิ่งสูงขึ้นไปก็ต้องปกครองมากขึ้นเท่านั้น

หลักการปกครองดังได้กล่าวมาแล้วว่า **การลงโทษและการให้รางวัลนั้นจะทิ้งเสียมิได้ นับตั้งแต่หมู่น้อยขึ้นไปถึงหมู่ใหญ่ จะต้องใช้หลักนี้เสมอไปอย่างโบราณท่านใช้เป็นสำนวนว่า "เป็นผู้ใหญ่จะต้องถือถุงมือหนึ่ง ถือไม้เรียวมือหนึ่ง" เมื่อทำดีก็หยิบเงินรางวัลให้ เมื่อทำผิดต้องตีลงโทษ แต่ขอให้เป็นการให้รางวัลหรือการลงโทษด้วยคุณธรรม อย่ากระทำไปด้วยขาดคุณธรรมหรืออคติ อย่างนี้จึงจะชื่อว่าเราลงโทษในฐานที่เราเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ กระทำไปด้วยความสุจริตยุติธรรมจริง ๆ อย่านำเอากิเลสหรืออคติขึ้นมาใช้เป็นอันขาด** เพราะกิเลสนั้นมีด้วยกันทั้งนั้น ไม่ใช่ว่าเป็นพระแล้วจะหมดกิเลสไปเสียทั้งหมดก็หามิได้ ฉะนั้น ก่อนที่จะกระทำอะไรลงไปต้องพยายามนึกถึงศักดิ์ศรีคุณงามความดีของเราไว้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ท่านทั้งหลายที่ได้รับสมณศักดิ์ในวันนี้จะเป็นได้รับเลื่อนก็ตาม ได้รับใหม่ก็ตาม หรือได้รับเป็นชั้นประทวนก็ตาม ถือว่าเป็นผู้ที่ได้กระทำคุณงามความดีไว้แล้วทั้งนั้น จึงได้รับการยกย่องเชิดชูตามฐานานุรูปดังที่ปรากฏอยู่ในขณะนี้

เราบวชเป็นพระภิกษุมีระเบียบแบบแผนพระธรรมวินัยของพระสงฆ์โดยเฉพาะแล้ว ยังจะต้องประพฤติปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนซึ่งทางคณะสงฆ์ได้วางไว้อีกส่วนหนึ่งด้วยและในฐานะที่เราเป็นคนไทยอยู่ในเมืองไทย ก็ต้องถือว่าเราอยู่ในฐานะเป็นราษฎรประเทศชาติคนหนึ่งเหมือนกัน แต่ว่าเป็นราษฎรพิเศษที่ทางรัฐบาลสนับสนุนยกย่องเชิดชูว่าเป็นผู้ปฏิบัติดีชอบ ไม่กระทำตัวให้เป็นที่หนักใจของรัฐบาล รัฐบาลเห็นคุณเห็นประโยชน์อย่างนี้จึงได้ออกกฎหมายให้ปกครองกันเอง ควบคุมกันเอง แนะนำสั่งสอนกันเอง อันนี้ก็นับเป็นเกียรติอย่างหนึ่งเหมือนกัน ว่าเราได้บวช

เป็นพระเป็นเณรขึ้นแล้ว เป็นผู้มีเกียรติที่รัฐบาลยกย่องเชิดชู โดยเฉพาะท่านที่ได้รับสมณศักดิ์แล้ว หรือได้รับเลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นไปอีก ก็ถือว่าได้รับการยกย่องเชิดชูจากพระมหากษัตริย์ จึงนับว่าเป็นเกียรติสูงสุดอีกส่วนหนึ่ง เมื่อเรามีเกียรติเช่นนี้ก็จะต้องรักษาเกียรติ คือชื่อเสียงคุณงามความดีที่เราได้ประพฤติปฏิบัติมาแล้วนั่นเอง ขอให้นึกย้อนไปดูว่า ที่เราได้รับสมณศักดิ์เพิ่มเติมขึ้นมาจนบัดนี้ ก็เพราะได้กระทำความดีไว้แล้วจึงได้รับความยกย่องเชิดชูจากราชสักการบูชาคุณความดีของเราก็เท่ากับว่าท่านทั้งหลายเป็นผู้กระทำคุณความดีจนเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยของในหลวงพระองค์จึงพระราชทานสมณศักดิ์ให้

เรื่องสมณศักดิ์นี้ ขอปรารภไว้ในที่นี้เสียด้วยว่า เสียงประชาชนทั่ว ๆ ไปก็ยังกระแนะกระแหนฝ่ายสงฆ์อยู่ว่ารัฐบาลเขาเลิกบรรดาศักดิ์ ขุน หลวง พระ พระยากันแล้ว เพราะเห็นว่าในการโน้มเอียงหรือชักจูงให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งหลงลืมตนหลงความเป็นอยู่ของตน หรือใช้อำนาจในขอบเขตจึงเห็นสมควรให้เลิกเสีย ฝ่ายพระสงฆ์ยังไม่เลิก คงมีสมณศักดิ์อยู่เช่นนี้ ดูเป็นที่ว่าพระเรายังติดอยู่ในหัวโขนหรือติดอยู่ในการยกย่องเชิดชูอย่างนี้อยู่อีก ดูไม่เป็นการสมควรเลย ฆราวาสซึ่งเขาไม่ใช่ผู้นำทางด้านศีลธรรมเขาก็ยังเลิกกันแล้ว ฝ่ายพระสงฆ์ยังมีสมณศักดิ์ติดอยู่อีกเห็นว่าไม่เหมาะสม จึงขอถือโอกาสชี้แจงเสียในที่นี้ด้วยว่า เรื่องสมณศักดิ์ไม่ใช่เรื่องของพระไม่ใช่เรื่องที่พระตะเกียกตะกายอยากจะได้ เป็นเรื่องของในหลวงทรงมีพระราชศรัทธาบูชาคุณความดีแก่ผู้ที่ทำธุระพระศาสนา ถ้าในหลวงไม่พระราชทานก็แล้วกันไป แต่นี่ในหลวงพระองค์เป็นผู้บำรุงพระพุทธศาสนามีผู้บวชเรียนตามระเบียบแบบแผนของทางพระพุทธศาสนา และเมื่อบวชเรียนแล้วท่านยังช่วยตักเตือนแนะนำสั่งสอนอบรมราษฎรของประเทศชาติให้ประพฤติดีปฏิบัติชอบเป็นการช่วยกันเทิดทูนคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เจริญรุ่งเรืองสดใสสืบต่อไปเช่นนี้ จะไม่แสดงความเคารพในท่านบ้างหรือถ้ามีผู้ใดทำความดีแล้วไม่ได้รับการยกย่องจากผู้มีหน้าที่ซึ่งผู้หลักผู้ใหญ่แล้วก็นับว่าผิดหลักของการปกครอง หรือว่าไม่เอาใจใส่ต่อผู้น้อยที่กระทำคุณงามความดี เพราะ

ฉะนั้น ทางพระศาสนาจึงยังไม่ปฏิเสธเรื่องสมณศักดิ์ไปเสีย ส่วนว่าการมีสมณศักดิ์ก็ตาม หรือมีบรรดาศักดิ์ ขุน หลวง พระ พระยา ก็ตาม เมื่อตั้งขึ้นแล้วจะทำให้มีคนหลงใหลใฝ่ฝันไปเสียทุกคนก็หามิได้ เรื่องนิสัยของคนที่จะฟุ้งเฟ้อเห่อเหิมทะนงตัวอวดดีอวดตัวว่าดีกว่าคนอื่นนั้น แม้ไม่มีศักดิ์ ไม่มีบรรดาศักดิ์ ก็ทะเยอเห่อเหิมได้เพราะกิเลสตัณหาของคนเรายังมีอยู่ ฉะนั้นท่านสาธุชนทั้งหลายขอให้รับทราบไว้ด้วยว่าการที่พระสงฆ์ยังไม่ได้รับสมณศักดิ์อยู่นี้ เป็นราชสักการะของในหลวง เมื่อพระองค์มีพระราชศรัทธาอยู่ พระสงฆ์ก็ต้องรับฉลองพระราชศรัทธาอยู่เสมอไป

สำหรับท่านที่ได้รับสมณศักดิ์ไปแล้วนั้น ก็จงสำนึกตัวว่าเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยจากในหลวง ว่าเป็นผู้เอาใจใส่ในธุระภาระของพระศาสนามาด้วยดีตามลำดับ ฉะนั้น หน้าที่ของท่านจึงต้องเพิ่มความระมัดระวัง ความสำรวม และความเอาใจใส่ในกิจการหน้าที่ของท่านขึ้นมาอีก ผู้ที่มีสมณศักดิ์อยู่แล้วแต่ได้รับเลื่อนสูงขึ้นไปอีกเช่นเดียวกัน ก็ต้องเพิ่มคุณสมบัติในการที่จะระมัดระวังปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนให้เคร่งครัดยิ่งขึ้นด้วย ให้สมกับที่เราได้รับเลื่อนสมณศักดิ์สูงขึ้น สิ่งใดที่เป็นความไม่ดีไม่ชอบที่เราได้เคยกระทำไว้แล้ว ก็ให้พยายามงดเว้นละเลิกเพิกถอนเสียบ้าง ถ้าเรายังนิยมในสิ่งที่ไม่ดีไม่ชอบ ไม่สมควรแก่สมณสารูปอยู่ ก็จะเป็นการทำให้เสียพระราชศรัทธาไม่สมกับที่ทรงเคารพกราบไหว้บูชา และไม่สมกับที่ชาวบ้านเขาทำบุญใส่บาตร

ข้อที่เราจะต้องระมัดระวังให้มากก็คือพระวินัย และระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้เราเป็นพระภิกษุสามเณรที่ดี เพราะเราปฏิบัติอยู่ในระเบียบแบบแผนของพระพุทธเจ้า ถ้าเราทิ้งพระวินัยเสียแล้ว ความเป็นพระเป็นเณรของเราก็จะอ่อนลงไป อย่างนี้ไม่เป็นการสมควร เพราะเป็นการทำลายพระพุทธศาสนาในตัวเรา ในจิตใจของเราให้เสื่อมทรามลงไป พระศาสนาไม่ใช่วัตถุ แต่เป็นนามธรรม เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ถ้าเรายังมีความเชื่อความเลื่อมใส ประพฤติปฏิบัติตามคำสอนนั้นทั้งต่อหน้าและลับหลังได้ดีอยู่เช่นนี้ ก็ชื่อว่าพระพุทธศาสนากำลังเจริญอยู่ในจิตใจ

ของเรา ถ้าสมัยใดเราไม่เอาใจใส่เพิกเฉย ละเลยไม่นำพา หรือยิ่งกว่านั้นยังประพฤติล่วงละเมิดข้อห้ามของท่านอีก อย่างนี้นับว่าพระศาสนากำลังเสื่อมเพราะตัวของเราเองซึ่งเป็นพระเป็นเณร เป็นผู้เหยียบย่ำทำลาย ถ้าเป็นเช่นนี้แล้วก็นับว่าเป็นภัยมาก ถ้าฆราวาสเป็นผู้ทำลายพระศาสนาด้วยความไม่เอาใจใส่ เช่น ห้ามไม่ให้ฆ่าสัตว์เขาก็ฆ่า ห้ามไม่ให้ลักทรัพย์เขาก็ลัก ห้ามไม่ให้เล่นการพนันเขาก็เล่น ห้ามไม่ให้ดื่มสุราเมรัยเขาก็ดื่ม เช่นนี้ก็ดูไม่สู้กระไรนัก เพราะเขาเป็นฆราวาสเป็นผู้ที่ยังหมกมุ่นมัวเมาอยู่ในการครองเรือน ถ้าฝ่ายพระสงฆ์เราซึ่งแสดงตนเป็นผู้ที่ยอมเสียสละการครองเรือน เขามาบวชเรียนก็มุ่งหวังที่จะประพฤติปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อความเจริญรุ่งเรืองในธรรม กลับมาทำลายเสียเองอย่างนี้แล้วก็นับว่าเป็นมหันตภัยของพระพุทธศาสนาโดยแท้

ปัจจุบันนี้ ทุกท่านคงจะทราบดีว่าในบ้านเมืองของเรา มีเหตุการณ์บางอย่างที่ส่อแสดงว่าสถาบันต่าง ๆ โดยเฉพาะสถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์กำลังตกอยู่ในภาวะอันตราย ฉะนั้น ขอให้ทุกท่านได้รับทราบและช่วยกันสอดส่องป้องกันศัตรูที่จะเข้ามาทำลายอย่างเต็มความสามารถ พึงทราบด้วยว่าเล่ห์เหลี่ยมของศัตรูนั้นมีมากมายนัก จำเป็นอย่างยิ่งที่ท่านทั้งหลายจะต้องสอดส่องศึกษาให้รู้เท่าทันอยู่เสมอ จึงจะสามารถประคองป้องกันสถาบันชาติ ศาสนา ให้อยู่รอดปลอดภัยต่อไปได้ หลักสำคัญประการหนึ่งซึ่งใคร่จะขอแนะนำในที่นี้ ก็คือ ท่านที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์ทุกรูป ต้องถือว่าตนเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากพระสงฆ์ส่วนกลางให้เป็นผู้พิจารณาเลือกเฟ้นฆราวาสเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุสามเณร จะต้องเลือกเฟ้นกันจริง ๆ อย่ามักง่ายเห็นแก่ตัว จงเห็นแก่พระธรรมวินัย และผลประโยชน์ของประเทศชาติและพระศาสนาเป็นเรื่องสำคัญ เพราะการที่เราอยู่เป็นสุขมาจนทุกวันนี้ก็เนื่องจากได้อาศัยพระธรรมวินัยคุ้มครองเรา จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่เราจะสนองคุณพระศาสนา ด้วยการเอาใจใส่เลือกเฟ้นผู้ที่จะเข้ามาเป็นสัทธิวิหาริกของเราให้ดีที่สุด ไม่ใช่สักแต่ว่าใครมาขอบวชก็บวชให้เรื่อยไปโดยถือแต่เพียงว่า ทำหน้าที่ให้

เขาเป็นพระได้ก็แล้วกัน ต่อจากนั้นไม่รู้ไม่ชี้ด้วย ถ้าคิดเช่นนี้แล้ว ก็นับว่าเป็นความมักง่ายเห็นแก่ตัว เป็นหนทางที่จะนำภัยมาสู่พระศาสนาอย่างแน่นอน

การเลือกเฟ้นผู้เข้ามาบวชนั้น ทางคณะสงฆ์ไม่ต้องการปริมาณ แต่ต้องการคุณภาพเป็นเรื่องสำคัญ ฉะนั้น ขอให้ท่านที่เป็นพระอุปัชฌาย์ทุกรูปช่วยกันระมัดระวังเป็นพิเศษถ้าวัดใดวัดหนึ่งมีพระสงฆ์ตั้ง ๒๐-๓๐ องค์ ล้วนแต่มีนิสัยเกเร ทะเลาะเบาะแว้งไม่เอาใจใส่ในเรื่องข้อวัตรปฏิบัติประพฤติตัวลุ่ม ๆ ดอน ๆ อย่างนี้แล้ว ชาวบ้านรู้เห็นเข้าก็เสื่อมศรัทธา แม้เขาจะทำบุญใส่บาตรก็สักแต่ว่าทำบุญ เรียกว่าไหว้ไม่ครบสิบนิ้ว อย่างนี้ไม่เป็นสิริมงคลแก่วัดเลย ทั้งไม่เป็นสิริมงคลแก่อุปัชฌาย์อาจารย์ด้วย ในทางตรงกันข้ามถ้าวัดใดมีพระสงฆ์เพียงสัก ๕ รูป แต่ละรูปล้วนประพฤติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง อย่างนี้ประชาชนเขาจะเลื่อมใสศรัทธากราบไหว้ด้วยความสนิทใจจริง ๆ ส่วนการที่จะรู้ได้ว่าใครดีใครชั่วอย่างไรนั้นมีหนทางที่จะเลือกเฟ้นได้หลายอย่างแล้วแต่อัธยาศัยของแต่ละท่าน เช่น สอบสวนดูว่าเป็นเทือกเถาเหล่ากอของใคร มีประวัติความเป็นมาอย่างไร มีความประพฤติและนิสัยใจคอเป็นอย่างไร เป็นต้น ถ้ากระทำได้อย่างนี้ก็จะเป็นการช่วยกันกลั่นกรองให้ได้แต่คนดีเข้ามาในพระศาสนา เมื่อมีลูกศิษย์ที่ดีแล้วก็ย่อมจะพลอยมีหน้ามีตาไปถึงอุปัชฌาย์อาจารย์ด้วย แต่ถ้าเรามักง่ายไม่สนใจเลือกเฟ้นกันอย่างจริงจังแล้ว ก็เท่ากับว่าหลับหูหลับตาบวชให้กันไปได้ลูกศิษย์ที่ดีบ้าง ไม่ดีบ้าง โดยเฉพาะลูกศิษย์ที่ไม่ดี ก็จะพาเน่าเหม็นไปถึงอุปัชฌาย์อาจารย์ของตนด้วย

เรื่องระเบียบแบบแผน และข้อปฏิบัติต่าง ๆ ของพระอุปัชฌาย์นั้นเชื่อว่าทุกท่านคงได้ศึกษา และฝึกฝนอบรมมาดีแล้วก่อนที่จะได้รับใบตราตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ขอให้ทุกท่านจงยึดถือไว้เป็นหลักปฏิบัติอย่างเคร่งครัด อย่าถือว่าระเบียบแบบแผนต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นเรื่องของพระเถระผู้หลักผู้ใหญ่ในเมือง หรือปฏิบัติกันในกรุงเทพฯ เท่านั้น เราอยู่ตามหัวบ้านหัวเมืองตามตำบลอำเภอต่าง ๆ ทำไม่ไหว ต้องลดหย่อนผ่อนปรนลงเสียบ้าง เช่นนี้ไม่เป็นความถูกต้องอย่างไรเลย ถ้าอุปัชฌาย์อาจารย์องค์ใดละเลย

ไม่ประพฤติปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่ได้ฝึกฝนอบรมไว้แล้ว จะถือว่าเป็นความบกพร่องเป็นความผิดส่วนหนึ่งด้วย ถ้ามีการขอสมณศักดิ์ขึ้นมาก็เห็นจะต้องงดการพิจารณาไว้ก่อน เพราะถ้าขืนแต่งตั้งไป แทนที่จะเป็นคุณกลับจะเป็นโทษทั้งแก่ตัวบุคคลนั้นเอง และแก่ประเทศชาติและพระศาสนาอีกด้วย

อนึ่ง ใคร่จะขอย้ำไว้ในที่นี้ด้วยว่า การที่เราเป็นพระผู้หลักผู้ใหญ่เป็นอุปัชฌาย์อาจารย์นั้น เพียงแต่จะยึดถือปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนในทางพระธรรมวินัยอย่างเดียวเท่านั้นยังไม่เป็นการเพียงพอ จำจะต้องใส่ใจศึกษาและปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่ทางคณะสงฆ์ หรือที่มหาเถรสมาคมได้ตราเป็นกฎ เป็นระเบียบ หรือเป็นคำสั่งไว้อีกด้วย เพราะกฎระเบียบต่าง ๆ เหล่านั้น ออกมาเพื่อเป็นการส่งเสริมให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยตามความเหมาะสมกับภูมิประเทศ เหตุการณ์ และสังคมนั้น ๆ ด้วย ถ้าอยากจะทราบว่าทางคณะสงฆ์ดำเนินกิจการไปอย่างไร หรือมีประกาศกฎระเบียบอะไรออกมาบ้าง ก็ควรจะบอกรับหนังสือแถลงการณ์คณะสงฆ์ไว้ศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านที่เป็นพระสังฆาธิการ อยากจะขอร้องให้รับหนังสือแถลงการณ์คณะสงฆ์ไว้ประจำตัวด้วยจะได้ทราบระเบียบกฎคำสั่งต่าง ๆ ได้ทันต่อเหตุการณ์ เช่นเดียวกับกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ มีหนังสือราชกิจจานุเบกษาไว้ประจำสำนักงาน เพื่อให้ทราบว่าทางรัฐบาลได้ดำเนินกิจการไปอย่างไร เรื่องระเบียบแบบแผนที่ออกมานั้น ขอให้ถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องปฏิบัติตาม มิใช่ว่ารับทราบแล้วก็แล้วไปเอาเหน็บไว้ข้างฝาบ้าง ข้างเสาบ้าง ไม่นำพาไม่สนใจปฏิบัติตามเช่นนี้แล้ว กิจการคณะสงฆ์ก็จะลุ่ม ๆ ดอน ๆ แทนที่จะช่วยกันถ่อช่วยกันพายก็จะกลายเป็นเอาเท้าราน้ำ เรื่องการเพิกเฉยละเลยไม่ปฏิบัติตามระเบียบนั้น เท่าที่สังเกตเห็นว่าทางคณะสงฆ์ของเรามักจะเห็นเป็นเรื่องเล็กน้อย ไม่ค่อยเอาใจใส่อย่างจริงจัง ชอบแต่จะเป็นเกลียวเพิกเฉยละเลยเอาตามชอบใจ เช่นจะยถาสัพพีตอนฉันเพลเสร็จ วันนี้การยถาสัพพีนั้นเขาวางระเบียบไว้ในยถาสัพพี ๓ จบ แต่ท่านมาลดลงเหลือเพียง ๑ จบ เรื่องทำนองนี้เคยพูดกันเล่น ๆ กับชาวบ้านว่า ถ้าหลวงพ่อท่านสัพพีเพียงจบเดียว ชาวบ้านก็จะลด

ไทยทานลงเสียบ้าง ฉะนั้น ขอให้ทุกท่านจงสนใจรักษาระเบียบแบบแผนที่มีอยู่แล้ว ให้เป็นระเบียบต่อไป อย่ามาเป็นเกลียว หรือทำลายกันเสียเองเลย ถ้าเราทำลายระเบียบสัพพี ๓ จบ ให้เหลือเพียงจบเดียวได้เช่นนี้ ก็จะพลอยทำลายระเบียบอื่นต่อไปด้วย หนักเข้าปาราชิกก็จะเหลือเพียงข้อเดียว สังฆาทิเสสก็จะเหลือเพียง ๓ ข้อ สิกขาบทอื่น ๆ ที่ไม่ชอบใจก็ละกันเลิกประพฤติปฏิบัติกันไปทีละเล็กละน้อย ในที่สุดก็จะไม่มีระเบียบอะไรเหลืออยู่

ฉะนั้น ท่านพระสังฆาธิการทั้งหลาย ก็ล้วนแต่เป็นพระผู้หลักผู้ใหญ่ทั้งนั้น การกระทำใด ๆ ของท่านย่อมจะเป็นแบบอย่างให้แก่ศิษยานุศิษย์ได้รู้ได้เห็นจดจำ เราต้องการให้พระภิกษุสามเณรในปกครองของเราประพฤติปฏิบัติชอบอย่างไร เราผู้เป็นอุปัชฌาย์อาจารย์ก็จะต้องประพฤติดีปฏิบัติชอบให้เขาเห็นเป็นตัวอย่างเสียก่อน ถ้าเราซึ่งเป็นผู้นำประพฤติผิดระเบียบแบบแผนเสียเองแล้ว จะไปว่ากล่าวตักเตือนผู้อยู่ใต้ปกครองได้อย่างไร ประการสำคัญที่สุดจะไม่เป็นการเหมาะสมอย่างยิ่งที่ในหลวงได้ทรงไว้วางพระราชหฤทัยพระราชทานสมณศักดิ์ให้กับท่าน โดยมุ่งหวังที่จะให้ท่านประพฤติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย เป็นกำลังสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาและเป็นเยี่ยงอย่างที่ดีแก่ศิษยานุศิษย์และพุทธศาสนิกชนสืบไป

ในที่สุดนี้ ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยซึ่งเป็นที่พึ่งที่เคารพของเราทั้งหลายจงได้ปกปักรักษาคุ้มครองให้ทุก ๆ ท่านผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัยจงเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นด้วยคุณธรรม และขอให้คุณธรรมนั้นจงส่งเสริมสนับสนุนให้ท่านทั้งหลายบรรลุถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนาโดยทั่วกัน เทอญ.

พระโอวาท
ประทานในพิธีเปิดการประชุมเจ้าคณะ และเจ้าอาวาส เพื่อการพัฒนาวัด ณ วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี วันอังคาร ที่ ๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๑

ท่านพระสังฆาธิการทั้งหลาย

ขอเจริญพรท่านอธิบดีกรมการศาสนา*

ตามรายการที่ได้แจ้งให้ที่ประชุมได้รับทราบถึงวัตถุประสงค์ของการประชุมเพื่อปรับปรุงชี้แจง หรือแนะนำในเรื่องการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่สะอาดสงบสมความมุ่งหมายของคำว่า **อาราม** เป็นความรื่นรมย์ของสถานที่นั้น ๆ วัดเป็นสถานที่รื่นรมย์ของชาวพุทธศาสนิกชน และวัดก็เป็นสถานที่ที่อยู่บำเพ็ญพรตพรหมจรรย์ของลูกชาวบ้านหลานชาวบ้านนั่นเอง ลูกชาวบ้านหลานชาวบ้าน หรือว่าโดยเฉพาะชาวพุทธทั่ว ๆ ไป เมื่อมีความเชื่อ ความเลื่อมใส ต้องการจะหาความรู้ในพระพุทธศาสนา หรือต้องการจะมาประพฤติตัวปฏิบัติตัวตามระเบียบแบบแผนของพระธรรมวินัย มีการบรรพชาเป็นสามเณร อุปสมบทเป็นพระภิกษุ จำจะต้องมีสถานที่เป็นหลักแหล่ง เพื่ออยู่เป็นหมวดหมู่และเพื่อจะได้สะดวกในการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยสืบต่อไปด้วย วัดจึงเกิดขึ้นด้วยศรัทธาปสาทะของชาวบ้านเป็นส่วนมาก ดูรอบ ๆ ตัวเราขณะนี้มีเสนาสนะสิ่งก่อสร้างหลายอย่างล้วนแต่เกิดจากความเลื่อมใสของชาวบ้านผู้มีศรัทธาปรารถนาจะสนับสนุนให้ผู้บวชเรียนเป็นภิกษุสามเณร มีสถานที่ประพฤติพรตพรหมจรรย์ได้รับความสะดวกสบาย ไม่ต้องไปแสวงหาที่อยู่อาศัยเหมือนกับสมัยก่อน ๆ ที่ต้องอาศัยตามถ้ำ ตามเขา ตามโคนไม้ เนื่องด้วยเรามีสถานที่สำหรับจะได้ประพฤติปฏิบัติ

---

* นายพินิจ สมบัติศิริ

กิจพระศาสนาเช่นนี้ จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องช่วยกันดูแล ปรับปรุงสถานที่อยู่ที่อาศัยให้มีความเรียบร้อย มีความสงบสงัด หรือเป็นที่รื่นรมย์ของผู้ที่เข้ามาพบเห็นหรือมาเยี่ยมเป็นต้น ข้อนี้ เป็นเรื่องสำคัญที่ทางการได้ประกาศเตือนอยู่เสมอเรียกว่า **“พัฒนา”**

การพัฒนานี้ ส่วนหนึ่งพัฒนาถึงวัตถุสิ่งของ หรือสิ่งก่อสร้างหรือบริเวณวัดนี้เป็นเครื่องปรากฏแก่หูตาของผู้ที่ไปมาพบเห็น จะสังเกตได้ง่ายว่าผู้อยู่อาศัยสนใจปรับปรุงแก้ไข หรือรักษาสถานที่บริเวณที่อยู่อาศัยด้วยความเรียบร้อยหรือไม่เพราะบางรูปท่านก็สมถะเกินไป ท่านมุ่งแต่ความสงบสงัดของท่านองค์เดียว ส่วนสถานที่วัดวาอารามท่านก็มักจะปล่อยปละละเลย เพราะเห็นว่าเป็นของภายนอก มุ่งสงบสงัดหรือสงบทางจิตของตนเองดีกว่า นี้ก็เป็นเรื่องน่าเสียดายเหมือนกัน คือโดยทางสันนิษฐานแล้ว ถ้ายังหาความสงบสงัดหรือหาความเรียบร้อยภายนอก ซึ่งเป็นของหยาบ ๆ ยังทำไม่ได้แล้ว ก็สงสัยว่าจะทำจิตให้สงบสงัดได้หรือไม่ เพราะส่วนหยาบ ๆ ก็ยังทำไม่ได้ ข้อนี้แหละเป็นเหตุให้ทางกรมการศาสนาหาทางที่จะสนับสนุนเพื่อให้พระภิกษุสามเณรทุก ๆ รูป ไม่ใช่เฉพาะแต่เจ้าอาวาสเท่านั้นที่จะต้องสำนึกว่าเราบวชเรียนขึ้นมาแล้ว ได้อาศัยเสนาสนะ ได้อาศัยที่อยู่ที่หลับนอน ได้ความสะดวกสบายกว่าเวลาเป็นฆราวาสเสียด้วยซ้ำ เมื่อเราได้รับความบำรุงอย่างนี้แล้ว ก็ควรจะสนองศรัทธาของผู้ก่อสร้าง ด้วยการช่วยระมัดระวังอย่าปล่อยปละละเลยทอดทิ้งโดยไม่เอาใจใส่ เท่ากับว่าเราได้อาศัยร่มไม้ชายคาที่ไหนแล้ว ก็ควรจะได้เอาใจใส่ตอบสนองร่มไม้ชายคานั้นบ้าง ด้วยวิธีระแวดระวังรักษาความสะอาดเรียบร้อยตามกำลังความสามารถ

ท่านผู้ที่เอาใจใส่ในการปรับปรุงวัดวาอารามให้เป็นสถานที่รื่นรมย์ของผู้ผ่านไปมาพบเห็น และไม่ใช่แต่เพียงพัฒนาส่วนสถานที่เท่านั้น ยังเอื้อมเข้าไปถึงการพัฒนาจิตใจของผู้อยู่อาศัยวัดวาอารามเหล่านั้นด้วย เมื่อวัดทั้งหลายสนใจในการที่จะปรับปรุงวัดวาอารามของท่านให้เป็นที่รื่นรมย์ เป็นที่สะอาดเป็นที่ชื่นใจของผู้ที่ผ่านไปมาพบเห็นก็เท่ากับว่ากระทำหน้าที่ในทางที่ดีที่ชอบเหมาะสมแล้ว เมื่อกระทำความดีเช่นนี้

ก็สมควรอย่างยิ่งที่จะได้มีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีกำลังตั้งอกตั้งใจที่จะสร้างเสริมการพัฒนาให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป เมื่อยังจะพัฒนายิ่ง ๆ ขึ้นไปไม่ได้ ก็รักษาภูมิฐานเดิมไว้ก็ยังนับว่าเป็นการเอาใจใส่ที่ดีที่ชอบพอสมควร ท่านผู้ใดสนใจทำตามจุดมุ่งหมายเช่นนี้ ทางการก็บูชาคุณงามความดีของท่านด้วยวัตถุสิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น มีการถวายพัดเป็นเครื่องหมายความชอบ มีการถวายหนังสือประกาศคุณงามความดี ถวายเครื่องนุ่งห่มและย่ามอย่างนี้ เป็นต้น ของเหล่านี้รู้สึกว่าเป็นของน้อยมีค่าไม่สมกับที่ท่านทั้งหลายพยายามทุ่มเท และปรับปรุงวัดวาอารามของท่านให้เจริญรุ่งเรือง แต่ขอให้นึกว่าเป็นวัตถุสำคัญที่เกิดขึ้นจากอำนาจความดีของท่าน ไม่ใช่เกิดจากการปล่อยละเลย ขอให้ถือว่า วัตถุสิ่งของเหล่านี้เป็นของมีค่า เป็นของมีเกียรติ เป็นของที่จะเตือนตาเตือนใจอยู่เสมอว่าที่ได้รับวัตถุเหล่านี้เป็นส่วนพิเศษกว่าอื่น ๆ เพราะได้ทำความดีในทางศาสนาด้วยการปรับปรุง สนับสนุนสถานบริเวณที่อยู่อาศัยให้เป็นระเบียบเรียบร้อยสมกับเป็นอาราม เป็นสถานที่รื่นรมย์

วันนี้จึงขอให้ทุก ๆ ท่านที่ได้รับเครื่องหมายคุณงามความดีนี้แล้ว โปรดรักษาคุณงามความดีไว้เสมอไป ดังที่ภาษิตในพระศาสนาของเราเตือนใจอยู่ว่า **จงรักษาความดีเหมือนเกลือรักษาความเค็ม** อย่าถือว่าเราได้รับการยกย่อง ส่งเสริมเช่นนี้แล้วก็ดีอกดีใจเลยปล่อยตัวไม่ต้องทำอะไรต่อไป ถือว่าทำดีพอแล้ว อย่างนี้ยังไม่พอ เพราะว่าวัตถุสิ่งของ สิ่งก่อสร้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกุฏิเหล่านี้ สร้างขึ้นไม่กี่ปีก็ชำรุดทรุดโทรมส่วนนั้นบ้างส่วนนี้บ้างเป็นธรรมดา ก็จำเป็นจะต้องปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ ฉะนั้น สถานที่บริเวณวัดวาอารามก็เช่นเดียวกัน ต้องพยายามปรับปรุงอยู่เสมอ เพื่อจะได้เป็นที่รื่นรมย์ชมชอบยินดีของชาวพุทธ เพราะว่าสิ่งเหล่านี้เป็นอามิสบูชา เมื่อก่อสร้างขึ้นเป็นวัตถุสิ่งของ เป็นการบูชาพระรัตนตรัยแบบเดียวกับดอกไม้ธูปเทียนที่เราจุดบูชา อามิสบูชานี้ยังเป็นของหยาบ ยังเป็นของห่างไกล ท่านต้องการให้เราบูชาพระพุทธเจ้า บูชาพระรัตนตรัยด้วยปฏิบัติบูชาคือการประพฤติดีปฏิบัติชอบ สำรวมกาย วาจา ใจ ตามระเบียบแบบแผนหน้าที่ของเรา เราเป็นพระก็ต้องถือพระธรรมวินัยเป็นหลักความเป็นของพระของเราไว้ ถ้าเราเป็นพระแต่ไม่ยึดถือพระธรรมวินัย

ชอบประพฤติอะไรตามอำเภอใจ ความเป็นพระของเราก็บกพร่องไม่เป็นพระอย่างเต็มที่ เราเป็นพระเป็นเณรอยู่ได้ก็เพราะเราปฏิบัติตัวตามระเบียบที่พระพุทธเจ้าได้วางไว้ สามเณรมีศีล ๑๐ ก็ต้องรักษาศีล ๑๐ ไว้ พระมีศีล ๒๒๗ ข้อ ก็ต้องรักษาศีล ๒๒๗ ไว้ อย่าถือว่าเราเป็นพระเพียงนุ่งเหลืองห่มเหลือง โกนผม โกนหนวด ส่วนความประพฤติปฏิบัติปล่อยตามอำเภอใจ หรือที่ชอบแสดงตัวเป็นคนทันสมัยทั้ง ๆ ที่นุ่งห่มจีวรผ้าเหลืองอยู่นี้ แสดงกิริยามารยาท การพูด การแสดงอื่น ๆ แบบเดียวกับคนสมัยใหม่ เอาแบบอย่างฆราวาสเขามาใช้ในเมื่อตนอยู่ในเครื่องแบบพระสงฆ์ อันนี้รู้สึกว่าเป็นความไม่เหมาะสมเลย เมื่อเราสมัครอยากจะเป็นคนทันสมัย ในการพูดจาหรือในการแต่งเนื้อแต่งตัวอะไรต่าง ๆ ตามสมัย อย่ามาทำในขณะทั้ง ๆ ที่เราสวมเครื่องแบบพระเณรอยู่นี้ เป็นการบ่อนทำลาย ควรละเพศออกเป็นให้เต็มตัวจะดีกว่า เราได้อยู่เย็นเป็นสุขเพราะชาวบ้านบูชาคุณงามความดีของเรา เขาจึงทำบุญใส่บาตรเป็นการบูชาคุณงามความดีเท่ากับเขาให้กำลังใจเราให้ประพฤติดียิ่งขึ้นไป

เพราะฉะนั้น การพัฒนานี้ขอหมายถึงการทำความดี ทำความเจริญให้ทวีขึ้นอยู่เสมอ จะเกี่ยวกับสถานที่หรือเสนาสนะอะไรก็ตามซึ่งเรียกว่าเป็นอามิสบูชา เราก็ต้องสนใจบูชาอยู่เสมอ และก็ต้องไม่ลืมจะพัฒนาส่วนจิตใจของเราอีกด้วยเพื่อให้เราเป็นพระที่สมบูรณ์ด้วยศีลาจารวัตร เมื่อช่วยกันประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอยู่แล้ว ก็ชื่อว่าบูชาพระพุทธศาสนาด้วยการประพฤติชอบตามคำสั่งสอนของท่านตามหน้าที่ของตน ๆ โดยเฉพาะฆราวาสก็มีศีล ๕ เป็นหลักประจำอยู่แล้ว นอกนั้นก็สนใจหาเวลาเพิ่มเติมขึ้นอีกเป็นศีลอุโบสถ อย่าไปนึกว่าเรารักษาศีลได้เฉพาะแต่วันพระ วันโกน นอกจากนี้เรารักษาไม่ได้ อย่างนี้ไม่สมควรเลย เราเป็นชาวพุทธอยู่ตราบใด เราจะต้องยึดหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ประจำใจ ประพฤติปฏิบัติตามอยู่เสมอในตราบนั้น ถ้าไม่ยึดถือไม่ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว ก็ชื่อว่าเราเป็นชาวพุทธแต่ตามประเพณี ตามธรรมเนียม หรือเป็นชาวพุทธแต่เพียงเฉพาะในทะเบียนบ้านเท่านั้น หลักฐานความเป็นชาวพุทธจึงไม่หนักแน่นมั่นคงถาวรอยู่กับจิตใจ การที่เอื้อมพูดไปถึงชาวบ้านว่าควรจะพัฒนาตนด้วยการยึดหลักคำสั่งสอน

ของพระพุทธเจ้าไว้ประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่เช่นนี้ก็ด้วยเห็นว่าฆราวาสทั้งหลายมักจะยื่นโยนมอบหมายการทรงพระศาสนาไว้ให้เจริญถึง ๕,๐๐๐ ปีนั้น ให้เป็นหน้าที่เฉพาะของพระภิกษุสามเณร อันนี้ก็เลยเกิดเป็นเรื่องซัดทอดกันไม่มีใครรับผิดชอบ แต่ความจริงแล้วในฐานะที่เราเป็นชาวพุทธด้วยกัน ย่อมมีหน้าที่จะต้องส่งเสริมคำสอนของพระพุทธเจ้า ให้เจริญในจิตใจของแต่ละคนอยู่เสมอไปเพราะพระพุทธศาสนาไม่ใช่วัตถุ พระพุทธศาสนาเป็นคำสอน เราจะมุ่งให้เจริญแต่วัตถุฝ่ายเดียว แต่ถ้าไม่มีคนประพฤติปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า สิ่งก่อสร้างนั้นจะเป็นอย่างไร ก็กลายเป็นว่าสร้างกันไว้เฉย ๆ บูชาดินฟ้าอากาศเท่านั้น ที่เราสร้างที่อยู่อาศัยนั้น ก็เพื่อเป็นที่อยู่ของผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ จะได้รับความสะดวกสบาย ตั้งหน้าตั้งตาประพฤติดีปฏิบัติชอบยิ่ง ๆ ขึ้นไป และต้องการให้พัฒนาปรับปรุงวัดวาอารามให้เรียบร้อย ให้สะอาดเป็นระเบียบ ไม่ใช่สักแต่ว่าอาศัยอยู่อย่างเดียวเท่านั้น พัสดุเหล่านี้ก็จะเป็นเสมือนหนึ่งป้ายโฆษณาว่า แหล่งนี้เป็นที่อยู่อาศัยของผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เชิญเข้ามาชม หรือเชิญเข้ามาประพฤติปฏิบัติตาม เอาเยี่ยงอย่างบ้างก็ได้

ฉะนั้น แต่ละวัดของเราจึงต้องอาศัยการปรับปรุงการแก้ไข การจัดแจงให้เรียบร้อย เพื่อให้เป็นสิ่งที่ชวนชมอยู่เสมอไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ไม่ว่าจะอยู่บ้านป่าบ้านดอน จะอยู่ภาคเหนือภาคใต้ ในฐานะที่เป็นชาวพุทธด้วยกันแล้ว ก็ต้องประพฤติปฏิบัติเหมือน ๆ กันทั้งนั้น ควรจะได้ใช้สติปัญญาของตนย้อนเข้าไปดูตนเองบ้างว่าเราเป็นพระอยู่ในหน้าที่อะไร เราเป็นพระลูกวัดหรือเป็นพระผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือเป็นพระเจ้าอาวาส หรือเป็นพระชั้นอุปัชฌาย์อาจารย์ เหล่านี้ก็ล้วนแต่มีหน้าที่เหมือนกันทั้งนั้น เมื่อมาบวชแล้ว ก็มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่โดยเฉพาะทั่วไปก็คือว่าพระวินัยดังได้กล่าวมาแล้ว เราจะทิ้งไม่ได้ เราเป็นพระเป็นเณรก็ด้วยการปฏิบัติตามพระวินัยนั่นเอง ทุกรูปจึงต้องมีส่วนเป็นเจ้าของพระศาสนา มีหน้าที่ช่วยบำรุงพระศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไปหมดด้วยกันทั้งนั้น

เราทั้งหลายอยู่ในวัด ทุก ๆ รูป ต้องงามไปด้วยศีลาจารวัตร การที่จะประพฤติตัวให้งามได้ก็ต้องเฉพาะตัวเราเอง คนอื่นช่วยไม่ได้ ไม่เหมือนกับเราสร้างกุศลคนอื่น

พลอยช่วยได้ บอกบุญให้เขาช่วยกันคนละเล็กละน้อย ไม่ช้าก็สำเร็จได้ แต่ว่าการที่จะพัฒนาตัวเองนี้ ต้องอาศัยตัวเราเป็นเป็นหลักสำคัญ เรามีพรรษาเท่าไร ควรที่จะสร้างคุณสมบัติของพระภิกษุไว้ให้เสมอด้วยจำนวนพรรษาเมื่อเราสมัครเข้ามาบวชแล้ว ควรจะบวชชนิดที่บวชทั้งกาย ทั้งวาจา ทั้งใจ ด้วยการพัฒนาจิตใจของเราแต่ละรูป ให้อยู่ในธรรมวินัยเป็นหลัก

วันนี้ ทางการได้อาราธนาท่านทั้งหลายเข้ามาร่วมประชุม เพื่อปรึกษาหารือในการที่จะพัฒนาซึ่งมุ่งไปทางวัตถุสถานที่ แต่จะขอแถมในเรื่องการพัฒนาจิตใจของผู้อยู่ในวัดนั้น ๆ อีกด้วย ถ้าเราช่วยกันได้ ๒ ด้านเช่นนี้แล้ว ความหวังที่จะเห็นพระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองแผ่ไพศาลกว้างขวางออกไป ให้สมกับที่ชาวโลกเขายกย่องนับถือว่า คำสอนของพระพุทธศาสนานี้เป็นที่ดีแท้ ประกอบด้วยเหตุผลและได้ผลสมความปรารถนาของบุคคลทั่วไป

การพัฒนานั้นไม่มีเวลาที่จะพักผ่อน เราจะต้องประพฤติปฏิบัติกันอยู่เรื่อย ๆ คือว่าจะทำมากทำน้อยก็แล้วแต่กำลัง แต่ว่าต้องทำอยู่เสมอ เราจะหยุดไม่ได้ เพราะพรรษาเราก็เขยิบจำนวนมากอยู่ทุกปี ๆ ขอให้จำนวนพรรษาเป็นเหตุเตือนใจว่าเราบวชมาได้ ๒๐ พรรษา ๓๐ พรรษา คุณงามความดีในพระพุทธศาสนามีอะไรติดอัธยาศัยบ้างหรือไม่ เราได้รับผลคุณงามความดีจากการประพฤติพรหมจรรย์อะไรบ้างหรือไม่ ถ้ายังไม่มีก็รีบเร่งให้มีขึ้น ถ้ามีอยู่บ้างก็ควรให้เจริญกว้างขวางยิ่ง ๆ ขึ้นไป ยิ่งเป็นพระผู้ใหญ่ชั้นอุปัชฌาย์อาจารย์ เป็นธงนำหน้าศิษยานุศิษย์ จะต้องพยายามทำตัวให้เป็นผู้นำที่ดีไปสู่ความเจริญ ที่พูดนี้พูดกันอย่างชนิดว่าร่วมอยู่ในหมู่เดียวกัน ดีก็มีชื่อเสียงร่วมกัน ไม่ใช่ดีเฉพาะรูป ต้องดีทั้งหมู่ทั้งคณะ จึงต้องขอความร่วมมือช่วยกันพัฒนา

ที่สุดนี้ ขอให้ทุก ๆ ท่านถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนา และได้ตั้งใจประพฤติปฏิบัติตามธรรมวินัยเป็นการพัฒนายิ่ง ๆ ขึ้นไป

ขอเปิดการประชุมเพื่อการพัฒนาวัดตั้งแต่บัดนี้.

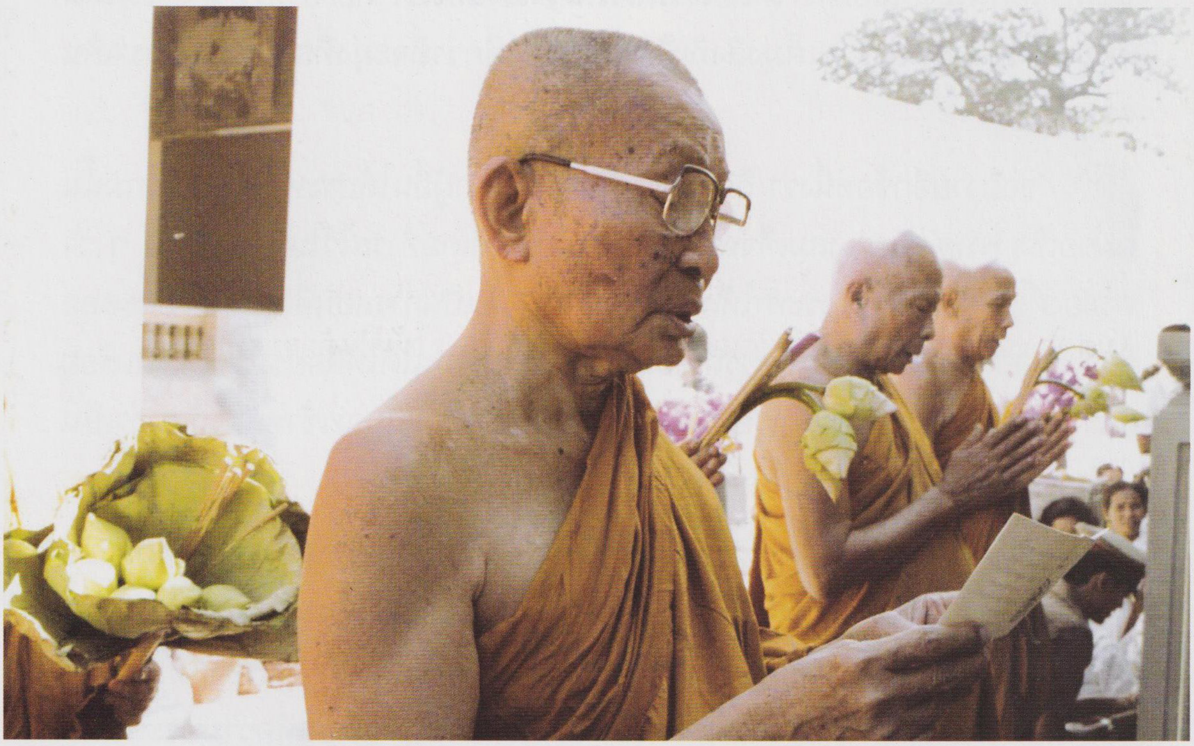
พระโอวาท
ประทานแก่เจ้าคณะภาค และรองเจ้าคณะภาค
ณ พระอุโบสถวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม กรุงเทพมหานคร
วันอังคาร ที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๑

ท่านเจ้าคณะภาค และรองเจ้าคณะภาค

ตามที่ท่านรองอธิบดีกรมการศาสนา ได้แถลงให้ได้ทราบว่า การที่อาราธนาท่านเจ้าคณะภาค และรองเจ้าคณะภาคมาประชุม เพื่อรับทราบนโยบายของทางราชการที่ขอความร่วมมือกับฝ่ายคณะสงฆ์ เพื่อช่วยกันชักจูงแนะนำประชาชน โดยเฉพาะให้ฝ่ายภิกษุสามเณรของเราได้รู้จักหน้าที่ เพื่อจะได้รักษาศักดิ์ศรีของพระเณรไว้ด้านหนึ่ง และอีกด้านหนึ่งเพื่อทำหน้าที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับประชาชน เวลานี้ทุกรูปก็คงทราบแล้วว่าความเป็นไปของบ้านเมืองกำลังมีศัตรูที่คอยชักจูงเบียดเบียนแทรกซึมเข้ามาในพระศาสนาเหมือนกัน เราจะรอให้ปรากฏอำนาจของศัตรูเด่นชัดขึ้นมาก็จะสายเกินไปเพื่อปรับปรุงแก้ตัวหรือต่อสู้ได้ทัน เมื่อเรารู้เค้าโครงของศัตรูเช่นนี้แล้วก็ควรจะร่วมมือกันจัดการปราบปรามหรือชำระสะสางพวกศัตรูนั้นให้หมดไป ทั้งนี้ผมเองก็ได้รับทราบจากทางฝ่ายตำรวจที่เขาแสดงความวิตกกังวลว่า เวลานี้ทางสถาบันศาสนาของเรากับอีกสถาบันหนึ่ง คือสถาบันพระมหากษัตริย์กำลังถูกศัตรูเบียดเบียนหาทางที่จะก่อความแตกแยกในหมู่ประชาชนอยู่เสมอ โดยถือความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในการดำรงชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะเราถูกหาว่าเป็นฝ่ายที่กินแรงชาวบ้าน หาความสะดวกสบายไม่ยอมทำการ ข้อนี้เป็นจุดที่เขายกเอามาเพื่อใส่ความหรือหาเรื่องพูดได้ว่า เรานั้นอยู่เปล่า ๆ ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นที่กำลังเดือดร้อนอย่างไรเลย

รวมความว่าเวลานี้อำนาจของศัตรูที่เข้ามาคอยรุกรานบั่นทอนเรากำลังดำเนินการอยู่เสมอ เราจึงควรดำเนินการที่จะต่อต้านป้องกัน ไม่ให้เขาเข้ามาได้สะดวก ข้อนี้ท่านทั้งหลายคงจะได้ทราบนโยบายจากท่านผู้บรรยายได้ทราบความเป็นไปของบ้านเมืองดีอยู่แล้ว **ผมเองก็อยากขอความร่วมมือในฐานที่เราเป็นพระภิกษุสามเณรในพุทธศาสนาร่วมกันว่า สิ่งไรที่ทางรัฐบาลขอร้องขอความร่วมมือหรือทางชาวบ้านขอความร่วมมืออย่างไรแล้วก็จะให้ได้ช่วยกัน อย่าเมินเฉยดูดาย จงพยายามที่จะหาทางแสดงให้เขาเห็นว่าเราไม่กินแรงชาวบ้านเขาเปล่า ๆ เราก็พยายามที่จะตอบสนองการบำรุงของเขาเหมือนกัน เมื่อเขาบริจาคทรัพย์สินเงินทองออกมาสร้างโบสถ์ สร้างวิหารศาลาการเปรียญเหล่านี้ และการตอบแทนของเราก็ไม่เป็นเงินทองอย่างเขา แต่ตอบแทนเขาด้วยการชักจูงแนะนำสั่งสอนตักเตือนราษฎรทั่วไปให้อยู่ดีกินดี มีศีลธรรม มีจิตใจเมตตากรุณา สงเคราะห์ซึ่งกันและกัน และกระทำตนให้เป็นตัวอย่างอยู่เสมอ มิใช่ดีแต่พูด** ซึ่งขอความร่วมมือจากทุก ๆ รูป ขอให้นึกว่าเราเป็นพระภิกษุสามเณรในพระศาสนาเราได้อยู่เย็นเป็นสุข มีเสนาสนะอาศัยสะดวกแก่การบำเพ็ญสมณธรรมอยู่บัดนี้ ก็เพราะน้ำพักน้ำแรงศรัทธาของชาวบ้าน เขาสร้างให้เราอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเราได้รับความเป็นอยู่อย่างสบายจากชาวบ้านแล้ว เราก็สมควรที่จะหาทางตอบแทนบุญคุณของเขา โดยเฉพาะพยายามประพฤติปฏิบัติตัวให้อยู่ในธรรมวินัยให้เป็นพระที่ดีเป็นศรีแก่พระศาสนา เป็นเนื้อนาบุญของชาวบ้านจริง ๆ

เมื่อตัวเราเองซึ่งเป็นผู้ใหญ่ปกครองวัดวาอาราม ตั้งตัวอยู่ในศีลธรรมที่ดีแล้วเป็นการอบรมศิษยานุศิษย์ของเราไปในตัว และยิ่งเรามีหน้าที่กว้างขวางปกครองภิกษุสามเณรตามขอบเขตปกครองของท่าน ก็ขอให้พยายามช่วยกันเสียสละกำลังกายกำลังความคิด เพื่อชักจูงแนะนำโดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว เวลานี้ทางคณะสงฆ์ก็ได้เตือนไปตามจังหวัดต่าง ๆ ที่มีการเคลื่อนไหวการก่อสร้าง ถ้าไม่จำเป็นก็ให้ระงับไว้ก่อน เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ชวนให้ประชาชนเขาอิดหนาระอาใจเป็นจุดหนึ่งที่เขาโจมตี เขาหาว่าเราหาความสุขความสงบเพื่อตัว ได้เคยชี้แจงให้ฟังเหมือนกันว่า ทางคณะสงฆ์เรา

ได้มีประกาศให้ระงับการก่อสร้างไว้พลาง ถ้ายังไม่ได้ก่อสร้างก็ให้ระงับไว้ก่อน หรือถ้าจะต้องก่อสร้างก็พยายามก่อสร้างแต่สิ่งที่จำเป็นเพราะความเป็นอยู่ในระหว่างนี้ค่าวัสดุก่อสร้างแพงมาก ต้องใช้เงินทุนมาก ๆ ทุนรอนที่จะเอามาก่อสร้าง ก็ต้องไปบอกบุญทอดผ้าป่าทอดกฐินกับชาวบ้านอยู่เรื่อยไป เราเองก็ทำเงินทำทองไม่ได้ จึงขอให้ช่วยกันระงับเสียบ้าง ให้ถือตามหลักนิสัย ๔ ของเรา คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ก็มุ่งสิ่งที่เป็นประโยชน์ดีกว่าที่จะมุ่งที่สวยงามหรูหราเกินความจำเป็น

ขอถวายอีกข้อหนึ่งว่า วิธีการที่จะชี้แจงแนะนำผู้อื่นให้ประพฤติปฏิบัติตามนั้น ผมขอเชิญพระดำรัสของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า* ที่เคยดำรัสไว้ในหนังสือต่าง ๆ ว่า พระองค์โปรดปรานการกระทำให้เห็นเป็นตัวอย่างนับเป็นการสอนที่ดี มากกว่าจะคอยชี้แจงสั่งสอนฝ่ายเดียว อันนี้ควรถือเป็นหลักว่าเราจะสอนได้ให้ดีอย่างไร ให้เรียบร้อยอย่างไรนั้น เราต้องทำเป็นตัวอย่างให้เห็นเสียก่อน มิฉะนั้นจะเข้าหลักให้เขาว่าเป็นเหมือนแม่ปูสอนลูกอยู่เสมอไป

เพราะฉะนั้นจึงขอฝากความรู้สึกนึกคิดอันนี้ ไว้แก่ท่านเจ้าคณะภาค และรองเจ้าคณะภาค ซึ่งอยู่ในฐานะเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ เป็นพระเถรานุเถระอยู่แล้ว ต้องถือว่าทุกท่านมีส่วนที่จะช่วยกันจรรโลงพระศาสนาของเราให้เจริญรุ่งเรืองสดใสยิ่งขึ้น พระศาสนาของเราไม่ได้อยู่ที่โบสถ์ หรือศาลาการเปรียญ แต่อยู่ที่ความประพฤติดีปฏิบัติชอบของภิกษุสามเณร ซึ่งบวชขึ้นมาอยู่ในระเบียบแบบแผนของพระพุทธเจ้าแล้ว ถ้าความประพฤติปฏิบัติของภิกษุสามเณรได้ประพฤติดีปฏิบัติชอบเรียบร้อยตามแบบแผนของพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า ก็เป็นอันแสดงว่าคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ากำลังเจริญ แต่ถ้าภิกษุสามเณรไม่เอาใจใส่ มักชอบจะประพฤติตาม

---

* สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร

อำเภอใจของตัว ไม่ได้ประพฤติชอบตามพระธรรมวินัยเสียแล้ว ความเป็นภิกษุสามเณรคือคุณภาพของภิกษุสามเณรก็จะเหลือน้อยหรือไม่มีเลย ขืนอยู่ไปก็เสมือนเป็นสิ่งที่บั่นทอน เป็นเชื้อโรคที่คอยบั่นทอนความเจริญของวัดและพระศาสนาเรื่อยไป ขอให้ช่วยกันสอดส่อง อย่านึกว่าไม่ใช่ธุระของเรา โดยเฉพาะเจ้าคณะภาคขออย่าถือว่าต้องคอยกวดขันเฉพาะในภาคของเรา ภาคอื่น ๆ เราไม่มีอำนาจปกครอง ต้องถือว่าเรามีส่วนที่จะต้องปกครองเหมือนกัน แม้จะไม่ใช่ในเขตปกครองของเราก็ตาม แต่เราก็มีโอกาสที่จะชี้แจง แนะนำ ตักเตือน หรือบอกกล่าวแก่เจ้าคณะภาค เจ้าของท้องที่ได้รับทราบไว้ เราอยู่ร่วมกันในพระพุทธศาสนา เรียกว่าศาสนาเดียวกัน เราจะมัวไปถือเขาถือเราอยู่ เมื่อเกิดเสียหายขึ้นมาแล้ว ก็พลอยเสียชื่อเหม็นเน่าไปด้วยกันทั้งนั้น เท่ากับเป็นปลาข้องเดียวกัน

ขอฝากไว้ทุก ๆ ท่านได้พยายามใช้ความสามารถ ความคิดความอ่านที่ยังพอใช้ได้อยู่ เพื่อบูชาพระพุทธเจ้า เราได้รับความร่มเย็นเป็นสุขอยู่ขณะนี้เพราะบารมีของพระพุทธเจ้าปกปักรักษามา เมื่อเราอยู่มาจนเป็นผู้หลักผู้ใหญ่เช่นนี้ ก็ต้องหาโอกาสที่จะตอบแทนพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ด้วยวิธีปฏิบัติตามและชักจูงแนะนำผู้อื่นให้ประพฤติปฏิบัติตามอีกด้วย เมื่อช่วยกันได้เช่นนี้ทุก ๆ แห่งไม่ต้องรอเวลา สถานที่ แล้วก็หวังว่าความสงบสุขโดยเฉพาะในด้านคณะสงฆ์คงจะดีและเรียบร้อยขึ้นอย่างน่าเลื่อมใส

ที่สุดนี้ ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยที่เราทั้งหลายได้เคารพกราบไหว้อยู่ทุกวันนี้จงคุ้มครองรักษาให้เจ้าคณะภาค และรองเจ้าคณะภาค ตลอดถึงเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนในการอบรมครั้งนี้ ถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนาทั่วกันทุกรูปตลอดกาลนาน เทอญ.

พระดำรัส
ประทานในพิธีเปิดการประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ (ธรรมยุต)
ณ ตึก สว. ธรรมนิเวศ วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร
วันพฤหัสบดี ที่ ๒๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๑

ท่านพระสังฆาธิการทั้งหลาย

ตามที่สมเด็จประธานกรรมการดำเนินการประชุม* ได้ชี้แจงถึงจุดประสงค์ของการประชุมไปแล้ว อันนี้ก็เป็นวิธีการที่เราผู้เป็นพุทธสาวกดำเนินกิจการทุก ๆ อย่าง โดยยึดถือหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ตามหลักอปริหานิยธรรมซึ่งเป็นวิธีการที่จะนำหมู่คณะให้มีความเจริญ ทางคณะธรรมยุตเราจึงถือการประชุมกันบางครั้งบางคราวในเมื่อมีโอกาส จะได้รับความคิดความเห็นร่วมในแบบแผนเดียวกัน เพื่อจรรโลงหมู่คณะของเราไปสู่ความสุขความเจริญนับเป็นวิธีการที่ชอบ การที่จะมีผู้มาบรรยายความรู้ความเห็นในที่ประชุมนี้ก็คงจะไม่มีความรู้แปลกประหลาดเกินกว่าความรู้ของท่านทั้งหลายเท่าไรนัก แต่ถึงกระนั้นก็เป็นการฟังความคิดความเห็นของท่านผู้มีคุณวุฒิเป็นการประดับความรู้ของเรา ไม่เป็นการเสียหายอะไร ในวงการปกครองจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องปรับปรุงพระสังฆาธิการของเรา ให้มีความรู้ความเฉลียวฉลาดไม่ใช่ให้แต่เพียงดำรงตำแหน่งเท่านั้น ต้องการให้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งที่ท่านครองอยู่ด้วย และให้พยายามรักษาตำแหน่งของท่านให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย อย่ามุ่งแต่จะ

---

*สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร ต่อมาพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงสถาปนาให้ทรงดำรงตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ในราชทินนามเดิม และพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาพระอัฐิขึ้นเป็น สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร

ได้ศักดิ์ศรีของตำแหน่งแต่หน้าที่ของตำแหน่งไม่เอาใจใส่อย่างนี้ก็น่าเสียใจ ผู้ใหญ่ได้เสนอความดีความชอบให้แต่งตั้งท่านมาแล้ว แต่ท่านไม่ปฏิบัติตนให้สมกับความมุ่งหมายของผู้ใหญ่ ย่อมเป็นไปเพื่อความเสื่อม หาความเจริญให้แก่หมู่คณะตามหน้าที่ได้รับมอบหมาย

ความจริงนั้นทุก ๆ ท่านก็มีอายุพรรษาปูนอุปัชฌาย์อาจารย์ มีความรู้ความเฉลียวฉลาดตามฐานะอยู่แล้ว มิใช่ว่าการอาราธนามาประชุมนี้เพราะว่าท่านยังไม่มีความรู้ความเฉลียวฉลาดอะไรเพียงพอก็หามิได้ แต่เป็นการหาโอกาสให้มาพบปะกันเท่ากับว่าปีหนึ่งเราก็มีโอกาสมาเยี่ยมเยียนพบปะไต่ถามสารทุกข์สุกดิบกันบ้าง หรือว่ามีอะไรพอที่จะมาเสนอให้ความคิดความเห็นแก่ผู้ใหญ่บ้าง หรือว่าผู้ใหญ่มีความคิดความเห็นอย่างไร ก็จะได้ชี้แจงแนะนำเป็นการช่วยกันให้มีความสามารถทุก ๆ ชั้น ไม่ใช่สามารถแต่เพียงชั้นผู้น้อย เราต้องการให้ทุก ๆ สายของการปกครองนับแต่ภิกษุในวัด เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เป็นต้น เราต้องการให้มีความสามารถทั้งนั้น เพราะว่าในสายการปกครอง เราจะมีผู้สามารถแต่เพียงหน่วยเดียวสองหน่วยไม่ได้ จะต้องสามารถพร้อม ๆ กันอย่างพระรัตนตรัยของเรานี้คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ก็ทรงคุณค่าตามฐานะ มิใช่ว่าจะทรงคุณค่าเฉพาะแต่พระพุทธอย่างเดียว พระธรรม พระสงฆ์ไม่ทรงคุณค่าอย่างนี้ไม่ได้ ต้องทรงคุณค่าพร้อมเพรียงกันตามหน้าที่ของท่านจึงเป็นการนำพุทธศาสนาคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เจริญเรียบร้อย

สำหรับในคราวประชุมครั้งนี้ ก็อยากจะถวายความคิดเห็นสำหรับส่วนตัว เพื่อให้ท่านทั้งหลายได้รับทราบไว้ว่า ความประพฤติปฏิบัติในด้านพระวินัยนั้น หากเราทั้งหลายได้สนใจกันให้มากสักหน่อย ก็จะเกิดสิริมงคลแก่คณะ เพราะเคยมีเสียงให้เข้าหูอยู่เสมอว่า บางหมู่ท่านได้ละเลยเพิกเฉยโดยเฉพาะในด้านเสขิยวัตร ซึ่งมีการปรับโทษเพียงอาบัติทุกกฎแก่ผู้ละเมิดเท่านั้น แต่รู้สึกว่าให้ความเสียหายมิใช่น้อย ๆ เริ่มตั้งแต่การนุ่งห่ม ยืน เดิน นั่ง นอน โดยเฉพาะมารยาทในการฉันอาหาร ข้อนี้ขอให้

สำนึกมาก ๆ ว่าการฉันอาหารนี้เป็นการแสดงบทบาทให้ชาวบ้านเขาเห็นได้ง่าย โดยมากเรานั่งที่อาสน์สงฆ์ ชาวบ้านเขามานั่งอยู่ที่ข้างล่าง เท่ากับเขามาคอยดูหลวงพ่อหลวงพี่แสดงบทบาทมีกิริยามารยาทฉันอาหารอย่างไรบ้าง บางองค์ไม่เอาใจใส่ระมัดระวังปล่อยไปตามเรื่อง เคยมาอย่างไร ก็ทำไปอย่างนั้น ซึ่งมักจะโน้มเอียงไปทางมูมมามขาดความเรียบร้อย พระพุทธองค์ทรงมองเห็นความสำคัญในเรื่องกิริยาฉันอาหารมาแล้ว ท่านจึงบัญญัติไว้ถึง ๒๖ สิกขาบท ขอให้ทบทวนสำรวมกันไว้จงดี เราเป็นพระอยู่บัดนี้ ก็ด้วยปฏิบัติตนตามพระวินัย เราต้องยึดพระวินัยเป็นหลักจริง ๆ อย่ามักง่ายเห็นว่าท่านบัญญัติไว้ตั้ง ๑,๐๐๐-๒,๐๐๐ กว่าปีแล้ว จึงหาทางย่อหย่อนตามอัธยาศัย ควรสนใจย้อนไปดูพระวินัยเป็นการเสียบ้าง ว่าการประพฤติปฏิบัติอย่างไร จึงจะเหมาะกับกาลเทศะ ควรพิจารณาทุก ๆ ขณะตามหลักปัจจเวกขณ์

อยากจะขอร้องท่านพระสังฆาธิการเจ้าคณะอำเภอที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่อยู่ในภูมิภาคนั้น ๆ **ขอให้ทุกท่านอย่าได้สนใจมองดูแต่ผู้อื่น ต้องมองดูเราก่อนเราจะสอนเขาอย่างไร เราจะต้องทำอย่างนั้นให้ได้เสียก่อน ไม่ใช่ดีแต่สอนเขาแต่เราทำไม่ได้เหมือนแม่ปูสอนลูกปู เราจะต้องดูตัวเราก่อนเสมอ จะสอนลูกศิษย์ให้ทำอย่างใด เราจะต้องทำอย่างนั้นได้เสียก่อน** ข้อนี้นับเป็นหลักของการประพฤติปฏิบัติ เราเป็นหัวหน้าอยู่ในวัด ในฐานะเจ้าคณะอำเภอ ในฐานะเจ้าอาวาสก็ตาม เราจะให้ลูกวัดคณะของเราประพฤติอย่างไร สนใจอย่างไร เราต้องทำให้เขาดูก่อนไม่ใช่มีตัวหนังสือบอกแล้วก็แล้วกัน ไม่สนใจสอบถาม อย่างนี้ยังใช้ไม่ได้ มีหนังสือไปแล้วก็ตาม ต้องคอยดูคอยสอดส่อง คอยติดตามดูผลด้วย เราต้องทำตามที่เราสั่งไปด้วยเหมือนกัน ข้อนี้เป็นหลักสำคัญ ถ้าทุกท่านได้ช่วยกัน เพื่อจะปรับปรุงผู้ในปกครองของท่านให้เป็นพระภิกษุที่ดีประดับพระพุทธศาสนา เป็นทายาทที่น่าเคารพนับถือในคณะธรรมยุตซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงวางระเบียบแบบแผนไว้เช่นนั้นเมื่ออยากจะให้หมู่คณะของเรามีความสุขความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงสืบต่อไปแล้ว ก็ต้องอยู่ที่แต่ละท่านจะต้องสนใจในระเบียบแบบแผน โดยเฉพาะพระวินัยเป็นหลักอันสำคัญยิ่ง

และก็ขนบธรรมเนียมประเพณีของคณะที่สืบต่อกันมาอีกส่วนหนึ่ง จะต้องพยายามขวนขวายรักษากันไว้อย่างกวดขัน ท่านเป็นเจ้าคณะอำเภอ ก็ต้องคอยตรวจตราว่าอะไรยังบกพร่องอยู่บ้าง อย่านึกว่าเรามีอายุตั้ง ๒๐-๓๐ อาบัติจะเกาะไม่ติดแล้ว เลยไม่นำพาต่อสิกขาวินัยย่อมไม่สมควรเลย ยิ่งพรรษามากเท่าไร ผมอยากจะให้ทรงคุณวุฒิที่น่ากราบไหว้บูชาให้เท่ากับจำนวนพรรษาตลอดไป เพราะว่าเราควรจะต้องสร้างคุณธรรมความดีขึ้นทุกปี ๆ มิใช่ดีลง ถ้าเราอายุพรรษามากขึ้นกว่านี้ ถึงปูนอุปัชฌาย์อาจารย์เท่ากับว่าเป็นต้นตระกูลของวัด เราจะต้องพยายามที่จะแสดงตัวอย่างที่ดีให้เป็นมรดกตกทอดแก่ศิษยานุศิษย์ของเราจดจำไว้ อีกไม่กี่ปีพวกเราชั้นผู้ใหญ่ก็จะถึงมรณภาพไปหมดแล้ว เราจะต้องทิ้งมรดกที่ดีไว้เป็นประวัติให้สัทธิวิหาริกอันเตวาสิกของเราได้เคารพนับถือไปจึงจะเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตของนักบวชในพระพุทธศาสนา

ฉะนั้น ผมจึงถือว่าวันนี้เป็นสิริมงคลที่เราได้มาพบปะกัน แม้เพียงชั้นเจ้าคณะอำเภอก็ตาม ถึงกระนั้นก็ถือว่าพระสังฆาธิการในคณะธรรมยุตมีจำนวนตั้ง ๘๐๐ กว่ารูป ได้มาพบปะกันดังนี้ นับเป็นสิริมงคล สิริมงคลจะเกิดขึ้นกับท่าน ไม่ใช่แต่เป็นผลอำนาจอวยพรให้เฉย ๆ เท่านั้น ทุก ๆ ท่านเองก็ต้องสร้างสิริมงคลให้แก่ตัวท่านด้วย จะสร้างอย่างไรก็สร้างตามที่ผมได้ชี้แจงแนะนำมาแล้วนั่นแหละว่า เราควรจะประกอบคุณงามความดีตามพระธรรมวินัย อย่านำพระวินัยมาทำตามอำเภอใจของเราไม่ได้ เราจะต้องประพฤติตามพระธรรมวินัย เป็นหลักทั้งต่อหน้าและลับหลัง เพราะเราสมัครเข้ามาเป็นสาวกของพระองค์แล้ว ก็ต้องอยู่ในระเบียบแบบแผนของพระองค์ท่านอยู่เสมอตราบเท่าสิ้นชีวิต

ในที่สุดนี้ ก็ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงโปรดคุ้มครองรักษาท่านพระสังฆาธิการที่เข้ามาประชุมตลอดถึงท่านเจ้าหน้าที่ทุก ๆ ฝ่าย ให้มีความสุขความเจริญสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จไปด้วยความเรียบร้อยทั่วกันทุก ๆ รูป เทอญ

ขอเปิดการประชุมพระสังฆาธิการเจ้าคณะอำเภอ แต่บัดนี้เป็นต้นไป.

พระดำรัส
ประทานในพิธีเปิดการประชุมถวายความรู้เกี่ยวกับการลงนิคหกรรม ตามกฎมหาเถรสมาคม (ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๒๑) ณ ศาลาอบรมสงฆ์ วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร วันอังคาร ที่ ๒๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๒

การที่ท่านทั้งหลายได้มาประชุมพร้อมกันอยู่ ณ ที่นี้ เพื่อจะได้รับคำชี้แจงแนะนำให้ทราบถึงกฎมหาเถรสมาคมที่ตราขึ้นใหม่ เพื่อใช้ในการบริหารการคณะให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ทุกท่านที่ได้รับอาราธนามานี้ เป็นผู้ที่กรมการศาสนาเห็นว่า เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการที่จะช่วยดำเนินการเกี่ยวกับกฎนิคหกรรมให้เป็นไปโดยเรียบร้อย พระสังฆาธิการทุกท่านทุกระดับที่ได้รับอาราธนามานี้เป็นหลักสำคัญ คือ แม้จะไม่มีส่วนโดยตรงที่จะให้กฎนิคหกรรมก็ยังมีส่วนที่จะช่วยเหลือประคับประคองให้การดำเนินการตามกฎนิคหกรรมนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

กฎนิคหกรรมเป็นหลักสำคัญในการปกครองหมู่คณะส่วนหนึ่ง เพราะหลักการปกครองเรายึดหลักปัคหนิคห **ปัคห** หมายถึง การยกย่องชมเชยเชิดชูผู้ประพฤติความดี **นิคห** หมายถึง การปราบปรามข่มขู่ผู้ประพฤติมิดีมิชอบ เป็นภัยแก่พระศาสนาหรือเป็นภัยแก่พระสงฆ์ เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นที่เราต้องมีความรู้ทั้งสองส่วน คือ ปัคห และนิคห ส่วนปัคหนั้นเราได้ประพฤติปฏิบัติกันมาด้วยความเรียบร้อยโดยลำดับมาแล้ว ในการประชุมนี้จะได้กล่าวเฉพาะส่วนนิคหซึ่งเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนอยู่มาก คือว่าต้องประกอบด้วยเจ้าหน้าที่หลายชั้น และมีวิธีการที่จะปรับปรุงอย่างไร จึงจะให้ผู้ที่ได้รับนิคหกรรมนั้นสำนึกตัวได้ว่า ที่ได้รับการลงโทษหรือปราบปรามนี้เหมาะสม

กับความผิดความบกพร่องของตัวแล้ว เพราะโดยมากผู้กระทำความผิดไม่ค่อยจะยอมรับว่าตัวกระทำผิด มักจะถือว่าถูกใส่ความเสมอ

ฉะนั้น ท่านผู้มีหน้าที่ดำเนินการเพื่อนิคหตามกฎนิคหกรรมนี้ จึงควรที่จะได้มีความรู้เฉลียวฉลาดรอบคอบในด้านกฎนิคหกรรมนี้อย่างถี่ถ้วนทุกประการ เพื่อจะได้ปรับปรุง หรือดำเนินการให้กฎนี้ได้สำเร็จตามความมุ่งหมายเพื่อไว้ปราบปรามผู้กระทำผิด หรือผู้ที่มีความบกพร่องในด้านพระธรรมวินัยหรือในด้านระเบียบของคณะสงฆ์ให้สำนึกตัว ปรับปรุงตัว ประพฤติความดีเสียใหม่ หรือว่าถ้ากลับตัวไม่ได้ก็ให้ลาเพศออกไปเสียนอกหมู่คณะ ทั้งนี้เพื่อให้หมู่คณะของเราเมื่อสมบูรณ์ด้วยฝ่ายปัคหแล้วก็ควรจะสมบูรณ์ ด้วยฝ่ายนิคหด้วย คือ คอยปราบปรามผู้มีความประพฤติบกพร่องให้สมบูรณ์ในระเบียบแบบแผน หรือสมบูรณ์ในพระธรรมวินัย เรื่องนี้ก็จำเป็นที่จะต้องมีเจ้าหน้าที่ที่จะคอยนำเอากฎนี้ออกใช้ และผู้ที่จะนำกฎนี้ออกใช้ก็สมควรที่จะได้มีความรู้ว่าจะควรใช้อย่างไร เมื่อไร แก่ใคร ที่ไหน ให้เหมาะสม ข้อนี้ก็จำเป็นจะต้องมีความรู้อีกเหมือนกัน

ฉะนั้น การที่ได้อาราธนาท่านทั้งหลายมาครั้งนี้ ก็ขอให้รับทราบว่าทางคณะสงฆ์ส่วนใหญ่มุ่งขอความอนุเคราะห์ หรือความร่วมมือจากท่านพระสังฆาธิการทุกรูป ให้ได้สนใจศึกษาถึงเรื่องของกฎนิคหกรรมนี้ ให้แจ่มแจ้งเข้าใจโดยตลอด เพื่อว่าเมื่อมีเหตุการณ์ หรือเรื่องราวผ่านมาในหน้าที่ของท่าน ท่านจะได้ปฏิบัติให้เหมาะสมตามจุดมุ่งหมายของกฎนิคหกรรมนี้ หวังว่าทุก ๆ ท่านคงจะเห็นแก่พระศาสนา เห็นแก่หมู่คณะที่จะยอมเสียสละความสุขความสบายส่วนตัวมาร่วมประชุมใน ๔-๕ วันนี้ เราได้อาศัยพระศาสนาอยู่เย็นเป็นสุขมามากแล้ว เราได้อาศัยกฎและระเบียบของคณะสงฆ์ ได้รับความสุขมามากแล้ว ก็ขอความร่วมมือหรือจะเรียกว่า บัดนี้ทางคณะสงฆ์ขอความร่วมมือขอความอนุเคราะห์จากท่านทุกรูปให้สนใจ เพื่อจะปฏิบัติ

ให้ได้รับผลตามจุดมุ่งหมายของกฎนี้โดยทั่วกัน หวังว่าทุกท่านคงจะสนใจและเต็มใจรับการชี้แจงแนะนำจากวิทยากร ซึ่งจัดไว้ตามตารางการบรรยายถวายเป็นประจำวันอยู่แล้ว

ที่สุดนี้ ขออำนาจบารมีแห่งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ซึ่งเป็นที่พึ่งที่เคารพนับถือของเราทั้งหลาย จงดลบันดาลให้ทุกท่านถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในพระศาสนา เพื่อจะได้ปฏิบัติให้กฎนิคหกรรมนี้สำเร็จไปด้วยความเรียบร้อย

ต่อไปนี้ ขอเปิดการประชุมถวายความรู้ ว่าด้วยการลงนิคหกรรมตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) สืบไป.

พระโอวาท
ประทานในพิธีเปิดการประชุมถวายความรู้พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส รุ่นที่ ๔
ณ วัดโคกสมานคุณ จังหวัดสงขลา
วันศุกร์ ที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๒

ขอเจริญพร ท่านอธิบดีกรมการศาสนา*

การอาราธนาพระสงฆ์ตามบัญชีเข้ามาประชุมในเรื่องการถวายความรู้พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส เพื่อรับรู้รับทราบนโยบายของการคณะสงฆ์ เพื่อปฏิบัติร่วมกับการปกครองของฝ่ายบ้านเมืองให้เรียบร้อย อันนี้ก็นับว่าเป็นการเอาใจใส่ของกรมการศาสนาเป็นอย่างดี ขอชี้แจงให้พระสังฆาธิการทั้งหลายทราบไว้ว่า การที่กรมการศาสนาขออนุญาตมหาเถรสมาคม เพื่อจัดให้มีการอบรมถวายความรู้แก่ท่านพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสครั้งนี้ มิใช่จะเข้าใจว่าทุกท่านมีความรู้ไม่เพียงพอในการที่จะปกครองภิกษุสามเณรภายในปกครองของท่านก็หามิได้ แต่ทั้งนี้เป็นความปรารถนาดีต้องการปรับปรุงให้ท่านมีความรู้ความเฉลียวฉลาด อยู่ในระดับที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล จึงพยายามถวายความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนระเบียบแบบแผนในการที่จะปกครองหมู่คณะ แม้ทุก ๆ ท่านจะมีความรู้ความเฉลียวฉลาดอยู่บ้างก็ตาม ก็ขอให้ถือว่าการอบรมครั้งนี้เป็นการเพิ่มเติมเป็นการเสริมต่อส่วนที่บกพร่องส่วนที่ไม่ทราบก็จะให้ทราบขึ้น ถ้าทราบอยู่แล้วก็ให้มั่นคงขึ้นตามลักษณะของการปกครอง การที่ทุก ๆ ท่านมีโอกาสมารับการอบรมเช่นนี้ ขอให้ถือว่าเป็นโชคในการปฏิบัติกิจ

---

*นายพินิจ สมบัติศิริ

ศาสนาของท่าน คือว่ามีผู้นำเอาความรู้ความเฉลียวฉลาดมาถวายมาประเคนให้ อย่างนี้ก็เป็นประโยชน์แก่ท่านเอง ประโยชน์เช่นนี้ก็เพื่อเป็นศักดิ์ศรีแก่คณะสงฆ์ ว่าเรามีพระสังฆาธิการอย่างเหมาะสมในตำแหน่งหน้าที่ ไม่ใช่มีไว้ประจำเฉพาะตำแหน่งหน้าที่เท่านั้น ยังสามารถที่จะปฏิบัติตามระเบียบหน้าที่ให้สำเร็จไปด้วยความเรียบร้อย เพราะตำแหน่งหน้าที่เจ้าอาวาสย่อมเป็นการรับรองว่า ใคร ๆ ก็เป็นได้ แต่ว่าผู้ที่จะปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสนั้นให้สำเร็จด้วยความเรียบร้อย หรือสมตามจุดมุ่งหมายของคณะสงฆ์มักหาได้ยาก ที่ทางการคณะสงฆ์ได้เลือกท่านทั้งหลายเข้ามารับอบรมหน้าที่เจ้าอาวาสเช่นนี้ ต่างเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากทางการคณะสงฆ์เป็นผู้ยินดีรับการอบรมและรับรู้รับทราบจดจำระเบียบแบบแผนที่อบรมนี้ไว้เป็นสมบัติของท่าน อย่าถือว่าเข้ามารับการอบรมตามธรรมเนียม เลิกแล้วก็แล้วกันไป เช่นนี้รู้สึกว่ายังไม่ได้ประโยชน์ตามความมุ่งหมายของกรมการศาสนาและเป็นที่น่าเสียดาย คือว่าการที่จะได้รับการอบรมเป็นครั้งคราวนี้เป็นเรื่องที่จะต้องลงทุนกันหลายด้านหลายฝ่าย อย่างไรก็ขอให้ทุกรูปจงตั้งใจพยายามรับรู้รับทราบความรู้ความคิดเห็นในการอบรมนี้เข้าไว้เป็นเครื่องประดับสติปัญญาของท่าน สิ่งใดที่เข้าใจอยู่แล้วตรงกับนโยบายที่ได้รับการอบรมนี้ เป็นการสนับสนุนความคิดของท่านว่าถูกต้องแล้ว แต่ถ้ายังมีความบกพร่องก็จะได้รับรู้รับทราบจากการอบรมคราวนี้ต่อไป

ในฐานะที่มาเป็นประธานเปิดงานครั้งนี้ ก็อยากจะถวายความเห็นโดยส่วนตัวไว้สักอย่างหนึ่ง ก็คือว่า ทุก ๆ ท่านเป็นเจ้าอาวาสมีหน้าที่ส่วนมาก คือการก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ บำรุงวัด การก่อสร้างนี้แหละไม่ใช่ก่อสร้างแต่เพียงกุฎิ ศาลาการเปรียญเราต้องสร้างไปหลาย ๆ อย่าง สร้างบริเวณวัดให้เป็นอาราม เรียบร้อยเป็นระเบียบสวยงามไม่สกปรก รุงรัง ให้เป็นที่น่ารื่นรมย์ของผู้ที่เข้าไปพบหา อันนี้ก็ต้องสร้างเหมือนกัน และการสร้างโดยเฉพาะนั้น ผมอยากจะให้ทุก ๆ ท่าน สร้างนิสัยของท่านก่อน คือให้พิจารณาว่าเราเป็นเจ้าอาวาส หน้าที่ในกฎหมายมีอะไรบ้าง เราต้องพยายาม

ศึกษาอบรมให้มีคุณสมบัติของเจ้าอาวาส ไม่ใช่รับแต่ตำแหน่งเจ้าอาวาสอย่างเดียวเท่านั้น ต้องมีคุณสมบัติของเจ้าอาวาสด้วย คือเป็นผู้ที่มีลักษณะเฉลียวฉลาดพอตัว รู้จักสังเกตนิสัยใจคอของผู้ที่มาอยู่ในวัด อันนี้ก็เพื่อเป็นการให้ความสงบร่มเย็นแก่ผู้ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในวัด จะเป็นฆราวาสก็ตาม เป็นภิกษุสามเณรก็ตาม เราต้องสร้างนิสัยของเราเพื่อที่จะเข้ากับคนที่มาอาศัยได้เป็นอันดับแรก เรียกว่าสร้างตัวเราเองก่อน เมื่อสร้างตัวเราเองด้วยคุณธรรมพอสมควรแล้ว ก็สามารถสร้างสิ่งอื่น ๆ ได้อีกต่อไป แต่การสร้างสิ่งอื่น ๆ ในวัดนั้นไม่ควรจะลืมว่า ที่จะเป็นวัดขึ้นมาก็ได้อาศัยศรัทธาความเชื่อความเลื่อมใสของชาวบ้านนั้นเอง เรียกว่าสมบัติทั้งหลายที่อยู่ในวัดเวลานี้ล้วนมาจากบ้านทั้งนั้น การก่อสร้างขอให้ใคร่ครวญก่อนว่าเราจะสร้างอะไร โดยเฉพาะเสนาสนะ เราจะสร้างเพื่อเราอยู่อาศัยเองอย่างนี้ไม่จำเป็นต้องหรูหรา ใหญ่โตกว้างขวางทันสมัย อย่างนี้ย่อมเป็นภัย คือว่าเหมือนกับเราแสวงหาความสุขสบายส่วนตัวจากการเบียดเบียนชาวบ้าน อย่ามุ่งทำตามอำเภอใจหรือตามความสนับสนุนของพวกช่าง เพราะมักสนับสนุนให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้เพื่ออาชีพของเขา อย่าพลอยเลยตามเขาไปอย่าลืมว่าเราเป็นพระ เรื่องเสนาสนะนั้นพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตไว้ว่าเพื่อกันหนาวร้อนตามฤดูกาล ป้องกันสัตว์ที่มารบกวน วัตถุประสงค์ของเสนาสนะก็มีเท่านี้ แต่ส่วนใหญ่มักมุ่งโอ่อ่า กว้างขวาง โอ่โถง ใหญ่โต รูปร่างทันสมัย จึงอยากถวายความเห็นว่ามันเป็นเรื่องของกิเลส ไม่ใช่เรื่องของพระ ต้องระวังสักหน่อย หรือหากว่าจะมีลูกศิษย์ออกทุนออกรอนให้ก็ตามที สิ่งที่ก่อสร้างอยู่นั้นมันปรากฏอยู่นาน ระวังอย่าไปปล่อยตามอำเภอใจนักมันจะกลายเป็นว่าเราเป็นฝ่ายดูดดึงความสุขความสบายของพวกชาวบ้านมาบำรุงตน อันนี้นับเป็นภัยประการหนึ่ง ยิ่งมีลัทธิการบ้านการเมืองเป็นฝ่ายตรงข้าม เขาก็โจมตีสนุกสนานไปเลย เขากลับหาว่าเราเป็นอันตรายแก่สังคม จึงขอถวายความคิดเห็นว่า ควรยับยั้งไว้บ้าง

นอกจากนี้การที่จะสร้างแบบอื่น ๆ เท่าที่เห็นมาแล้ว พอจะยกเป็นตัวอย่างสักเรื่อง คือ เมรุเผาศพอย่างที่วัดนี้กำลังสร้างอยู่ ถ้าวัดอยู่ในย่านกลาง ก็เพื่อความสะดวกแก่ผู้คนใกล้เคียงจะได้ไปมาเพื่อทำพิธีเผาศพสะดวกสบาย แต่เดี๋ยวนี้กลายเป็นว่าทุกวัดจะต้องมีเมรุเผาศพประจำวัดเหมือนกันไปหมด การทำเมรุความมุ่งหมายก็คือที่เผาศพให้ถูกต้องตามลักษณะสุขาภิบาลก็มีเท่านี้ แต่เดี๋ยวนี้เราก็หาสร้างเฉพาะที่เผาศพไม่ กลับไปสร้างตัวเมรุสำหรับที่ตั้งศพให้มันหรูหราใหญ่โตกว้างขวาง ทุนที่สร้างก็ต้องเรี่ยไรชาวบ้านมาทั้งนั้น บางแห่งบางวัดสร้างเสร็จแล้วปีหนึ่ง เผาก็ไม่กี่ศพ ไม่ได้ประโยชน์คุ้มค่า เท่ากับเอาเงินมาตากแดดตากฝนอยู่เปล่า ๆ เท่านั้น เงินเลยมาตายอยู่ในรูปนี้ ขอกระซิบไว้สักหน่อยว่า ถ้าไม่จำเป็นแล้วอย่าสร้างดีกว่า อาศัยวัดเหนือวัดใต้เขาก็พอ เคยบอกเขาว่าผู้ที่ต้องการจะสร้างเมรุนั้นแหละ คือผู้ที่แช่งให้คนตายบ่อย ๆ จะได้มาอาศัยที่เผา บางรายก็น่าอนุโมทนาแก่ท่าน คือว่าท่านใช้สร้างเฉพาะเตาเท่านั้น เมื่อเสร็จพิธีก็แบกจากศาลาการเปรียญเข้าเตาไปเลย อย่างนี้ก็ทุ่นทรัพย์ไม่ใช่น้อย นี่เท่าที่นึกได้ ก็นำมาถวายความคิดความเห็นเป็นส่วนตัว

เมื่อเราเป็นพระในพุทธศาสนาด้วยกันแล้ว ก็ต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติของภิกษุสามเณรว่า สิ่งใดจะเป็นไปเพื่อคุณประโยชน์อย่างมั่นคงถาวรก็ควรส่งเสริม ถ้าสิ่งใดมันเป็นไปเพื่อพอกพูนกิเลสหรือการแสดงกิเลส อยากจะใหญ่โต อยากจะมีชื่อเสียง มีหน้ามีตา ก็พยายามเบ่งขึ้นไปก็กลายเป็นการอวดกิเลส ไม่ใช่อวดคุณธรรม คุณสมบัติ อย่างนี้ควรจะยับยั้งเอาไว้บ้าง เราเป็นพระโดยมากก็อาศัยเสนาสนะที่เขาก่อสร้างเอาไว้แล้ว ล้วนแต่เป็นทุนทรัพย์ของฝ่ายชาวบ้านเขาบูรณะแทบทั้งนั้น ควรพยายามรักษาสิ่งที่เขาก่อสร้างไว้ให้มั่นคงถาวรตามกำลังความสามารถ และพยายามใช้สิ่งที่ก่อสร้างให้เป็นคุณประโยชน์ จะได้เป็นอานิสงส์แก่ผู้ที่ออกทุนทรัพย์สร้างด้วย ถ้าเราจะสร้างสถานที่มิใช่เป็นที่อยู่อาศัย เช่น ศาลาการเปรียญ เพื่ออาศัยทำสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ในด้านอาศัยทำบุญสุนทานหรือทางราชการอาศัยทำการ

ประชุม เพื่อกิจการของฝ่ายบ้านเมืองก็ตาม แม้จะใหญ่โตกว้างขวางก็ควรอยู่ ถ้าใช้เป็นเพียงที่อยู่อาศัยเฉพาะส่วนตัว ก็ไม่ต้องใหญ่โตกว้างขวาง สิ่งใดที่เป็นคุณประโยชน์แก่สาธารณประโยชน์จะใหญ่โตก็ช่างเถอะ เท่าที่นึกคิดมาได้ก็ขอถวายความคิดไว้เพียงเท่านี้

ต่อไปนี้ ก็ขอเปิดการประชุม เพื่อจะได้ปฏิบัติตามความมุ่งหมายของกรมการศาสนาสืบต่อไป ขอให้ทุก ๆ รูปที่ได้เข้ามาร่วมในการประชุมวันนี้จงมีสมรรถภาพแข็งแรง และมีความสนใจจดจำความรู้ความเข้าใจในการประชุมครั้งนี้ เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงให้เกิดประโยชน์ ตามความมุ่งหมายของกรมการศาสนาทั่วกันทุกรูป เทอญ.

พระโอวาท
ประทานในพิธีประทานสัญญาบัตร พัดยศ และผ้าไตรแก่พระสังฆาธิการ
ณ พระอุโบสถวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม กรุงเทพมหานคร
วันเสาร์ ที่ ๒๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๒

ขอโอกาสพระสังฆาธิการผู้มีอาวุโสทั้งหลาย

การที่ท่านได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ โดยได้เลื่อนชั้น หรือรับประทวนสมณศักดิ์ครั้งนี้ ควรรู้สึกว่าเป็นเกียรติในชีวิตของแต่ละท่านที่ได้ทำคุณประโยชน์ตามหน้าที่ในพระพุทธศาสนาด้วยการช่วยอบรมภิกษุสามเณรให้อยู่เป็นระเบียบประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ตลอดจนถึงระเบียบของคณะสงฆ์ เป็นที่ปรากฏคุณงามความดีขึ้นตามลำดับชั้น ควรได้รับการยกย่องเชิดชูเป็นผู้ใหญ่ตามลำดับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภ์ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานสมณศักดิ์เป็นการบูชาความดีของพระภิกษุผู้เอาภารธุระพระศาสนาตามควรแก่ฐานานุรูป

เรื่องสมณศักดิ์เคยปรารภกันมาเสมอ ๆ ผู้ที่เคยได้เลื่อนชั้นก็คงจะได้ทราบแล้วว่า ความมุ่งหมายของการเลื่อนสมณศักดิ์นั้นเพื่ออะไร ผู้ได้รับแต่งตั้งใหม่หรือผู้ที่ได้รับชั้นประทวนนี้ ก็ควรจะได้ทราบว่าที่ได้รับการแต่งตั้งให้มีสมณศักดิ์นี้ไม่ใช่สนับสนุนผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคนลืมตัวหรือใช้เกียรติยศเหล่านี้ไปในทางที่ไม่ดีไม่งาม แต่เป็นการบูชาความดีของท่านตามลำดับชั้นเท่านั้น เพราะฉะนั้นเมื่อเป็นสักการะที่ในหลวงพระราชทานเช่นนี้ ก็ต้องถือว่าผู้ที่ได้รับนั้นเป็นผู้มีเกียรติ เป็นศรีแก่พระศาสนามาก ต้องพยายามประพฤติตัวปฏิบัติตัวให้มีคุณสมบัติสมกับที่ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ให้ยิ่งขึ้น แม้จะเป็นชั้นประทวนก็ตาม ก็เป็นผู้ที่ได้รับเลือกว่าจะเป็นผู้ใหญ่ต่อไปในภายหน้า **สมณศักดิ์นี้ต้องถือว่าเป็นผลจากการกระทำความดี**

ให้เข้าใจว่าเพียงเพื่อสรรเสริญยกย่องคุณงามความดีเท่านั้น ไม่ใช่ตั้งสมณศักดิ์ให้ท่านโอ้อวดทะเยอทะยานหรือฟุ้งเฟ้อด้วยประการต่าง ๆ ก็หามิได้ ควรจะสำนึกว่าเป็นภาระหนักเสียด้วยซ้ำ คือการที่จะต้องรักษาศักดิ์ศรีของสมณศักดิ์ เพราะเป็นพระที่ในหลวงยกย่องเชิดชูให้ทรงคุณงามความดี เป็นผู้มีเกียรติมีศรีสมกับที่ในหลวงพระราชทานยกย่อง อันนี้นับว่าเป็นประการสำคัญมาก ขอถวายความเห็นแก่พระสังฆาธิการทั้งหลายว่ามีสมณศักดิ์ไม่ใช่เอาไว้เป็นเครื่องสนับสนุนให้เราประพฤติผิดธรรมผิดวินัย นอกธรรมนอกวินัย แต่ว่า**สมณศักดิ์นั้นควรเป็นเสมือนหนึ่งขันเกลียวให้ท่านที่ได้รับการแต่งตั้งสำรวมใจในการที่จะรักษาตัวให้สมกับภาวะของผู้เป็นพระภิกษุ หรือเป็นพระชั้นอุปัชฌาย์อาจารย์ก็ควรปฏิบัติตัวตามหลักพระวินัยเป็นเกณฑ์และมีพระธรรมควบคุมอยู่ด้วย เพื่อให้ทุกท่านได้มีกำลังใจประกอบคุณงามความดีเป็นประโยชน์แก่พระศาสนาและบ้านเมืองต่อไป** อย่างท่านได้เลื่อนชั้นก็แสดงว่า เมื่อได้รับการแต่งตั้งขึ้นมาตั้งแต่ชั้นต้นแล้ว ก็กระทำความดียิ่ง ๆ ขึ้น ความดีนั่นเองก็ช่วยส่งเสริมให้ได้เลื่อนชั้นความดีขึ้นไปสมกับที่ทำความดีอยู่เสมอมา ถ้าทำดีแล้วอยู่เฉย ๆ ไม่มีการเลื่อนลำดับชั้นก็จะรู้สึกว่าไม่สนับสนุนความดีให้สูง ๆ ขึ้นไป อาจทำให้เกิดความท้อใจบ้างก็ได้ หวังว่าทุก ๆ รูปที่ได้รับสมณศักดิ์ไปแล้ว คงจะพยายามประพฤติตัวปฏิบัติตัวให้สมกับที่ในหลวงพระราชทานยกย่องเชิดชู เพราะเป็นพระของในหลวงแล้ว จงพยายามรักษาศักดิ์ศรีให้สมกับที่ทรงสนับสนุน แม้จะยังมีศักดิ์ศรีน้อยต้อยต่ำก็ต้องพยายามสงวนรักษาศักดิ์ศรีนั้นไว้ ถึงแม้ว่าอยู่ในฐานะพระลูกวัดก็ตาม ต้องพยายามรักษาศักดิ์ศรีนั้นเอาไว้ โดยเฉพาะพระธรรมวินัยนั้นต้องรักษาเอาไว้ทิ้งไม่ได้เพราะเราจะเป็นพระภิกษุได้ก็ต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ไม่ว่าจะมีสมณศักดิ์แค่ไหนเพียงไร ก็ต้องอยู่ในระเบียบพระวินัยนี้เท่า ๆ กัน เรียกว่าต้องอยู่ในปาติโมกข์เหมือนกันสิ้น

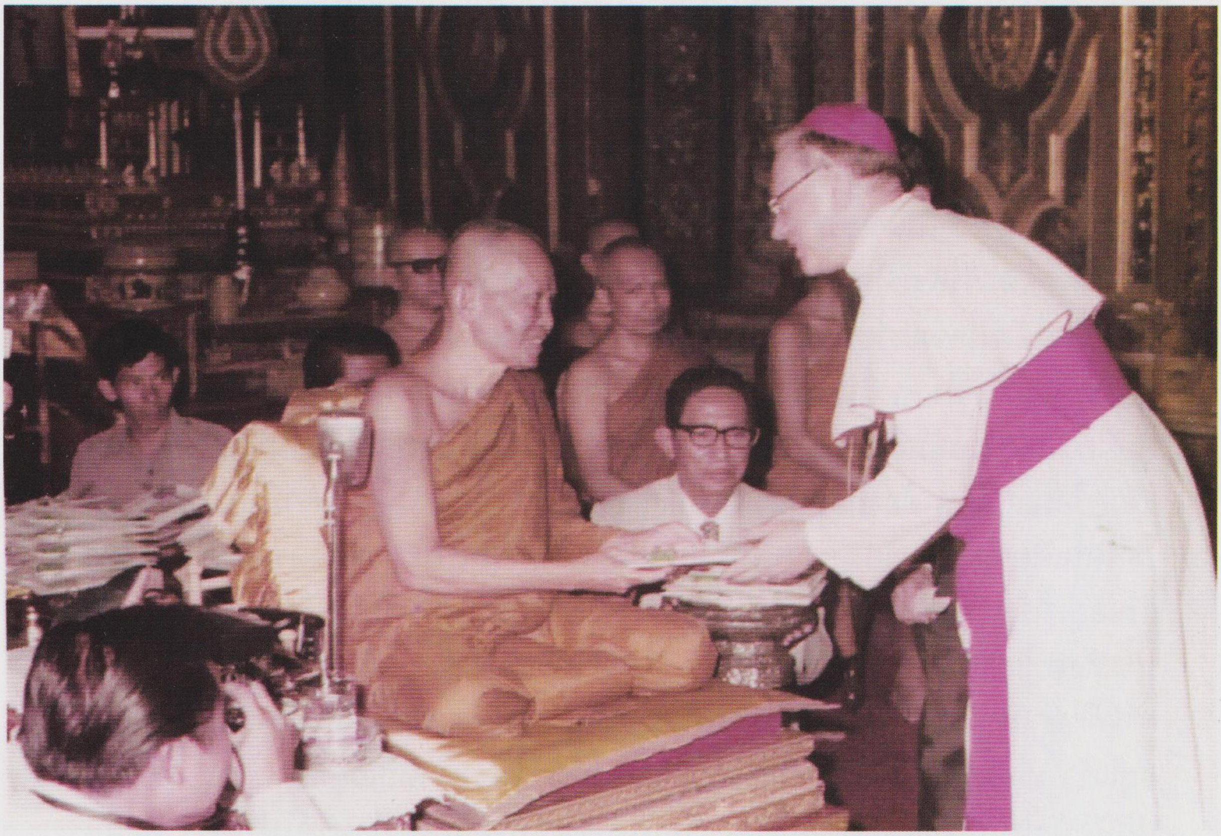
พระเราก็เป็นราษฎรไทยด้วยคนหนึ่งเหมือนกัน แต่ว่าเป็นราษฎรชั้นพิเศษที่รัฐบาลยกย่องว่า เป็นผู้ที่มีคุณงามความดีกว่าพลเมืองทั่วไป เพราะอาศัยศีลหลักธรรมของพระพุทธเจ้านั่นเอง เป็นเครื่องช่วยปกครองให้เป็นคนดี ไม่สร้างความหนักใจ

ให้แก่รัฐบาล ทั้งนี้ก็เพราะเราทุกคนซึ่งเดิมก็เป็นลูกหลานของชาวบ้านไม่ได้วิเศษไปกว่าใคร ล้วนเกิดมาใต้ร่มธงไทย ถือว่าเป็นคนไทยทั้งนั้น เมื่อเรามาอยู่ในภาวะนักบวชเช่นนี้ก็ยังเป็นคนไทยอยู่นั่นแหละ แต่ว่าเป็นคนไทยที่มีความเลื่อมใสในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ต้องการเรียนรู้และปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าด้วยการเรียนรู้คำสอนของท่านว่าสอนอะไรบ้าง ห้ามอะไรไว้บ้างจะได้ประพฤติปฏิบัติตัวไม่ฝ่าฝืนคำสั่งห้ามและทำตามคำสอนของท่านอยู่เสมอ อย่างนี้จึงจะเรียกว่าเป็นคนไทยนักบวชที่มีศีลธรรม มีเกียรติมีศักดิ์ศรีที่ชาวบ้านธรรมดายกย่องบูชา แม้ภิกษุสามเณรจะมีอายุน้อยกว่า ชาวบ้านระดับปู่ย่าตายายก็ยังเคารพกราบไหว้บูชา อันนี้เขาไม่ได้บูชาชีวิตร่างกายของเรา แต่เขาเคารพบูชาคุณงามความดี โดยเฉพาะการทรงเพศนุ่งเหลืองห่มเหลืองอยู่นี้ เรียกว่าเป็นการแสดงเพศที่พระพุทธเจ้าเคยทรงประพฤติปฏิบัติมาแล้ว เขาบูชาเพศบูชาคุณงามความดี เมื่อเราเป็นพระภิกษุเช่นนี้แล้ว ต้องอบรมจิตใจให้สงัดจากความชั่วทั้งหลาย สำรวมอยู่ในคุณธรรมให้มาก เราไม่ใช่ฆราวาสหรือพลเมืองธรรมดาทั่วไป เราเป็นพลเมืองชั้นพิเศษที่รัฐบาลทุกรัฐบาล เขาออกกฎหมายให้เป็นพิเศษ เรียกว่า **กฎหมายคณะสงฆ์** ยอมให้คณะสงฆ์ปกครองกันเอง มีการอบรมมีการศึกษาเล่าเรียนกันเอง นี่ทางรัฐบาลเขายอมให้ เขาออกกฎหมายให้อย่างนี้มีเฉพาะภิกษุสามเณรพรรคเดียวเท่านั้น ที่รัฐบาลเขายอมให้ก็เพราะว่าได้อาศัยเราผู้เป็นพลเมืองของประเทศชาติส่วนหนึ่งนั้น เมื่อได้บวชเรียนศึกษาธรรมวินัยพอควรแก่ตนแล้วก็ยังได้ช่วยอบรมสั่งสอนควบคุมจิตใจพลเมืองผู้เป็นฆราวาส ช่วยควบคุมการประพฤติให้เป็นพลเมืองดี ไม่ไปเบียดเบียนคนอื่นให้เป็นที่เดือดร้อน เรียกได้ว่ามีวัดอยู่ที่ไหน เท่ากับเป็นการร่มเย็นแก่ผู้ที่อาศัยอยู่ในวัดตลอดจนชาวบ้านใกล้เคียง เท่ากับเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลไปได้ส่วนหนึ่ง เมื่อวัดมีขึ้นก็เป็นเสมือนหนึ่งสถานีตำรวจ แต่ว่าไม่ใช่เป็นสถานีตำรวจเอาไว้จับผู้ร้าย เพียงเป็นสถานีสำหรับอบรมจิตใจของราษฎรชาวบ้านธรรมดาให้เป็นผู้รู้จักศีลรู้จักธรรม รู้จักเคารพกฎหมายบ้านเมือง รู้จักเคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่เบียดเบียนข่มเหงรังแกคนอื่น ประพฤติปฏิบัติตัวตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เพราะว่าคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นล้วนแล้วแต่เป็นคำสอนที่ให้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่กันและกัน หาก

เราชาวไทยทั้งมวลยึดถือคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นหลักปฏิบัติอบรมนิสัยใจคอให้มั่นคงตาม โดยเฉพาะเพียงแค่ศีล ๕ ให้ได้ทั่ว ๆ กันทุกคนแล้ว บ้านเมืองของเราก็จะอยู่เย็นเป็นสุขยิ่งกว่าที่เป็นอยู่ทุกวันนี้

ฉะนั้น เราทั้งหลายที่เป็นภิกษุสามเณร อย่าลืมว่าเราเป็นราษฎรของประเทศชาติบ้านเมืองส่วนหนึ่งเหมือนกัน เราควรจะมีความสำนึกว่าเราได้อาศัยรัฐบาลให้ความสนับสนุนได้ประพฤติพรหมจรรย์ มีความสะดวกสบายโดยประการต่าง ๆ เช่นนี้ ควรจะได้หาโอกาสสนองคุณแก่รัฐบาลบ้าง และสนองพระราชศรัทธาของในหลวงบ้าง วิธีที่จะสนองคุณก็อยู่ที่เราจะต้องอบรมตัวเราเองให้มาก ท่านทั้งหลายส่วนมากมีอายุพรรษาอยู่ในชั้นพระอุปัชฌาย์อาจารย์แล้ว อย่างนี้ต้องถือว่าเราเป็นพระชั้นผู้ใหญ่ อย่าพยายามประพฤติตัวให้ย่อหย่อนจากธรรมวินัยจนเกิดความไม่ดีขึ้น เราบวชเรียนแล้วต่างก็รู้ว่าจะเป็นพระที่ดีได้นั้น ต้องประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมและวินัยเพียงไร ถ้าถือปฏิบัติตามอำเภอใจแล้ว ก็เหมือนกับเอาผ้าเหลืองมาคลุมตัวดี ๆ นี่เอง เพราะฉะนั้น ควรเราทั้งหลายจะสนองพระราชศรัทธาของในหลวง ก็ด้วยวิธีอบรมจิตใจของเราให้สงบเรียบร้อยตามพระธรรมวินัยนี่เอง ยิ่งเราอบรมตัวเองให้มากยิ่งขึ้นเท่าใดก็ยิ่งเกิดคุณงามความดีแก่ตัวเราเองยิ่งขึ้นเท่านั้น และความดีก็จะแผ่ไปถึงบรรดาศิษยานุศิษย์ผู้ที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาในตัวเราอีกด้วย

เราอยู่ในบ้านเมือง เมื่อได้รับความสะดวกสบายแล้ว ก็ควรจะช่วยทำประโยชน์ให้บ้านเมืองบ้าง โดยเฉพาะเวลานี้เหตุการณ์บ้านเมืองกำลังยุ่งเหยิงเดือดร้อน ทั้งภาวะเศรษฐกิจและการบ้านการเมืองอย่างที่เห็นและรู้กันอยู่แล้ว เราจะไม่สนใจเลยนั้นไม่ได้ ต้องพยายามสนใจ เป็นต้นว่าสิ่งใดจะเป็นประโยชน์หรือเป็นภัยแก่ประเทศชาติบ้านเมือง ตลอดถึงพระศาสนา เราจะต้องคอยระวังป้องกัน เมื่อเราป้องกันด้วยตนเองไม่ได้ เพราะไม่มีอำนาจ ไม่มีเครื่องมือที่แท้จริง ก็อาศัยลมปากของเราช่วยอบรมแนะนำราษฎรที่ไม่รู้ไม่เข้าใจว่าอะไรผิดอะไรถูก หรือพบเห็นข้อขอดที่ไม่ดีไม่งามอย่างไรที่จะเป็นภัยต่อประเทศชาติพระศาสนา ก็ช่วยบอกกล่าวต่อเจ้าหน้าที่บ้านเมืองหรือรัฐบาลให้ทราบไว้บ้าง ก็เท่ากับว่าเราช่วยเป็นหูเป็นตาให้กับรัฐบาลและประเทศชาติ

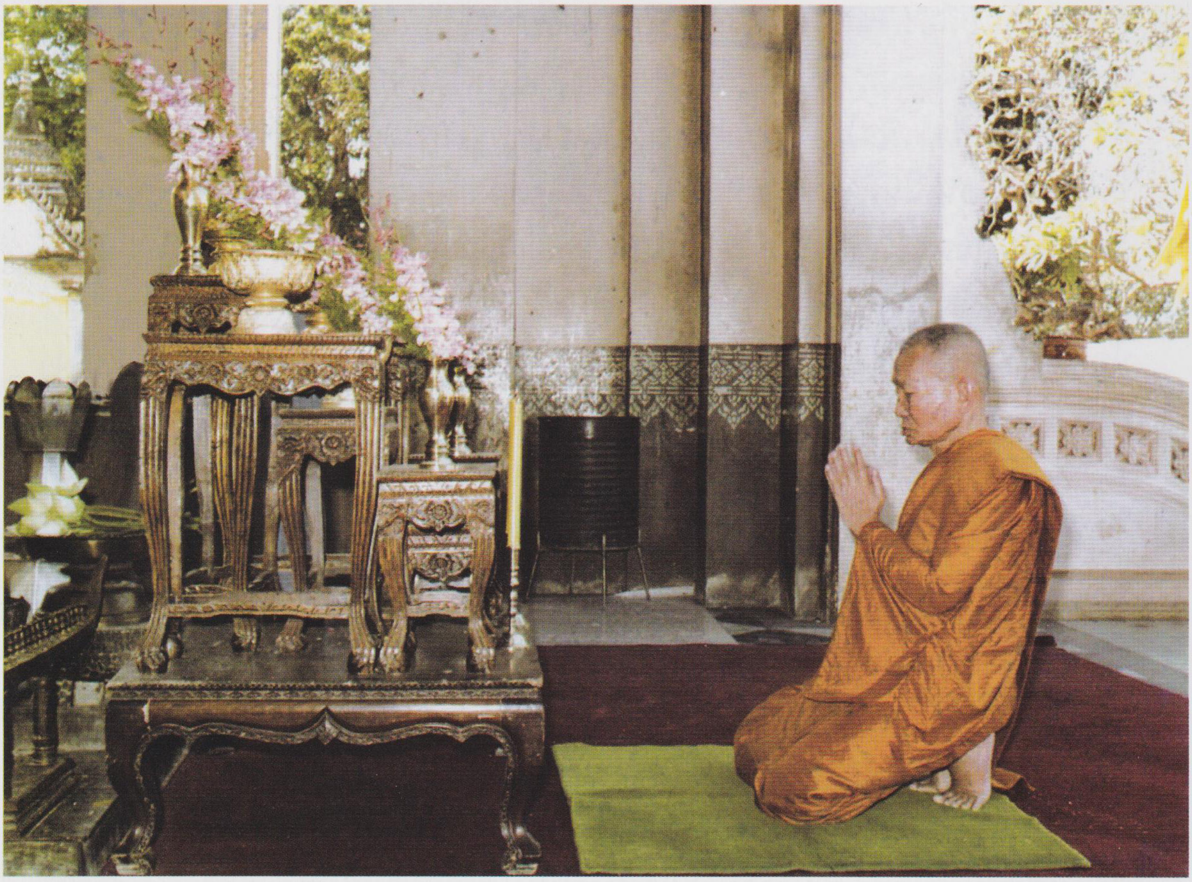
บ้านเมืองได้เหมือนกัน เราจะอยู่เฉย ๆ เอาแต่ความสุขส่วนตัวนั้นไม่ควร เมื่อชาวบ้านเขามีความสุข เราก็มีความสุขไปด้วย แต่ถ้าเขามีความทุกข์เราจะมีความสุขได้อย่างไร อันนี้เราก็ต้องให้ความสนใจมากพอสมควร และเราจะต้องประพฤติตัวปฏิบัติตัวให้ดีกว่าชาวบ้านธรรมดาทั่วไปอยู่เสมอ ให้สมกับที่เป็นผู้บวชประพฤติพรหมจรรย์ ต้องพยายามสร้างคุณงามความดี ให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติบ้านเมืองและพระศาสนาให้มากที่สุด แม้นเหมือนกับที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เคยทรงปฏิบัติมาแล้ว คือให้ทั้งประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวม หากท่านทั้งหลายปฏิบัติได้เช่นนี้ เมื่อทรงทราบถึงพระเนตรพระกรรณของในหลวงก็จะทรงปีติปราโมทย์พระทัยไม่น้อย เพราะทรงเห็นว่าพระที่พระองค์สนับสนุนให้มีสมณศักดิ์นั้นเป็นพระที่ดี สามารถทำกิจให้สำเร็จได้ตามพระราชประสงค์ สมกับที่ทรงยกย่อง เป็นการเฉลิมฉลองพระศรัทธาของในหลวงให้ยิ่ง ๆ ขึ้น และยิ่งกว่านั้นก็จะเป็นตัวอย่างที่ดี แก่บรรดาศิษยานุศิษย์ผู้ที่มีความเคารพนับถืออยู่แล้วอีกด้วย อย่าสนับสนุนให้ประพฤติในสิ่งไม่ดีหรือเสียหายเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ต้องถือเป็นเรื่องสำคัญ อย่าไปคิดว่าธุระไม่ใช่ เพราะคนเราจะอยู่ในโลกคนเดียวไม่ได้ ต้องอาศัยซึ่งกันและกันและโดยเฉพาะเราต้องอาศัยชาวบ้านเขาเป็นอยู่ ก็ต้องสนใจช่วยอนุเคราะห์เขาบ้างตามแต่โอกาส นี่ก็เป็นหัวข้อที่นำมาชี้แจงแก่พระสังฆาธิการทั้งหลาย ประหนึ่งว่านำมะพร้าวมาขายสวนก็ได้ เพราะทุกท่านได้ผ่านการศึกษาเล่าเรียน ได้นักธรรมชั้นตรี โท เอก มาแล้วแทบทั้งนั้น มีความรู้ดีพอตัวอยู่แล้ว เรื่องความรู้นั้นอาจเรียนทันกันหมดได้ แต่ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าเราจะประพฤติปฏิบัติตัวให้เป็นคนดีอย่างที่ได้เล่าเรียนมาได้ดีแค่ไหนเพียงไรหรือไม่ เพราะฉะนั้นก็ควรจะช่วยกันประพฤติตัวให้เป็นตัวอย่างแก่คนอื่นทั้งภายในวัดและนอกวัดเราด้วย

อนึ่ง ทางคณะสงฆ์เคยออกประกาศไปแล้วในเรื่องการต่อต้าน เมื่อชาวบ้านกำลังเดือดร้อน พระจะเอาสวรรค์ไปล่อและเอานรกไปขู่เรี่ยไรสร้างโน่นสร้างนี่อยู่เรื่อย อันนี้เราจะต้องพยายามยับยั้งงดเว้นกันเสียบ้าง เว้นแต่ว่าสิ่งใดที่ได้ก่อสร้างมาแล้วและจวนจะเสร็จก็รีบสร้างต่อไปให้เสร็จเสีย ถ้าขืนทิ้งไว้ค่าก่อสร้างก็ยิ่งแพงขึ้น แต่ถ้าวัดไหนยังไม่ได้สร้างก็ควรงดไว้ก่อน การก่อสร้างต่าง ๆ ก็ควรให้สำเร็จพอใช้ประโยชน์ได้เป็นสำคัญ ไม่ต้องมุ่งเอาความสวยงามมากนัก เครื่องประดับต่าง ๆ อย่างช่อฟ้า

หางหงส์อะไรเหล่านี้ เอาไว้ต่อที่หลัง เราทั้งหลายต่างก็รู้อยู่แล้ว ทุนรอนในการก่อสร้างนั้นได้มาจากไหน ก็ได้มาจากราษฎรนั่นเอง เท่าที่ผ่านมาแล้วนั้นเหมือนกับเราไปเก็บภาษีมาจากราษฎรมากกว่าที่ทางรัฐบาลเขาเก็บเสียอีก เรียกว่าเก็บภาษีกันอยู่เรื่อย ไม่รู้จักว่างเว้น อย่างสถานที่เผาศพนั้นไม่จำเป็นอะไรเลย ที่จะต้องไปสร้างให้สวยงามวิจิตรพิสดารสิ้นเปลืองเงินทองมากมาย แต่ก่อนนี้ราคาไม่สู้กระไรนัก แต่เดี๋ยวนี้ภาวะเศรษฐกิจฝืดเคืองมาก ไม่น่าจะไปสร้างให้สิ้นเปลืองเงินโดยไม่จำเป็น จะเหม็นไปบ้างก็ชั่วครั้งชั่วคราว มันไม่ได้เหม็นตลอดวันตลอดคืน การสร้างเมรุเผาศพสมัยนี้ต้องใช้ทุนเป็นแสนเป็นล้านขึ้นไปทั้งนั้น เดี๋ยวนี้ดูเหมือนจะเป็นความนิยมไปเสียแล้ว วัดไหนไม่มีก็ต้องพยายามสร้างขึ้นมาเพราะกลัวจะน้อยหน้าวัดอื่นที่เขามีอยู่แล้ว เลยหาทางสร้างให้ทัดเทียมหรือให้ดีกว่าขึ้นไปอีก บางวัดสร้างมาแล้วใช้ประโยชน์ได้น้อย มีศพเผาเพียงไม่กี่ศพไม่คุ้มค่ากับที่เสียเงินสร้างเลย ถ้าวัดไหนยังไม่ได้เริ่มสร้างก็อย่าเพิ่งสร้างในขณะนี้ เรื่องอะไรที่จะสร้างความเดือดร้อนให้แก่ชาวบ้าน ก็จงงดไว้ก่อน มิฉะนั้นจะเข้าตำราที่พอเห็นพระเดินถือหนังสือเข้าบ้าน ชาวบ้านก็พากันวิ่งหนีไปหมด เพราะคิดว่าจะมาเรี่ยไรหรือแจกฎีกา อย่างนี้ก็มี แทนที่จะทำให้ชาวบ้านเกิดความศรัทธาเลื่อมใส กลับกลายเป็นน่าเบื่อหน่ายไปเสียอีก

เท่าที่ปรารภมานี่ ก็ในฐานะที่เราเป็นพระร่วมกัน ถือว่าเราเป็นพี่เป็นน้องกัน มีอะไรที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่กันก็นำมาเล่าสู่กันฟัง ไม่ใช่ว่าจะมาลงโทษหรือดูถูกดูหมิ่นอะไร ขอให้ทุกรูปจงพยายามใคร่ครวญตามที่พูดมานี้ว่าสมควรแค่ไหน เพียงไรแล้วก็นำไปช่วยกันประพฤติปฏิบัติเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขของคณะสงฆ์ของพลเมืองประเทศชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์จะทิ้งกันไม่ได้ เหมือนหนึ่งพระพุทธ พระธรรมพระสงฆ์ จะแยกกันไม่ได้ ต้องรวมกันอยู่เสมอ

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงดลบันดาลคุ้มครองพระสังฆาธิการทั้งหลายที่รับสมณศักดิ์ในวันนี้ ให้ถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนาพร้อมด้วยจตุรพิธพรชัยมงคล คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ คุณสารสมบัติ ทุกท่านเทอญ.

พระโอวาท
ประทานในพิธีเปิดการประชุมเจ้าคณะ และเจ้าอาวาส เพื่อการพัฒนาวัด
ณ วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม
วันจันทร์ ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๓

เจริญพร อธิบดีกรมการศาสนา* พระสังฆาธิการ ผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่าน

ก่อนที่จะบรรยายข้อความอื่น ก็ขอแสดงความยินดีกับพระสังฆาธิการเจ้าอาวาสที่ได้รับประกาศนียบัตรพัดยศ เป็นการเชิดชูเกียรติคุณของแต่ละท่านที่ได้ปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาส ทำให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองสมกับที่ได้รับการยกย่องจากกรมการศาสนา ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว หวังว่าทุกรูปที่ได้รับประกาศนียบัตรพัดยศ เป็นเครื่องแสดงความสามารถในการปกครองวัดให้เรียบร้อยนั้น คงจะรักษาคุณภาพความดีความชอบเช่นนี้ไว้ ให้สมกับกุศลเจตนาของกรมการศาสนาด้วย ต่อไปนี้ก็อยากจะปรารภถึงจุดมุ่งหมายของกรมการศาสนาที่ต้องการจะสนับสนุนวัดทั้งหลายให้มีความเจริญรุ่งเรืองขึ้น ข้อนี้เราก็เคยปฏิบัติกันมาแล้ว แต่ว่ามักจะเป็นไปตามความมุ่งหมายของเจ้าอาวาสแต่ละรูป ใครสามารถแค่ไหนเพียงไรก็ดำเนินการไปตามกำลังความสามารถเท่านั้น เรียกว่ายังลักลั่นกันอยู่บ้าง บางแห่ง บางตำบล บางวัดก็กระทำอย่างเกินขอบเขตไปก็มี ไม่น่าจะทุ่มเทการก่อสร้างให้กว้างขวางหรือหรูหรางดงามกันเกินไป บางตำบลก็ใช้การก่อสร้างไม่สมกับสถานที่บ้าง จุดมุ่งหมายของการสร้างวัดเราก็รู้กันดีอยู่แล้วว่า เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของลูกชาวบ้านหลานชาวบ้านที่บวชเป็นพระเป็นเณรขึ้นมา จะได้มีที่อยู่อาศัยสะดวกสบาย จะได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย

---

*นายพินิจ สมบัติศิริ

ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นลูกชาวบ้านที่ดีที่ชอบ หรือเป็นพระเณรที่เป็นศรีสง่าแก่ศาสนา และจะได้แนะนำชักจูงผู้อื่น ให้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ นี่เป็นจุดมุ่งหมายของการสร้างวัด

การสร้างวัดนั้นเป็นเรื่องที่ทางราชการมีการควบคุมอยู่แล้วว่า ใครจะสร้างวัดขึ้นใหม่ต้องขออนุญาตตามระเบียบแบบแผนขึ้นมาโดยลำดับ เพราะฉะนั้นไม่น่ากลัวว่าวัดจะเฟ้อ วัดเฟ้อขึ้นไม่ได้ การที่วัดมีขึ้นในปัจจุบันนี้เป็นเรื่องของชาวบ้าน คืออพยพกันไปทำมาหาเลี้ยงชีพเป็นกลุ่มเป็นก้อนขึ้นแล้ว ยังไม่มีวัดสำหรับเป็นที่ทำบุญสุนทานของตน จะอาศัยวัดเดิมที่มีอยู่แล้ว ก็ห่างไกลกันมาก จะทำบุญกันแต่ละทีก็ต้องเดิน ๙ กิโลฯ ๑๐ กิโลฯ ถนนหนทางลำบาก จึงขออนุญาตก่อสร้างวัดขึ้นไว้ในถิ่นที่ใกล้ ๆ ตำบลบ้านของตัว เพื่อสะดวกในการทำบุญสุนทานบวชเรียน จะสร้างวัดขึ้นตามอำเภอใจของตัวดังรุ่นก่อน ๆ ไม่ได้ สมัยนี้ต้องแสดงความประสงค์ขออนุญาตผ่านเจ้าคณะทางฝ่ายพระฝ่ายบ้านเมืองขึ้นไปก่อนทั้งนั้น เมื่อทางฝ่ายเจ้าคณะในภูมิภาคเห็นดีเห็นชอบแล้ว ไม่ขัดข้องต่อการที่จะปกครองบ้านเมืองสืบต่อไปก็แสดงความเห็นดีเห็นชอบเสนอขึ้นมาตามลำดับ จนถึงคณะกรรมการมหาเถรสมาคม กรรมการมหาเถรสมาคมก็มีหน้าที่เป็นฝ่ายสนับสนุน มีหน้าที่แต่เพียงว่าเมื่อเจ้าหน้าที่ส่วนภูมิภาค เขาเห็นดีเห็นชอบขึ้นแล้วก็อนุมัติเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ผู้ที่ได้รับอนุมัติให้สร้างก็ต้องพยายามที่จะก่อสร้างให้สำเร็จตามกำลังความสามารถ

เมื่ออนุมัติให้มีการสร้างวัดเกิดขึ้นที่ไหน ก็ไม่ใช่เกิดขึ้นเพื่อเบียดเบียนคนทั้งหลาย แต่ว่าเกิดขึ้นเพื่อเป็นแหล่งสำหรับประพฤติคุณงามความดีโดยเฉพาะ ชาวบ้านเขาก็จะได้มีโอกาสเข้ามาถือศีลฟังเทศน์ ทำบุญใส่บาตรใกล้ ๆ และหากว่าจะมีลูกหลานมีศรัทธาอยากจะบวช อยากจะเรียนก็มีโอกาสที่จะได้อยู่บวชเรียน เป็นพระเป็นเณรขึ้นได้ นัยนี้ก็เท่ากับว่าเป็นส่วนที่ฝ่ายศาสนาให้ราษฎรกระจายออกมาจากที่อัดแอกันออกมาอยู่ตามชนบทดูบ้าง และเมื่อฝ่ายผู้หลักผู้ใหญ่มีสถานที่สะดวกสำหรับถือศีลฟังเทศน์ได้แล้ว ไม่ช้าไม่นานนายอำเภอก็มากระซิบหลวงพ่อขอโรงเรียน

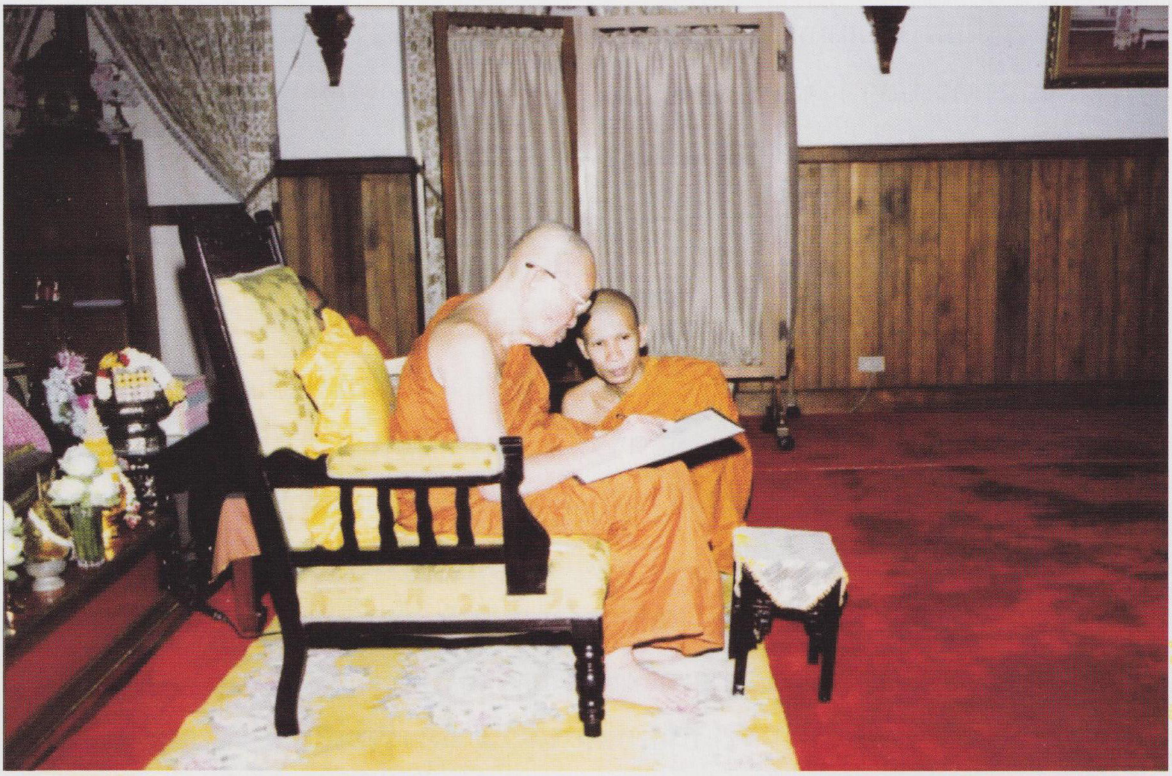
ประชาบาลเพื่อให้ลูกหลานได้มีที่เล่าเรียนสะดวกสบาย ไม่ต้องเดินไกลเหมือนอย่างเช่นเดิมอีก เพราะถ้าไม่มีโรงเรียนใกล้บ้านเด็กก็ต้องเดินไปเรียนหนังสือไกลตั้ง ๔-๕ กิโลฯ มิช้ามินานถิ่นนั้นตำบลนั้นก็มีสถานที่อบรมนิสัยใจคอผู้ใหญ่ให้อยู่ในศีลในธรรมด้านหนึ่ง และยังมีโอกาสส่งเสริมความรู้สามัญให้แก่เด็กอีกด้านหนึ่งอย่างนี้เรียกว่าวัดอยู่ที่ไหนก็นำความเจริญไปให้แก่ถิ่นนั้นตำบลนั้น

เรื่องการเสื่อมหรือไม่เสื่อมนั้นขึ้นอยู่กับบุคคลในถิ่นนั้นตำบลนั้นประพฤติตนสมกับเป็นชาวพุทธหรือไม่ โดยเฉพาะเมื่อมีศีลธรรมถือศีล ๕ ไว้ทั่ว ๆ กันแล้ว ก็จะอยู่เย็นเป็นสุขไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ถ้าประพฤติดีปฏิบัติชอบแล้วก็อยู่เย็นเป็นสุขได้ นี่เป็นเรื่องที่วัดจะเกิดขึ้น จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยในการปกครองบ้านเมือง พระเณรที่บวชเวลานี้มีจำนวนมาก ก็ไม่ใช่ใครที่ไหนก็คือเป็นราษฎรส่วนหนึ่งของชาตินั้นเอง แต่เป็นฝ่ายที่สนใจปฏิบัติศึกษาเล่าเรียนในพุทธศาสนาเป็นประจำ สืบต่อกันมาเป็นพัน ๆ ปีแล้วจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ประคับประคองบ้านเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุขเรื่อยมา อยากจะพูดถึงสมัยนี้สักนิดหนึ่งว่าน่าสงสารพุทธศาสนา ชาวไทยเราเคยนับถือว่าเป็นศาสนาประจำชาติ และยังปรากฏไปทั่วโลกจนเขายอมรับคำสอนพุทธศาสนานี้เหมาะสมยิ่ง ถ้าคนทั่วโลกได้หันมานับถือพุทธศาสนาแล้ว จะทำให้อยู่เย็นเป็นสุข ไม่ข่มเหงรังแกกัน คนไทยเรานั้นนับถือพุทธศาสนาก็เป็นคุณอย่างหนึ่งเพราะว่าพุทธศาสนามีคำสั่งสอนที่ดี คนไทยจึงอยู่เย็นเป็นสุข เพราะคำสอนทำให้มีความเมตตากรุณาสงเคราะห์ซึ่งกันและกันตลอดมาจนถึงปัจจุบันนี้

แต่ยังมีข้อที่น่าเสียดายอยู่ ขอให้ทุก ๆ ท่านพิจารณาดูตามข่าวหนังสือพิมพ์เวลานี้ทุกวัน ๆ เป็นอย่างไรบ้าง ไม่น่าจะเป็นข่าวของชาวพุทธเลย เพราะมีแต่ข่าวอาชญากรรมข่มเหงรังแกกันจิปาถะไปหมด ความสบายใจจะหาไม่ได้แล้วแม้แต่ในวัด ความเสียหายทางศีลธรรมกระจายไปหมด ไว้ใจกันไม่ได้เลย เรียกว่าเมืองไทยเราเวลานี้ โดยเฉพาะก็อยากจะเอากรุงเทพฯ เป็นหลักว่า เป็นเมืองที่ไม่มีขื่อมีแปแล้ว มีก็ขื่อแปผุ ๆ พัง ๆ ใช้ไม่ได้ คุ้มครองไม่ได้ ไว้ใจไม่ได้ ทำไมจึงมีเหตุการณ์ซึ่งร้ายเช่นนี้

เกิดขึ้นในหมู่ชนที่ประกาศตัวว่าเป็นชาวพุทธ คำสอนของพุทธศาสนาสอนไม่ให้เบียดเบียนกัน ให้สงเคราะห์กัน แล้วทำไมคนที่ประกาศตัวเป็นชาวพุทธ จึงทำในสิ่งที่ผิดวัตถุประสงค์ของพระพุทธเจ้า เช่นนั้นจะเรียกว่าเป็นชาวพุทธได้เต็มปากแล้วหรือ จึงขอให้ชาวพุทธทุกท่าน โดยเฉพาะภิกษุสามเณร ต่างก็ได้ชื่อว่าเป็นชาวไทยก็อยากให้คนไทยเราอยู่เย็นเป็นสุข เพราะปู่ย่าตายายเราก็เป็นคนไทย ลูกหลานเป็นพระเป็นเณรอยู่ในข้อบังคับ คืออยู่ในกฎหมายของบ้านเมืองชั้นหนึ่ง อยู่ในระเบียบแบบแผนวินัยของพระศาสนาอีกชั้นหนึ่ง ก็เรียกว่าภิกษุสามเณรนี้อยู่ในกรอบหรือการควบคุมของความดีความชอบอยู่มากกว่าฆราวาสธรรมดา เหตุการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้น เพราะละเมิดคำสอนของพุทธศาสนาส่วนมากเกิดมาจากฆราวาส แล้วก็ได้ลามมาจนถึงในวัดนี้ก็มีอยู่แล้ว ถ้าขืนปล่อยไว้เช่นนี้ ความหวังของกรมการศาสนาที่ต้องการให้พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองก็หมดหวังเพราะเป็นไปไม่ได้ ไม่มีใครเอาใจใส่ จึงอยากจะขอร้องกันในที่นี้เพราะว่าวันนี้เราก็มีโอกาสมาพร้อมกันอยู่มาก ทั้งฝ่ายพระและฆราวาส จึงอยากจะขอร้องในฐานะที่เราเป็นชาวพุทธด้วยกัน เราจะทำยังไง จะปล่อยบ้านเมืองขณะนี้ทรุดโทรมขาดผู้ใหญ่ ขาดขื่อ ขาดแป อย่างนี้อยู่เรื่อยไปหรือ ก็คงไม่มีใครปรารถนาเช่นนั้น คงอยากจะให้บ้านเมืองเราอยู่เย็นเป็นสุขปราศจากการข่มเหงรังแกซึ่งกันและกัน เรียกว่าให้มีความเจริญ เจริญด้วยความสุขกายความสบายใจ ทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยความสุข เราจะทำอย่างไรถ้าขืนปล่อยไว้เช่นนี้แล้ว ไม่กี่สิบปีข้างหน้าจะไม่มีศาสนา ไม่มีพระสงฆ์สามเณร เพราะคนไทยเราทำลายคนไทยกันเอง เป็นการทำลายศาสนาด้วย

เห็นว่ายังพอมีเวลา ถ้าปล่อยไว้มันก็ทรุดโทรมอยู่ร่ำไป ยังพอมีเวลาที่จะสนับสนุนเพื่อให้พุทธศาสนาเจริญขึ้นพอสมควร ซึ่งเรื่องการเสื่อมของพระศาสนานี้มีตัวอย่างมาแล้วดังที่ปรากฏว่ามีการสังคายนาพระธรรมวินัยนี่ก็เพราะพบความเสื่อมแล้ว จึงช่วยกันจรรโลงสนับสนุนด้วยการสังคายนา เพราะฉะนั้นยุคนี้เราจึงควรร่วมมือกันเหมือนแต่ก่อน ทั้งฝ่ายภิกษุสามเณรและฆราวาส ชาวพุทธซึ่งควรช่วยกัน

ตามฐานะ ขอปรารภแต่เฉพาะฆราวาสก่อนว่า ฆราวาสที่เป็นพุทธศาสนิกชนก็มีหน้าที่ส่งเสริมพุทธศาสนาอยู่เหมือนกัน มิใช่จะอยู่ที่ภิกษุสามเณรเท่านั้นก็หาใช่ไม่ ฝ่ายฆราวาสสำคัญมาก เพราะเป็นฝ่ายสนับสนุนภิกษุสามเณรด้วยปัจจัย ๔ ก็ควรจะได้พยายามปรับปรุงตัวเองเป็นชาวพุทธ ไม่ใช่เป็นชาวพุทธแต่เพียงตามธรรมเนียมประเพณีเท่านั้น ข้อนี้เห็นง่าย เช่นเมื่อเราทำพิธีทางศาสนา มีการสมาทานศีลตามธรรมเนียม เมื่อเลิกพิธีแล้วก็เลิกถือศีลกันไป เท่ากับว่าทิ้งศีลไว้ที่สถานที่เท่านั้นกลับไปแต่ตัวเปล่าดังจะเห็นว่าทุกวันนี้ มีคนประกาศตัวว่าเป็นชาวพุทธทั้งในทะเบียนบ้านก็ชาวพุทธ แต่การกระทำไม่ใช่ชาวพุทธเลย เพราะไม่เอาใจใส่ปฏิบัติตาม เช่นห้ามกินเหล้าก็กิน ห้ามเล่นการพนันก็เล่น ห้ามลักขโมยก็ลักขโมยฉ้อโกงกันวุ่นวายไปหมด เท่ากับเราเป็นชาวพุทธเพียงในทะเบียนบ้าน ไม่ได้เป็นตามคุณธรรมเรียกว่าคำสอนของพระพุทธเจ้าไม่เข้าถึงจิตใจ เข้าถึงแต่เพียงพิธี พอหมดพิธีก็เลิกกัน จิตใจก็คงเช่นเดิม ดุร้ายโหดเหี้ยมฆ่าฟันกันเช่นเดิม ยุ่งกันไปหมด เมื่อทุกคนตั้งใจจะแสวงหาความสุขใส่ตัวคนอื่นจะเดือดร้อนเท่าไหร่ช่างมัน อย่างนี้ก็ต้องวุ่นวายกันไปหมด จึงอยากขอร้องฆราวาสที่เป็นพุทธศาสนิกชน ต้องมีหน้าที่รักษาคำสอนของพระพุทธเจ้า ถือศีล ๕ ที่ท่านห้ามเบียดเบียนร่างกายชีวิตจิตใจ เบียดเบียนทรัพย์สมบัติ เบียดเบียนประเวณีชู้สาว และการดื่มสุราเมรัย ซึ่งเป็นการเบียดเบียนตนเองให้ชาวพุทธสนใจกันไว้บ้าง เพราะว่าพระพุทธเจ้าท่านสอน จนกระทั่งปู่ย่าตายายก็ยอมรับนับถือสืบต่อกันมา เราเป็นลูกหลานท่าน ก็ควรจะได้รับมรดกประพฤติดีปฏิบัติชอบตามศาสนาต่อไป จึงจะเป็นการสมควร ไม่ควรปรารภว่าการส่งเสริมพระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่ของภิกษุสามเณรต่างหาก ไม่ใช่หน้าที่ของฉัน ฉันมีหน้าที่บำรุงบอกบุญสร้างโน่นสร้างนี่ หรือขาดอาหารก็ถวายไป หน้าที่อื่น ๆ ไม่เกี่ยวข้อง อย่างนี้ไม่ได้ พุทธศาสนาไม่ใช่วัตถุไม่ใช่สิ่งของ ไม่ใช่บุคคล พุทธศาสนาเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าเท่านั้น ท่านสอนว่าอะไรดีก็ควรทำควรประพฤติปฏิบัติตาม อะไรไม่ดีก็งดเว้นเพิกถอนเสีย เพราะสิ่งนั้นไม่ดีเป็นความเดือดร้อนทุกข์ยากที่ไม่มีใครปรารถนา

ล้วนแต่ปรารถนาความสุขความเจริญทั้งนั้น ดังนั้น ท่านจึงสอนให้สำนึกตนอยู่เสมอว่า ท่านเป็นแต่เพียงผู้บอก ไม่ใช่เป็นผู้ชักจูงหรือดลบันดาลให้ใครตกทุกข์ได้ยากลำบาก เดือดร้อนหรือขึ้นสวรรค์ได้ เราทั้งหลายผู้ซึ่งประกาศตัวเป็นชาวพุทธ นับถือคำสอน ของท่านว่าเป็นคำสอนที่ดีที่มีเหตุผลก็อยู่ที่เรา จะปรารถนาความสุขความเจริญ เพียงแต่นึกเท่านั้นไม่ได้ เราต้องทำตามคำสอนของท่าน และการทำนี้ก็ไม่ใช่ว่าจะทำ ถึงขนาดได้ ๑๐๐ %, ๘๐ % ทีเดียวก็หามิได้ ต้องฝึกฝนหัดทำไป โดยอย่างต่ำนึกถึง ศีล ๕ ที่ท่านห้ามไม่ให้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดปด ดื่มสุราเมรัยนี้ ขอให้นึกว่าเราทุกคนที่เกิดมา มิใช่เกิดมาเพื่อฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์เท่านั้น เราเกิดมาตาม หลักเกณฑ์พุทธศาสนา ก็แสดงว่าเพราะกรรมดี เพราะบุญกุศลที่ได้เคยอบรมมาแล้ว จึงส่งให้เราเป็นมนุษย์ เพราะถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีจิตใจสูงดีกว่าสัตว์อื่น ๆ รู้จักนึก รู้จักคิด รู้จักประกอบหาความสุขความเจริญให้แก่ตัวได้ดีกว่าสัตว์อื่น ๆ เพื่อให้ ความเป็นมนุษย์ของเรานั้น สมที่จะเป็นมนุษย์สืบต่อไป เราก็ต้องสร้างความดีให้เกิน ความดีเก่าเอาไว้ เราจะมากินบุญเก่าไม่ช้ามันก็หมด เมื่อหมดบุญเก่าแล้ว เราไม่สร้าง บุญใหม่ขึ้นมาแทน เราก็กลายเป็นอนาถา คนที่ไม่มีหลักมีเกณฑ์ ไม่มีที่พึ่งอาศัย ไม่ได้ความสุข ความเจริญ ความปรารถนา

อยากจะขอร้องว่า ยุคนี้เป็นยุคที่ควรจะได้ปรับปรุงการปฏิบัติตนตามหลัก พระศาสนากันแล้ว ทุกท่านขอให้สนใจในการที่จะงดเว้นตามคำห้าม จะถือว่าฉันอยู่ใน ตำบลที่ต้องฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เช่นชายทะเลสมุทรปราการ สมุทรสาคร จะถือว่าต้อง เป็นคนที่ฆ่าสัตว์ไปหมดทุกคน ก็ไม่ใช่ มีเยอะแยะที่ไม่ได้ฆ่าสัตว์ ต้องถือเป็นถิ่นที่ บังคับ ทำเพื่ออาชีพไม่ใช่เพื่อสนุกสนาน แต่ถึงอย่างไรเขาก็มีจิตใจที่ฝังอยู่ในความ เป็นพุทธศาสนิกชนเหมือนกัน ดูเหมือนว่าเขาแบ่งรายได้ของเขาประมาณ ๑๐-๒๐ % ไว้ทำบุญอุทิศให้ปลา เขาทำบาปก็ทำไป ส่วนรายได้จากบาปเขาก็เอาไว้ทำบุญ คล้าย ๆ กับว่าเอาไว้แก้ไม่ให้ตกนรกมากเกินไปนัก ไม่ให้มันชั่วเกินไปนัก เขาก็มี จิตใจดี อย่างนี้เมื่อไปเที่ยวดูตามบริเวณบ้านที่เขาหาเลี้ยงชีพกันด้วยการฆ่าสัตว์

ฆ่าปลา ด้วยทำเลบ้านบังคับ ก็เห็นวัดวาอารามเขาเจริญรุ่งเรือง ก็เพราะเขามีจิตใจคิดช่วยเหลือวัดวาอารามไม่ผุไม่พัง มั่นคงแข็งแรงดี จะว่าเขาทำบาปอย่างเดียวก็ไม่ได้ เขาก็มีโอกาสทำบุญได้เหมือนกัน ส่วนบาปก็บาปกันไปซิ ส่วนบุญเขาก็ทำเหมือนกัน

อันนี้อยากจะขอร้องญาติโยมทั้งหลายให้ช่วยกันสนับสนุน ประพฤติปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้ากันเสียบ้าง อย่าเพิกเฉยละเลยกันไปเลย เพราะเราเพิกเฉยละเลยกันมามากแล้ว และก็ได้รับความเดือดร้อนอยู่บัดนี้ จึงควรจะได้พยายามปรับปรุงตัวที่เราก่อนว่า เวลานี้เราละเมิดศีล ๕ ข้อใดข้อหนึ่งหรือไม่ เมื่อเห็นว่าเราละเมิดไปแล้ว ก็ควรงดเว้นละเลิกเพิกถอนให้มันเบาบางลงบ้างไม่ให้หนักหนาเกินไป ถ้าเราเป็นผู้หลักผู้ใหญ่อยู่ในตระกูลอยู่ในครอบครัว นับว่ามีความสำคัญมาก เพราะมักมีเด็กที่จะคอยสืบต่อชีวิตของผู้หลักผู้ใหญ่สืบต่อไปภายหน้า เรื่องของเด็กมีหน้าที่คอยจำความประพฤติปฏิบัติของผู้ใหญ่ที่ใกล้เคียงไว้ประจำนิสัย คือความประพฤติปฏิบัติของผู้ใหญ่ในครอบครัวนี่แหละเป็นตัวทีวีประจำบ้าน แสดงนอกเครื่องให้เด็กเห็นอยู่เสมอ แสดงเรื่องดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เด็กเป็นจำอันนั้น เด็กไม่รู้จักเลือกว่าอะไรดีควรจำ อะไรเลวไม่ควรจำ เป็นหน้าที่ของเขาที่จะต้องจำ จำทั้งดีทั้งชั่ว มีความชั่วมากก็กลายเป็นคนเลว เราไม่อยากให้ลูกหลานของเราเป็นคนเลว อยากให้เป็นคนดีด้วยกันทั้งนั้น ก็ต้องปรับปรุงที่ตัวเราก่อน ปรับปรุงที่ตัวครูก่อน ข้อนี้โบราณก็ได้เคยสอนกันมาแล้วว่า "**อย่าขี้ก้อนใหญ่ให้เด็กเห็น**" นี่เป็นคำเตือนให้เห็นว่า อย่าทำความชั่วทำบาปให้เด็กเห็น เพราะเด็กเห็นมันก็จะจำไป เมื่อเด็กเห็นบาปมาก ๆ ก็เป็นเด็กบาปเด็กชั่วกันไปทั้งนั้น ความจริงไม่มีใครปรารถนาจะให้ลูกหลานเลวเช่นนี้ ทุกคนอยากให้ลูกหลานเป็นคนดีทั้งนั้น อยากให้มีความเฉลียวฉลาดประพฤติดี เพื่อจะได้ปกปักรักษาทรัพย์สมบัติทั้งหมดนี้จะสมปรารถนาได้ก็อยู่ที่ตัวท่านเอง ตัวท่านเองต้องตั้งตัวเป็นครูบาอาจารย์ เป็นตัวอย่างที่ดีที่ชอบ อยากให้ลูกหลานเป็นคนอย่างไร ก็ดูที่ตัวเองก่อน ถ้าตัวเองเป็นนักเลงการพนัน ลูกหลานก็หนีไม่พ้น ไม่ติดนิสัยด้วยการเห็นก็ติดนิสัยด้วยสายเลือด จึงอยากจะขอร้องญาติโยมทั้งหลายให้ช่วยกันช่วย

ที่ตัวท่านก่อน ก็เพราะเมื่อตัวท่านเองมีศีลธรรมประจำตัวแล้ว ก็ได้ชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชนที่สมบูรณ์ด้วยสมบัติเป็นพุทธศาสนิกชนโดยแท้จริงไม่ได้เป็นเพียงชื่อ เป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติของชาติไทยด้วย ชาติไทยอยู่ในความอุปการะพึ่งพาของพระพุทธศาสนา ในพระพุทธศาสนาของเรามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ควบคุมอยู่เสมอ ประเทศชาติของเราก็ต้องอาศัยชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ คุ้มกันอยู่เสมอเหมือนกัน จะใช้เพียงอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ ชาติกับศาสนาเป็นหลักใหญ่ ถ้าศาสนารวนเรแล้วก็อย่าหวังให้ชาติซึ่งเกิดจากการรวมกันอยู่นี้เป็นคนดีขึ้นมาได้ เมื่อคนไม่ดีแล้ว ก็อาจได้พระมหากษัตริย์ที่ไม่ดีก็ได้ จึงต้องศึกษาให้มีความรู้ ในเรื่องพุทธศาสนากันไว้สำหรับปฏิบัติตามให้มากจึงจะสมควร

เท่าที่ปรารภมานี้ก็เป็นเรื่องของฝ่ายฆราวาสเสียมาก จึงอยากจะหันมาปรารภเรื่องพระเรื่องเณรบ้างว่า เราเป็นลูกชาวบ้านหลานชาวบ้านมาบวชเรียนเช่นนี้ ได้รับการบำรุงจากชาวบ้าน โดยอาศัยปัจจัย ๔ จากชาวบ้านวัดวาอารามปัจจุบันนี้เหมือนเป็นสถานที่รวมเป็นเจ้าหน้าที่สหกรณ์ เป็นเจ้าหน้าที่รวบรวมความสุขความปรารถนาของชาวบ้าน เขาต้องการอะไรบ้าง เช่นต้องการสถานที่เรียนของลูกหลานก็สร้างโรงเรียนให้ หรือต้องการสถานที่ประชุมกันทำคุณประโยชน์อย่างนี้ก็มาอาศัยศาลาวัด อย่างเช่นหอประชุมนี้ก็เป็นเจตนาของชาวบ้านที่เขาบำรุงวัด เมื่อวัดมีกำลังขึ้นแล้วก็จะได้สร้างโน่นสร้างนี่เป็นประโยชน์ส่วนรวม อันนี้เกิดขึ้นด้วยความเคารพเลื่อมใสแม้จะมุ่งให้ลูกหลานของเขามีความสุขสบาย แต่ส่วนรวมแล้วก็ไม่เสียหายอะไร ยิ่งกรมการศาสนาด้วยแล้วก็มีหน้าที่เหมือนเป็นไวยาวัจกรของคณะสงฆ์ได้สนับสนุนพระสงฆ์เรา ประพฤติปฏิบัติถูกตามแบบแผนแล้ว ยังอยากให้ปฏิบัติชอบตามระเบียบแบบแผนของกรมการศาสนา หรือของทางคณะสงฆ์อีกด้วย เราอย่ามุ่งสร้างวัตถุมากกว่าสร้างคุณภาพ คือหวังเรื่องประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมกับวัตถุที่เราก่อสร้าง โบสถ์ที่เราสร้างสวยประดับประดาลงทุนมาก เราสร้างไว้ทำไม ถ้าเราคิดว่าสร้างเพื่อใช้ในการทำพิธี

ทางวินัย คือบวชเรียน ทำพิธีรับกฐินเข้าพรรษาออกพรรษา ก็ไม่จำเป็นต้องสร้างให้สวยงาม เพราะความสวยงามไม่เกี่ยวกับพระวินัย ความสวยงามเกี่ยวกับพระวินัยก็คือสถานที่ เช่นโบสถ์ สร้างให้ขนาดเล็กสำหรับพระประมาณ ๒๑ องค์ ไม่ต้องโอ่โถง แต่ที่สร้างให้โอ่โถงก็เพื่อใช้เป็นอเนกประสงค์ เช่นใช้เป็นสถานที่ประชุมสั่งสอนอย่างนี้ก็พอสมกับราคาที่เราสร้าง บางแห่งก็มักจะเผลอ ๆ พอชาวบ้านทำนุบำรุงดี สร้างโบสถ์แล้วก็ไม่พอ สร้างหอสวดมนต์ก็ไม่พอ ยังพยายามสร้างกุฏิ สร้างศาลาการเปรียญอีก โดยเฉพาะเรื่องกุฏิที่อยู่อาศัยนี้ ขอให้สำนึกกันให้มาก ๆ หลักเดิมพระพุทธเจ้าให้สร้างที่พักพอกันแดด ลม ฝน สัตว์ร้ายที่ไม่รบกวน ไม่ต้องการตึกรามใหญ่โตราคาเป็นล้าน มีเครื่องประดับหรูหรา อาจทำให้ชาวบ้านเสื่อมศรัทธาจริง ๆ เขาปรารถนาจะสร้างคุณงามความดี อยากสร้างอะไรก็ควรตามอัธยาศัยของเขา แต่ควรแนะนำเขาบ้างว่าอย่าให้สวยงามจนเกินเหตุ แต่ถ้าเราต้องไปเรี่ยไรเขามาสร้าง ก็ขอบิณฑบาตเถิดอย่าทำเลย เพราะมันส่อเจตนาว่าเราไปเบียดเบียน หรือเบียดบังเอาความสุขส่วนตัวของเขามาทำลาย มาบำรุงความสุขสบายของเรา อยากจะปรารภว่าพวกเราที่บวชเรียนทั้งหลายโดยมากมักเป็นชาวชนบทไม่เคยอยู่บ้านดี ๆ เมื่อบวชแล้วอาศัยเพียงพื้นไม้สักก็พอ ไม่จำเป็นต้องอาศัยพื้นขัดมัน เราเพียงมาอาศัยเท่านั้น **ข้อนี้ควรระวังความประพฤติปฏิบัติของเราให้สมกับที่เป็นพระ ควรอบรมอัธยาศัยให้มากด้วยสันโดษมักน้อย ทำอะไรด้วยมุ่งคุณภาพ อย่าทำด้วยอำนาจกิเลส ถ้าทำด้วยอำนาจกิเลสแล้วมันจะแสดงโทษออกทางอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ไม่มีคุณงามความดีอะไรเลยเป็นการทำให้คนเสื่อมเสียศรัทธา** ดังนั้น การสร้างสิ่งของในวัดขอให้มุ่งแต่คุณประโยชน์ให้มาก และยิ่งการสร้างสมัยนี้ต้องใช้ทุนรอนมาก ขอให้ยับยั้งบ้าง ดังที่ทางคณะสงฆ์ประกาศว่า ขณะนี้เศรษฐกิจตกต่ำมาก ชาวบ้านลำบาก จะมาเที่ยวบอกบุญเรี่ยไรเขาเสมอ ๆ ไม่สมควร ควรระงับเสียบ้าง แต่ก่อนนี้เงินแสนจะสร้างกุฏิได้ถึง ๑ หลัง ปัจจุบันจะใช้สร้างอะไรไม่ได้

เพราะฉะนั้นอย่าด่วนทำ ต้องกระเหม็ดกระแหม่ อย่าหาความสุขใส่ตัวโดยความเดือดร้อนของชาวบ้าน ต้องพิจารณาตัวเสมอ แม้ทางกรมการศาสนาจะส่งเสริมท่านที่ปกครองวัดได้เรียบร้อย เรียกว่าเป็นวัดพัฒนาก็จริง แต่การพัฒนานั้นทางกรมการศาสนา ก็ต้องมุ่งแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์สำคัญ ไม่ใช่มุ่งแต่ว่า ใครจะลงทุนลงแรงมาก ก็จะยกย่องว่านักพัฒนาได้ อย่างนี้มิใช่พัฒนาการใช้จ่าย เป็นพัฒนาการกระทำเช่นว่าบริเวณวัดควรจะรักษาความสะอาด มีเสนาสนะเป็นส่วนเป็นระเบียบ เป็นที่รื่นรมย์สมกับเป็นอาราม อย่างนี้ควรจะทำ พระภิกษุสามเณรจะอยู่กันเพียงรูปสองรูปก็ตามที ขอให้ประพฤติปฏิบัติตามธรรมวินัยเป็นหลักอยู่เสมอ ไม่ใช่ว่าต้องมีจำนวนมาก จึงจะเป็นวัดพัฒนา อย่างนี้ไม่ใช่การพัฒนา นี้หมายถึงว่าต้องการความดีความดีในการศึกษาเล่าเรียน ความดีในด้านการจัดสถานที่ให้เรียบร้อย ความดีในด้านประพฤติปฏิบัติในธรรมวินัย ไม่ใช่ต้องการความใหญ่โตมากมาย กล่าวโดยตามหลักธรรมะของเราก็คือว่า อย่าให้เกิดกิเลสให้มากนัก แม้กิเลสยังไม่หมดก็ตามขอให้ระมัดระวังไว้บ้าง อย่าให้เกิดแต่กิเลสอย่างเดียว ให้มีคุณธรรมบ้าง การกระทำทุกอย่างควรมุ่งประโยชน์ให้มาก ส่วนความสวยงามมันเป็นความนิยมชั่วครั้งชั่วคราว ส่วนที่เราที่จะต้องทำโดยมิต้องลงทุนก็ทำได้ เช่นการรักษาความสะอาดให้เรียบร้อยโดยใช้เวลาว่าง ๆ พระภิกษุสามเณรบ้าง ลูกศิษย์วัดบ้าง ช่วยกันทำโดยไม่ต้องลงทุนอะไรมาก นอกจากนั้นอย่าลืมว่าเราเป็นพระเป็นเณรด้วย ประพฤติปฏิบัติตัวตามพระธรรมวินัย พระธรรมวินัยจะเลิกไม่ได้ทิ้งไม่ได้ แม้จะอยู่ในปูนอุปัชฌาย์อาจารย์ ก็จะต้องอยู่ในหลักของธรรมวินัยทั้งนั้น เราเป็นพระเป็นเณรได้โดยพระธรรมวินัยไม่ได้เป็นเอาเอง ถ้าเราจะเป็นเอาเองก็ไปเสาชิงช้าซื้อไตรมาห่มเอาเองก็แล้วกัน แต่นี่เราเป็นพระเป็นเณรตามวิธีระเบียบแบบแผนของพระพุทธเจ้า ดังนั้น เมื่อเราเป็นพระเป็นเณรด้วยคุณธรรมเช่นนี้ การประพฤติปฏิบัติก็ต้องเป็นไปตามคุณธรรมด้วย ตามระเบียบที่พระพุทธเจ้าวางเป็นวินัยให้พระภิกษุถือปฏิบัติ ก็ขอให้ทราบว่าไม่ใช่เป็นข้อที่บังคับให้เกิดความลำบากเดือดร้อน แต่ว่าเป็นการบังคับโดยปริยาย เพื่อให้คนไม่ดีเป็นคนดีขึ้น

กิริยามารยาทไม่เรียบร้อยก็ให้เรียบร้อยขึ้น คนไม่เคยทำดีก็ให้ทำดีขึ้น คนที่เคยทำดีก็ให้ทำดีขึ้นไปอย่างนี้ต่างหาก ฉะนั้น อย่าถือว่าทำตามไม่ไหว ทำอย่างโน้นก็ไม่ได้ อย่างนี้ก็ไม่ได้ต่าง ๆ อาจจะมีบ้างว่า พอมีอายุพรรษาได้เป็นบรรพชาจารย์ก็เพิกเฉยละเลยสิกขาบทโน่นบ้างนี่บ้าง โดยอ้างว่าเราแก่แล้วอย่างนี้ไม่ได้ จะแก่เฒ่าเท่าไรก็ตามเถอะ เมื่อเป็นพระแล้วก็มีศีล ๒๒๗ เท่ากันทั้งนั้น ไม่มีการลดราวาศอก เว้นไว้แต่มีการผ่อนให้เราเหมือนกัน ในสิกขาบทต่าง ๆ ผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนธรรมะนักธรรมชั้นตรีมาแล้วคงจะทราบ ต้องเว้นตามพระธรรมวินัย จะเว้นเอาเองไม่ได้ อันนี้ยิ่งเป็นอุปัชฌาย์อาจารย์ที่แก่ด้วยคุณภาพตามอายุพรรษา อย่าให้แก่แต่อายุพรรษา แต่การประพฤติปฏิบัติยิ่งอ่อนลงไปทุกทีเห็นจะไม่ได้ เป็นบาปหนาทีเดียว เป็นการแสดงความไม่ดีความย่อหย่อนให้ศิษยานุศิษย์ได้เห็นเป็นตัวอย่าง อันนี้แหละบาปมาก ต้องระมัดระวัง

เท่าที่ปรารภมานี้ก็รู้สึกว่าเป็นการทรมานท่านทั้งหลายอยู่แล้ว ก็ขอเปิดการประชุมตามความประสงค์ของกรมการศาสนา ขอให้กิจการที่จะประชุมครั้งนี้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และขอให้ท่านที่มาร่วมประชุมทุกคนมีสมรรถภาพในการที่จะรับทราบนโยบายในเรื่องพัฒนา ซึ่งที่ประชุมนี้จะแนะนำชี้แจงสืบต่อไป ขอจบโอวาทเพียงเท่านี้.

พระโอวาท
ประทานแก่พระสังฆาธิการที่ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์
ณ พระอุโบสถวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม กรุงเทพมหานคร
วันเสาร์ ที่ ๖ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๓

ท่านพระสังฆาธิการผู้รับพระราชทานสมณศักดิ์ใหม่ทั้งหลาย

ในฐานะที่ท่านทั้งหลายได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ใหม่นำสักการะมาถวายในวันนี้ ขอถวายความยินดีด้วยที่ท่านทั้งหลายจะได้เข้ามาร่วมกิจการทางพระศาสนายิ่งขึ้นตามฐานะตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ วันนี้เมื่อตอนเพลในหลวง*อังคาสอาหารรับสั่งถึงเรื่องความประพฤติของพระเราว่าบางองค์ก็ประพฤติดีปฏิบัติชอบ บางองค์ก็ไม่สู้จะเรียบร้อยในเรื่องสิกขาวินัยดังนี้ ได้ถวายพระพรสนับสนุนพระราชดำรัสว่าได้เคยปรารภมาแล้ว เพราะมีพระของเราบางหมู่บางพวกสนใจแต่เพียงว่าพอบวชแล้วก็ขอเรียนกัมมัฏฐานกันเลย ไม่สนใจที่จะศึกษาในข้อพระธรรมวินัย เคยถามกับท่านว่า ท่านเป็นพระได้ด้วยกัมมัฏฐานหรือด้วยพระวินัย ก็เป็นอันรู้ได้ว่าเป็นพระได้ด้วยพระวินัยไม่ใช่ด้วยการเรียนกัมมัฏฐาน จึงกำชับกับท่านว่า **เรื่องพระวินัยนี้เป็นเรื่องที่จะต้องสนใจให้มาก เพราะเราเป็นพระขึ้นมาได้ก็ด้วยพระวินัย ถ้าเราไม่ปฏิบัติตามพระวินัย ความเป็นพระของเราก็ไม่สมบูรณ์ จะเป็นพระแต่เพียงเครื่องนุ่งห่มไม่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่ได้ประโยชน์อะไรเต็มที่** เท่ากับเป็นการสนับสนุนบรรดาพ่อค้าขายเครื่องสังฆภัณฑ์เท่านั้น จึงขอให้ได้สนใจเรื่องการศึกษาและปฏิบัติตามพระวินัยให้

---

* พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เรื่องกัมมัฏฐานนั้น เราไม่บวชก็สามารถจะปฏิบัติได้เหมือนกัน ควรศึกษาเอาไว้ให้เป็นบทเรียนชั้นที่สอง

ในชั้นต้นขอให้สนใจเรื่องพระวินัยให้พอรักษาตัวสมเพศภูมิก่อน อย่าไปหลงถือว่าพระพุทธเจ้าบัญญัติวินัยไว้สำหรับพระอรหันต์ เราพวกสาวกชั้นปุถุชนนี้ทำไม่ได้ ท่านก็หาได้กำหนดกฎเกณฑ์ไว้เช่นนั้นไม่ จะกำหนดก็แต่เพียงว่ามีอายุเท่านั้น มีเครื่องบวชบางอย่างเท่านี้จึงบวชได้ เราทั้งหลายได้บวชตามระเบียบข้างต้นผ่านมาเรียบร้อยแล้วทรงเพศมาถึงในยุคนี้ โดยมากก็จะเป็นพระชั้นผู้หลักผู้ใหญ่ ปูนอุปัชฌาย์อาจารย์กันทั้งนั้น จึงขอถวายความคิดเห็นในการที่ได้รับสมณศักดิ์ใหม่บ้าง เลื่อนสมณศักดิ์ใหม่บ้าง ว่าต่างก็เป็นพระที่ในหลวงได้พระราชทานสัญญาบัตรยกย่องให้เป็นผู้มีเกียรติอยู่ในชั้นนั้นชั้นนี้มาแล้ว ต้องถือว่าเราเป็นพระที่ในหลวงสนับสนุน ว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติเป็นพระที่ดี เป็นศรีแก่พระศาสนาจะได้ช่วยกันจรรโลงพระพุทธศาสนาด้วยการแนะนำสั่งสอน ด้วยการปฏิบัติตัวเองเป็นแบบฉบับ ขอให้ทุกรูปจงเต็มใจที่จะฝึกฝนอบรมตัวเองอยู่ในธรรมวินัยให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ อย่าคอยอ้างตัวเองว่าเจ็บป่วยไข้หรือแก่เฒ่าชราทำไม่ไหว เป็นการออกตัวอะไรต่าง ๆ เช่นนี้ ไม่สมควรเลย โดยเฉพาะถ้าทำตามพระธรรมวินัยไม่ได้ก็อย่าบวช ถ้าจะบวชก็ต้องพยายามทำตามระเบียบของท่านที่วางไว้ เช่นนวกะต้องทำอะไรบ้าง มัชฌิมะต้องทำอะไรบ้าง เถระต้องทำอะไรบ้าง เพราะว่าข้อสำคัญในสิกขาเพียง ๒๒๗ นั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือเสขิยวัตร ข้อนี้อยากจะให้สนใจกันมาก ๆ เพราะว่าเป็นมารยาทที่แสดงให้เห็นความเสียหายปรากฏได้ง่าย โดยเฉพาะหมวดสารูปหรือโภชนปฏิสังยุตก็ตาม ล้วนแต่เป็นเรื่องกิริยาอาการที่ชาวบ้านเขาเห็นได้ง่าย การนุ่งห่ม ยืนเดินนั่งนอนต่าง ๆ เหล่านี้ ย่อมปรากฏแก่ ตา หู ของชาวบ้านอยู่เป็นปกติ พระพุทธเจ้าเริ่มสอนตั้งแต่ศีล ก็คือให้สำรวมกายวาจาเป็นเบื้องต้นก่อน อันนี้ชวนให้สันนิษฐานว่า การประพฤติของกายวาจานี้ปรากฏเห็นง่าย ใครมีตาก็จะเห็นได้ง่ายว่าใครประพฤติปฏิบัติดีงามอย่างไร เรียบร้อยหรือไม่อย่างไร

เพราะฉะนั้นเพียงอาการง่าย ๆ อย่างนี้เรายังสำรวมให้เรียบร้อยไม่ได้ ก็อย่าไปหวังเลยว่าความประพฤติปฏิบัติละเอียดอย่างอื่นจะดีได้

เพราะฉะนั้นพวกเราที่อยู่ในฐานอุปัชฌาย์อาจารย์ จึงต้องระมัดระวังให้มากที่สุด อย่าให้ลูกศิษย์ดูถูกได้ว่าเป็นพระสิ่วพระขวานที่ถากแต่ด้ามคนอื่น แต่ด้ามตัวเองถากไม่ได้ อย่างนี้ใช้ไม่ได้ อย่างเสขิยวัตรนี้ เป็นเรื่องที่เราจะต้องถือปฏิบัติอยู่เสมอ แต่ถ้าเราปฏิบัติตามอำเภอใจของเรามันอาจจะบกพร่องไม่ตรงตามหลักของเสขิยวัตรได้ง่าย เราจำเป็นต้องหัดตัวตามเสขิยวัตรอยู่เป็นปกติ เสขิยวัตรของท่านเป็นระเบียบที่ดีงามสงบเสงี่ยมนำเราให้เป็นพระที่ชาวบ้านเคารพนับถือกราบไหว้บูชาด้วยความสนิทใจ **การที่ชาวบ้านเขาเคารพกราบไหว้บูชานี้ ไม่ใช่เขาบูชาเราซึ่งเป็นราษฎรคนไทยธรรมดา ๆ เท่านั้น ต้องเข้าใจว่าเขาบูชาเพศที่เราทรงอยู่ จึงอย่าประพฤติย่อหย่อนให้เขาตำหนิได้ ต้องพยายามตั้งตัวเราให้ดีอยู่ในธรรมวินัยเสมอทิ้งไม่ได้** โปรดสังเกตดูเราเรียนวินัยกันมานี้ พบที่ท่านบอกไว้หรือไม่ว่าอายุพรรษาเท่าไรจะทิ้งวินัยเสียบ้างก็ได้ มีแต่จะกำหนดกฎเกณฑ์ให้มากด้วยซ้ำว่า เมื่ออายุอยู่ในปูนนวกะต้องทำอะไรบ้าง มัชฌิมะต้องทำอะไรบ้าง เถระต้องทำอะไรบ้าง เพราะฉะนั้นเราอย่าคิดทิ้ง อย่ายกเว้นเอาเอง ต้องพยายามที่จะส่งเสริมหรือฝึกฝนตัวเองตามอายุพรรษาตามหน้าที่จนเต็มสามารถจะได้ชื่อว่าช่วยตัวเองให้อยู่ในระเบียบแบบแผน และจะเป็นตัวอย่างแก่ศิษยานุศิษย์ ได้ยึดถือเป็นแบบอย่างสืบต่อไปอีกด้วย ข้อนี้เป็นหลักสำคัญมาก

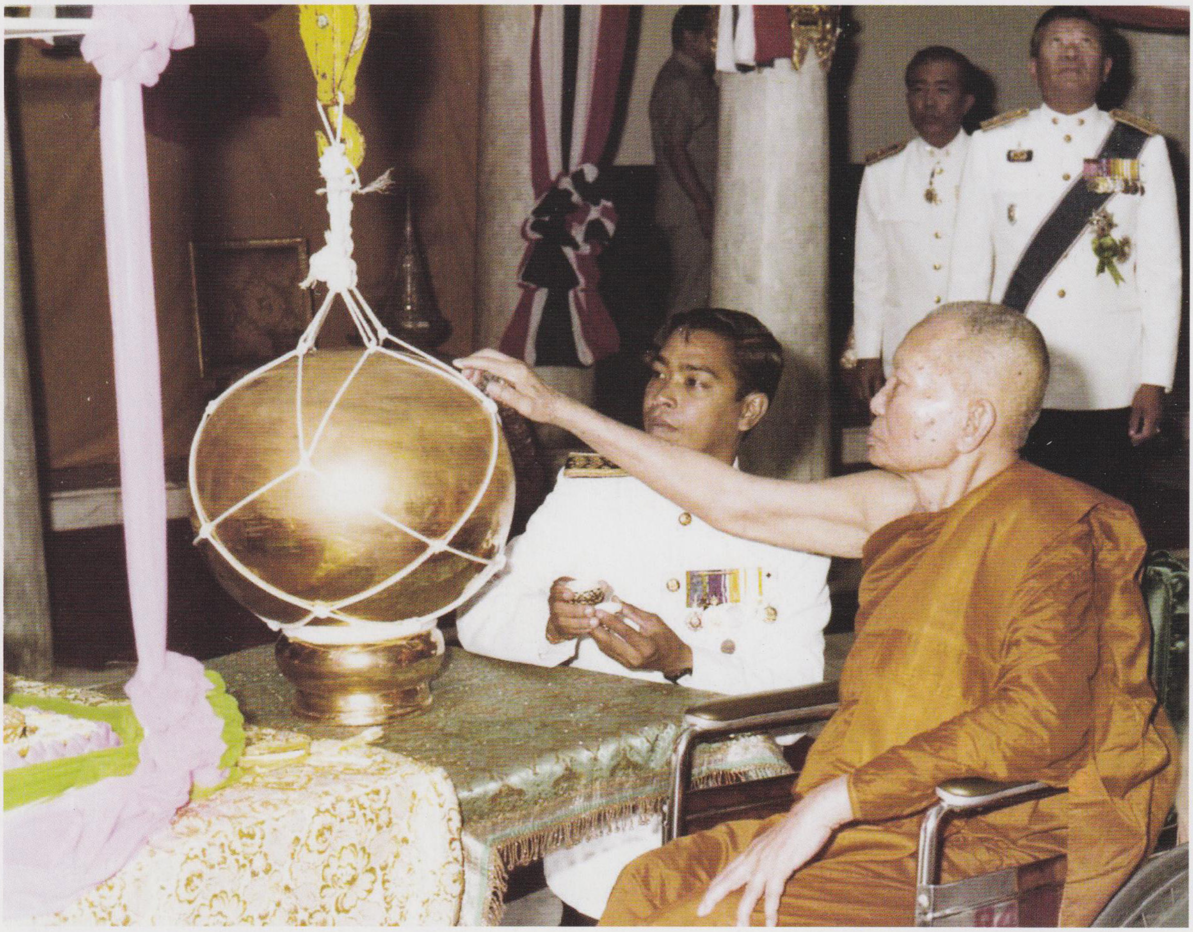
ความเจริญด้วยเกียรติคุณเราได้ดูสวยในปัจจุบันนี้ ก็เพราะอุปัชฌาย์อาจารย์ท่านส่งเสริมวางระเบียบแบบแผนมาก่อนแล้ว เราจึงปฏิบัติตามได้สะดวก ในยุคเรานี้จึงต้องพยายามที่จะสร้างแบบแผนระเบียบที่ดีที่งามเอาไว้ให้มาก เพื่อศิษยานุศิษย์ยุคหลังจะได้ยึดถือเป็นแบบฉบับ ถ้าเราไม่มีแบบฉบับที่ดีเอาไว้บ้างแล้ว ศิษยานุศิษย์

ผู้เกิดมาภายหลังอาจตำหนิติเตียนได้ว่า บูรพาจารย์ของเราไม่มีความดีความชอบที่จะนำเป็นตัวอย่างไว้บ้างเลย อย่างนี้ก็เท่ากับเป็นการติฉินนินทา ไม่เป็นมงคลเลย

ที่ชี้แจงมานี้ก็ไม่ใช่เป็นของใหม่ เป็นเรื่องที่เพียงว่าขอให้ช่วยกันปรับปรุงตัวเราผู้เป็นบรรพชิตให้มาก อย่าเห็นแก่ตัว จงเห็นแก่ธรรมวินัย เห็นแก่ระเบียบแบบแผนของคณะสงฆ์ ที่ทางรัฐบาลเขายกย่องเชิดชูคณะสงฆ์จนถึงได้ออกกฎหมายให้เป็นพิเศษกว่าราษฎรธรรมดาของประเทศชาติ เพราะพวกนี้เราก็ไม่ใช่ว่าคนพิเศษมาจากไหน ก็ลูกชาวบ้านหลานชาวบ้านนี่เอง แต่ว่าเมื่อมาบวชขึ้นแล้ว รัฐบาลเห็นว่าคนที่บวชแล้วอยู่ในร่มเงาของพระธรรมวินัยล้วนเป็นคนเรียบร้อยไม่เป็นภัยแก่สังคม เขาจึงสบายอกสบายใจไม่ต้องมาสร้างตำรวจคอยควบคุมดูแลเหมือนราษฎรอื่น เขามอบให้พวกเราปกครองกันเอง นี่ก็ควรถือว่าเป็นเกียรติที่เราได้รับความเคารพนับถือจากรัฐบาล ด้วยเขาไว้วางใจ อย่าให้เขาตำหนิติเตียนว่าเสียแรงเขายกย่องกราบไหว้บูชา แต่เราก็ไม่สนองความดีแก่เขาได้สมกับความปรารถนา

เพราะฉะนั้นขอให้ทุก ๆ ท่านที่ได้รับสมณศักดิ์ใหม่ และผู้ที่ได้รับการเลื่อนชั้นคงจะซาบซึ้งดีแล้วว่าสมณศักดิ์นี้ เป็นเกียรติแก่ชื่อเสียงตระกูลวงศ์ของเราเอง เป็นผู้ที่ในหลวงยกย่องมาแล้ว จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะสร้างความดีตามหน้าที่ของเราทุก ๆ อย่างในฐานะสาวกของพระพุทธเจ้าต้องทำความดีตามพระธรรมวินัยคำสอนของพระพุทธเจ้าไม่ใช่ความดีตามอำเภอใจของเราเอง โดยเฉพาะเราศึกษาเล่าเรียนกันมาแล้ว ๓-๕ ประโยค ก็ควรจะใช้วิธีที่เราได้เรียนมานั้นแหละให้เป็นเครื่องมือสนับสนุนเพื่อตัวเราเองจะได้ถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนาด้วยยังจะได้ช่วยชักจูงศิษยานุศิษย์ให้เป็นผู้เจริญในพระพุทธศาสนาอีกด้วย

ที่สุดนี้ ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงคุ้มครองพระสังฆาธิการที่ได้รับสมณศักดิ์ในศกนี้ ให้ถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนา และเจริญด้วยจตุรพิธพรชัยมงคล คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ คุณสารสมบัติทั่วกันตลอดกาลเป็นนิตย์ เทอญ.

พระโอวาท
ประทานในพิธีเปิดการประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบล (ธรรมยุต)
ณ ตึก สว. ธรรมนิเวศ วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร
วันศุกร์ ที่ ๒๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๕

ท่านพระสังฆาธิการ เจ้าคณะตำบลทั้งหลาย

ในการที่คณะธรรมยุตได้อาราธนาให้ท่านเข้ามาร่วมประชุม เป็นการปรับปรุงความรู้สึกนึกคิดในหมู่คณะของเรา ให้ได้รับรู้รับทราบถึงนโยบายที่จะบริหารหมู่คณะ หรือการที่จะประพฤติปฏิบัติในพระธรรมวินัยเพื่อให้เป็นรอยแนวเดียวกัน ถ้าเราต่างคนต่างอยู่ ไม่ได้มีโอกาสมาพบกันบางครั้งบางสมัย ความประพฤติปฏิบัติก็อาจจะผิดเพี้ยนกันตามภูมิประเทศ

ฉะนั้น ดังที่ท่านเลขาธิการคณะธรรมยุต*ได้แถลงมาแล้วว่า การประชุมกันก็เป็นการปรับปรุงให้ได้รับรู้รับเห็น ความคิดความเห็นของส่วนกลาง ว่ามีความประสงค์อย่างไร และเมื่อได้รับทราบรับรู้แล้ว ก็จะได้นำนโยบายที่ดีไปประพฤติปฏิบัติตามท้องถิ่นของท่าน เพื่อให้มีการปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน ทุก ๆ ท่านเมื่อได้รับการยกย่องแต่งตั้งให้เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ถึงขั้นเจ้าคณะตำบล ก็นับว่าเป็นพระเถระ ชั้นที่จะช่วยเหลือหมู่คณะมาก เพราะว่านับตั้งแต่เจ้าอาวาสขึ้นมาถึงเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด ก็เท่ากับว่าท่านเป็นเจ้าหน้าที่ของหมู่คณะที่จะได้คอยดูแลควบคุมกันตามลำดับชั้น ขอให้ทุก ๆ รูปจงตั้งใจว่าการที่ทางคณะธรรมยุตอาราธนาท่านมา

---

*พระธรรมธัชมุนี (ประยูร สนฺตงฺกุโร) วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร สมณศักดิ์สุดท้ายคือ สมเด็จพระญาณวโรดม

ประชุมนี้ ก็มิใช่ว่าจะเป็นการดูถูกดูหมิ่นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้ไม่มีความรู้ความเฉลียวฉลาดในการปกครองก็หามิได้ เป็นแต่ว่าต้องการที่จะมาปรับปรุงให้พวกเราได้ใช้ความเฉลียวฉลาดในทางเดียวกัน มิฉะนั้นแล้วต่างคนต่างก็ใช้ความเฉลียวฉลาดไปคนละทางสองทาง ก็อาจจะไม่ได้ประโยชน์แก่หมู่คณะตามสมควร ขอให้ทุก ๆ ท่านจงอดทนสักหน่อย เพราะว่าปีหนึ่งเราก็มีโอกาสได้เข้ามาพบเห็นกันเช่นนี้ ถ้าจะว่ากันโดยคุณประโยชน์แล้ว ก็จะมีมากกว่าที่ท่านจะอยู่ที่วัดของท่าน อยู่ที่วัดของท่านแล้ว หลับตาก็เห็นได้หมด แต่เมื่อท่านได้เข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ อาจจะมีโอกาสได้ยินได้ฟังสิ่งที่ไม่มีโอกาสได้ยินได้ฟังก็มาก หรือสิ่งที่เราเคยได้รู้ได้เห็นกันมาก เพราะฉะนั้น ก็เท่ากับว่าทางคณะได้อาราธนาให้ท่านเข้ามาหาความรู้ให้กับตัวท่านเองแล้วท่านก็จะได้ใช้ความรู้ความเฉลียวฉลาดของท่านนี้แหละให้เป็นประโยชน์แก่ตัวของท่านเองตลอดผู้อยู่ในปกครองของท่าน

เมื่อตัวท่านผู้เป็นเจ้าคณะตำบล ทุก ๆ รูปมีความเฉลียวฉลาดและผลก็สะท้อนมาถึงหมู่คณะ คณะธรรมยุตได้พยายามสละทุนการใช้จ่ายอาราธนาท่านทั้งหลายเข้ามานี้ไม่ใช่น้อย ๆ จำเป็นต้องอาศัยทุนของรัฐบาลช่วยเหลืออีกด้วย จงคิดว่าไม่ใช่มาเที่ยว ต้องคิดว่าเรามาหาความรู้และความรู้นี้ท่านไม่ต้องไปเที่ยวหาที่ไหน ท่านมานั่งอยู่ที่นี่ก็มีคนเขามาถวายให้ท่านอยู่ทุก ๆ ชั่วโมง ประเดี๋ยวเขาก็จะขึ้นมาบรรยายให้ฟังแล้ว

ขอให้ทุก ๆ ท่านจงพยายามตั้งใจ อย่าถือว่ามาด้วยการถูกบังคับหรือความไม่เต็มใจ ต้องถือว่ามาหาประโยชน์ใส่ตัวของท่านเอง แทนที่เราจะไปพลิกตำราอ่านในที่อยู่ของเรา ควรถือหลักในทางพระพุทธศาสนาของเราว่าเราจะต้องมี **สุ จิ ปุ ลิ** อยู่เสมอ สุ จิ ปุ ลิ ทุก ๆ ท่านคงจะทราบแล้วว่า ตามภาษาไทย ๆ ก็ได้แก่ **ฟัง คิด ถาม จด** เป็นหลักของคนฉลาด คนฉลาดเขาไปที่ไหน เขาอยู่ที่ไหน ก็จะต้องเปิดหูเปิดตาอยู่เสมอ จะต้องมีการฟัง คิด ถาม จด อยู่เรื่อยไปไม่ว่าอยู่ที่ไหน ฟังก็เรียกว่าเปิดทางหู ทางตา เมื่อฟังแล้วก็ต้องคิด ไม่ใช่ฟังแล้วก็ปล่อยเลยไป ต้องคิดดูว่าสิ่งที่

ได้ฟังนั้นมันดีหรือไม่ดี เราจะต้องรับฟังทั้งดีทั้งชั่ว ก็ต้องรู้ด้วยว่าดี ก็เพื่อเอาไว้เป็นตัวอย่าง ไว้ประพฤติปฏิบัติตาม ถ้าไม่ดีมันผิด เราก็ต้องรู้เหมือนกันว่าทำอย่างนี้มันผิด เราจะได้พยายามงดเว้นละเลิกไป อันนี้ก็เกี่ยวกับว่าฟังแล้วเราก็ต้องคิด เมื่อคิดแล้วยังติดใจสงสัยอย่างไรอยู่ทางที่ประชุมนี้เขาก็จะเปิดให้มีการซักถามได้เหมือนกัน อันนี้ก็ต้องมีเป็นหลักอยู่เหมือนกัน ถ้าเราไปอมภูมิไว้เชิงรู้อย่างนี้ หนักเข้า ๆ เราก็โง่มีแต่ไม่รู้ ไม่รู้อยู่เรื่อยไป เราก็แก้ไม่ได้ เรื่องไม่รู้นี้แหละมันเป็นความเขลา ความเขลานี้แหละมันทำให้เราจมลง ขึ้นสูงกับเขาไม่ได้ ต้องจมอยู่เรื่อยไป จึงต้องอาศัยไต่ถามครูบาอาจารย์ หรือท่านผู้มีความรู้อยู่เสมอ ๆ ถ้าไต่ถามแล้วยังเกรงว่าจะหลงลืมไปบ้างก็ต้องมีการจดบันทึกไว้ แต่ว่าการจดบันทึกนี้มีสองลักษณะ ขั้นแรก เราก็ต้องจดลงสมุดไปก่อน แต่ว่าถ้าเราจดลงสมุดแล้วก็เชื่อว่าเพียงพอกันลืมได้ จะไปไหนเราก็ต้องแบกสมุดติดตัวไปด้วย เพราะว่าความรู้มันอยู่ในสมุดต้องจำด้วยจดไว้ในสมอง อันนี้ละมันติดตัวเราไปด้วยเลย เราไปไหนติดตัวเราไปด้วย ไม่จำเป็นต้องแบกสมุดไปอย่างว่า อันนี้จึงเป็นหลักของการศึกษาเล่าเรียนแต่โบราณกาลมาแล้ว ตั้งแต่สมัยพระพุทธเจ้าจนมาบัดนี้ ก็ต้องอาศัยหลักนี้ ฟัง คิด ถาม จด เรื่อยไป

ท่านที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ เมื่อได้รับการอาราธนามาเช่นนี้ เรียกได้ว่าท่านจะเป็นผู้นำความรู้ ความคิด ความเห็นไปบริหารหมู่คณะภายในปกครองของท่าน เพื่อให้เป็นพระเป็นเณรที่ดี เป็นศรีของพระศาสนา และเป็นเกียรติยศชื่อเสียงแก่คณะด้วย อันนี้แหละที่ทางคณะธรรมยุตเป็นห่วง เกรงว่าบางรูปจะบกพร่องอยู่บ้าง จึงได้หาโอกาสอาราธนาท่านมาเพื่อให้ได้รับทราบ เป็นการปรับปรุงความคิดเห็น บางอย่างท่านอาจจะได้รับทราบในการประชุมนี้ บางอย่างท่านก็อาจจะสามารถรู้หรือได้ยินมาแล้วก็ได้ แต่ก็คงจะมีอีกมากมายเหมือนกันที่ยังไม่รู้ เพราะฉะนั้นจงติดตามคำสอนโบราณว่า ก็รู้ไว้ใช่ว่าใส่บ่าแบกหาม ไม่เป็นเรื่องหนักหนาอะไร

ขอให้ทุก ๆ รูปจงพยายามตั้งใจว่า การที่เราเข้ามานี้จะมาหาประโยชน์ใส่ตัวของเราโดยความเอื้อเฟื้อของคณะธรรมยุต จึงขอให้ทุกรูปจงพยายามตั้งใจประพฤติปฏิบัติตัวให้สมกับเจตนาดีของคณะ ถ้าท่านไม่เอาใจใส่หรือว่ารับรู้รับทราบแล้ว แต่กลับไปถึงถิ่นของท่านแล้วก็ทิ้งเสียไม่เอาใจใส่ เคยได้ทราบว่าบางหมู่บางท่านก็ถือเสียว่า มาได้รับการอบรมนี้เป็นเรื่องของพระในกรุงเทพฯ พระในเมืองหลวง เราอยู่บ้านนอกปฏิบัติไม่ได้ ก็เลยทิ้งเสีย ไม่เอาใจใส่ เมื่อเป็นเช่นนี้จะอบรมกี่ปี ๆ ก็ไม่ได้ประโยชน์เหมือนกับการตักน้ำรดหัวสาก อย่างนี้ เสียทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังความคิด จิปาถะไปหมด เพราะฉะนั้น ขอให้ทุก ๆ ท่านจงช่วยกันรักษา รักษาทั้งเวลาที่เราได้เข้ามานั่งอยู่นี้ เข้ามานั่งหาความรู้ ไม่ใช่นั่งอยู่เฉย ๆ ไม่ใช่นั่งด้วยคอยถ่วงวันเวลาเท่านั้น จงรับสนองเจตนาดีของทางคณะ ทางคณะต้องการให้ทุก ๆ ท่านมีความเฉลียวฉลาด เพื่อจะได้นำไปประพฤติปฏิบัติหน้าที่ของท่านให้มีความเจริญรุ่งเรืองสืบไป ถ้าเป็นไปได้อย่างนี้แล้ว ทางคณะธรรมยุตขออนุโมทนาขอบใจแก่ทุกท่าน

เท่าที่ปรารภมานี้ เห็นพอสมควรแล้ว จึงขอเปิดการประชุมในครั้งนี้ ขอให้การอบรมพระสังฆาธิการเจ้าคณะตำบลนี้ จงสำเร็จได้ผลสมความปรารถนาของคณะธรรมยุตต่อไป

ขออนุโมทนาที่ทุกท่านเต็มอกเต็มใจเข้ามาร่วมประชุม และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน จงมีความสุขความเจริญในพระธรรมวินัยของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั่วกันทุก ๆ รูป เทอญ.

พระโอวาท
ประทานในพิธีเปิดการประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ (ธรรมยุต)
ณ ตึก สว.ธรรมนิเวศ วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร
วันศุกร์ ที่ ๒๗ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๗

ท่านพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ

ก่อนอื่นขอแสดงความรู้สึกส่วนตัวว่า มีความยินดีมากที่ได้มาพบเห็นพระสังฆาธิการในคณะเดียวกันมาประชุมกันมากเช่นนี้ เหมือนกับว่าอยู่ในกลุ่มญาติ ใครจะมีข้อคิดเห็นอะไรก็จะได้นำมาเล่าสู่กันฟัง การประชุมที่ทางคณะอาราธนาทุกท่านมาประชุมกันในวันนี้ก็คงจะได้ทราบจากท่านเลขาธิการคณะธรรมยุต*ชี้แจงให้ฟังแล้ว เพื่อต้องการจะชี้แจงเรื่องราวที่ควรจะรู้ เกี่ยวกับการปกครองของหมู่คณะ ประโยชน์ของการประชุม เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วในอปริหานิยธรรมว่าเป็นไปเพื่อความเจริญความสุขอย่างไร

ฉะนั้น ก่อนที่จะได้เปิดการประชุมเพื่อปฏิบัติตามโครงการ ใคร่ที่จะขอถวายความรู้สึกนึกคิด ที่ได้พบมาซึ่งสมควรที่จะได้ปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปในทางเจริญโดยส่วนเดียว ป้องกันความเสียหาย ไม่ดี ไม่งาม ออกไปเสียจากหมู่จากคณะ ทั้งนี้ก็เพราะเราต่างอยู่ต่างตำบล ต่างอำเภอ อยู่ไกลกันมาก ความประพฤติปฏิบัติเดิมอยู่ในแนวเดียวกันก็ดีอยู่หรอก แต่พอนานไป ความคิดก็แตกแยกกันไปทีละนิดทีละน้อย เอาความคิดความเห็นส่วนตัวเข้ามาใช้บ้าง ก็เลยทำให้แตกแยกกันไป ทำให้ไม่ค่อยจะเหมาะสมในบางสิ่งบางประการ เรื่องที่จะปรารภในที่นี้เป็นเรื่องที่ทุก ๆ ท่านทราบ

---

*พระธรรมธัชมุนี (ประยูร สนฺตงฺกุโร) วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร สมณศักดิ์สุดท้ายคือ สมเด็จพระญาณวโรดม

กันดีอยู่แล้ว แต่อยากจะขอให้ท่านทั้งหลายที่ทราบดีอยู่นั่นแหละว่า ขอให้ช่วยกันเร่งรัดและนำมาประพฤติให้ดียิ่งขึ้นไป

ข้อที่จะนำมาชี้แจงให้ท่านพระสังฆาธิการทั้งหลายได้ทราบในวันนี้ ก็เป็นเรื่องหญ้าปากคอกทั้งนั้น เบื้องต้นตั้งแต่การกราบไหว้ บางท่านอาจจะคิดว่าเป็นเรื่องที่ทำกันเป็นประจำอยู่แล้ว ไม่น่าจะต้องนำมาพูดอะไรกันอีก แต่กิริยาที่กราบไหว้ทำกันอยู่เสมอ ๆ นั้น ทำอย่างไรจึงเหมาะจึงสมควรอันนี้จึงต้องการที่จะทำให้เหมาะให้ควร

การกราบ ก็ได้ฝึกฝนอบรมกันมาตั้งแต่บวชแล้วว่า ต้องกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ เบญจางคประดิษฐ์นั้นทำอย่างไร ท่านก็รู้อยู่แล้ว แต่ว่าเดี๋ยวนี้เท่าที่ได้เห็นมาแล้ว เป็นอะไรไปก็ไม่รู้ คือบางท่านก็กราบไม่เอาฝ่ามือทาบกับพื้นให้มันราบ ๆ ไปกลายเป็นตะแคงมือ เอานิ้วแม่มือขึ้นมากันหน้าผากไม่ให้ถึงพื้น แบบนี้ก็ไม่รู้ว่าเป็นแบบอะไรกัน จะให้หน้าผากถึงพื้นเป็นเบญจางคประดิษฐ์ก็ไม่ทำ ทำกันไปตามอำเภอใจ เรียกว่าฝ่าระเบียบ เราเคยแนะกันว่า ควรจะกราบให้เรียบร้อย เพราะฉะนั้นถ้าบางท่านได้ทำอยู่บ้างแล้ว ก็ขอให้ได้ปรับปรุงกันเสียใหม่ ถ้าทำเรียบร้อยแล้วก็ขออนุโมทนา เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างที่ดีสืบไป

ผมเองสนใจในเรื่องที่เราทั้งหลายที่มาประชุมกันนี้ ล้วนเป็นผู้ใหญ่ระดับเจ้าคณะอำเภอซึ่งจะต้องเป็นผู้ใหญ่ขึ้นต่อไปอีกข้างหน้า เป็นเจ้าคณะอำเภอ มีผู้อยู่ในปกครองไม่ใช่น้อย ถ้าเราเป็นหัวหน้าเดินคด ลูกน้องจะเดินตรงได้อย่างไร ก็ต้องเดินคดตามกันไป เช่นนั้นเอง

เพราะฉะนั้นคำว่า **คณะธรรมยุต** นี้ ก็หมายถึงว่า ต้องการรักษาระเบียบแบบแผน หรือประพฤติปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน ไม่ใช่ปฏิบัติเอาตามอำเภอใจ ถ้าความประพฤติของเราเป็นไปตามอำเภอใจ ไม่มีระเบียบแบบแผนแล้วก็ขอได้โปรดเลิกละเสีย อย่านำมาประพฤติ ถ้าขืนนำมาประพฤติแล้วก็ไม่ใช่คณะธรรมยุต เพราะเป็นการประพฤติปฏิบัติไปตามอำเภอใจของตนเอง

นี้เป็นเพียงแต่ส่วนการกราบ

การไหว้ ก็มีหลายแบบ จนกระทั่งมีผู้ประพันธ์ลักษณ์ขึ้นไว้ว่า การไหว้มีตั้งหลายสิบแบบ ไหว้อย่างกรงนกบ้าง ไหว้อย่างนกเขาบ้าง อะไรต่ออะไรอีกหลายอย่างหลายแบบ แสดงให้เห็นว่าเราประนมมือกันอย่างไม่ได้เรื่อง ไม่ได้แบบ แล้วแต่ใครจะประนมมือ ที่จริงการประนมมือไม่ยากนักหนา ไม่ต้องไปลงทุนลงรอนกันสักกี่มากน้อย เพียงแต่ตั้งใจทำให้มันถูกต้องตามแบบระเบียบ การประนมมือคือต้องเรียงนิ้วมือวางไว้บนหน้าอก แล้วปลายมือช้อนขึ้นนิดหน่อยอยู่ในระหว่างอก อย่าให้สูงเกินไป อย่าให้ต่ำเกินไป ที่เห็น ๆ กันบางทีก็ยื่นออกไปข้างหน้า บางทีก็ไปต่าง ๆ กันไปตามอำเภอใจ เพราะฉะนั้นก็โปรดระมัดระวัง ที่วัดผม เวลาจะรับกฐินที ก็ปรารภกันทุกที เป็นประจำทุกปีเลย

เรื่อง**การประนมมือ**นี้ มือต้องเสมอนมและปลายมือช้อนขึ้นหน่อยหนึ่ง เป็นลักษณะการประนมมือ ควรอยู่ในระเบียบแบบนี้ เราประนมมือด้วยวิธีอื่นแล้วก็ไม่ถูกวิธี ได้โปรดเถอะครับ เพราะมันไม่ถูกระเบียบ ซึ่งมองดูแล้วมันไม่งดงามอะไร ต้องประนมมือด้วยความตั้งใจ อย่าประนมมือด้วยสักแต่ว่าไปตามเรื่องตามราวไป

การประนมมือนี้ เกิดความเสียหายได้หลายอย่าง โดยเฉพาะที่เราสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำเช้า-เย็น อย่านึกว่าเป็นธรรมเนียมแต่เพียงไหว้พระอย่างเดียวเท่านั้น เราหัดเราซ้อมกิริยามารยาทการนุ่งห่ม เราซ้อมทั้งนั้น ไม่ใช่ลงสวดมนต์เฉย ๆ เรามักจะปล่อยไปตามอำเภอใจ วัดเดียวกันถ้าประนมมือไม่เหมือนกันแล้วกลายเป็นการส่อความไม่พร้อมเพรียง ยิ่งหลาย ๆ วัดก็ไปกันใหญ่ ห้าวัด ก็ไปกันห้าแบบ สิบวัดก็สิบแบบ กลายเป็นว่าเราขาดความสามัคคี ขาดความสำรวม ขาดความระมัดระวังก็ไหนว่าจะเป็นคนดี ว่าจะเป็นคณะธรรมยุต แต่ถึงคราวทำ ไม่ใช่คณะธรรมยุต ปล่อยไปตามอำเภอใจ อยากจะถวายเป็นความรู้สึกนึกคิดว่าควรจะต้องระมัดระวังไว้เสมอ

การลงโบสถ์ไหว้พระ ขอให้นึกถึงประโยชน์ไว้หลาย ๆ ด้าน ไม่ใช่เพียงว่าไหว้พระระลึกถึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ อย่างเดียวเท่านั้น ยังจะต้องรักษาเวลานัดหมาย เวลาตีระฆังด้วย เช่น ตีระฆังเก้าโมง เป็นการตีระฆังนัดหมาย ไม่ใช่ตีเพื่อเตรียมตัวไหว้พระ ที่ผ่าน ๆ มาแล้วนั้นเป็นการตีระฆังรอพระ บางรายก็สิบห้านาทีกว่าจะได้ลงไหว้พระ นี้เป็นการสร้างนิสัยไม่ให้ตรงต่อเวลานัดหมาย อันนี้แหละเสียหายมาก เคยให้ศีลมุสาวาทเขามามากมาย แต่เรากลับมาเป็นมุสาไปแล้ว แบบนี้ก็ไม่ได้ความ เรื่องประเพณีสวดมนต์ไหว้พระนี้ ฝึกหัดให้เราตรงต่อเวลานัดหมาย ไม่ใช่ให้เราผิดเวลานัดหมาย ถ้าจะผิดเวลานัดหมาย ก็จะได้ไม่ต้องนัดกัน ใครจะลงเมื่อไร ก็ลงไปตามเรื่อง เมื่อนัดกันแล้วก็ต้องตรงตามเวลานัด ฉะนั้น การสวดมนต์ไหว้พระ จึงได้ประโยชน์ในการนัดหมาย ให้เป็นคนตรงเวลาอีกแบบหนึ่ง

และการที่จะลงสวดมนต์ไหว้พระ ลงโบสถ์ ไปอยู่ต่อหน้าพระประธาน เราต้องนุ่งห่มให้เรียบร้อย เราต้องนุ่งห่มด้วยระเบียบเสขิยวัตร ไม่ใช่นุ่งย้วยหน้าย้วยหลัง ไปตามอำเภอใจ อย่างนี้ไม่ได้ เราต้องคิดว่าเราเข้ามาเฝ้าพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าท่านทรงคุณงามความดีทุก ๆ อย่าง เราจะต้องทำความดีทุกอย่างถวายท่าน ดอกไม้ธูปเทียน เราต้องหาของดี ๆ มาถวายท่าน เราต้องระมัดระวังกิริยามารยาทด้วย อย่าไปเล่นกันเป็นการคึกคะนอง เป็นการขาดความสำรวม ใช้ไม่ได้ เราต้องสำรวมต่อหน้าพระประธาน กราบไหว้พร้อมกัน ตามที่ปฏิบัติกันมาแล้ว ใครเข้ามาก่อนก็กราบไหว้ก่อน ใครมาทีหลังก็ไหว้ทีหลัง เป็นการขาดความเรียบร้อย ขาดความพร้อมเพรียงกัน ควรจะนัดหมายกันว่า เมื่อเข้าไปพร้อมกันแล้วถึงค่อยกราบพร้อมกัน

ทำนองสวดมนต์ อยากจะนำมาเล่าสู่กันฟังอีกเหมือนกัน ที่จริงหลักการสวดมนต์ของเราก็สอนเรื่องอักขรวิธี สระ พยัญชนะ ทีฆะ รัสสะ มาแล้วทั้งนั้น ถึงคราวสวดเข้าแล้ว ไม่สวดตามหลักตามเกณฑ์ สวดกันตามอำเภอใจ บางทีตัวที่เป็นเสียงสั้นก็กลับไปว่ายาว บางตัวเสียงยาวก็กลับไปว่าสั้น อย่างนี้ก็ยุ่งกันใหญ่ เรียกว่า ทิ้งแบบ

ท่านทั้งหลายเป็นผู้หลักผู้ใหญ่จะต้องมีเรื่องของผู้ใหญ่หลายด้านหลายมุมด้วยเหมือนกันที่จะฝึกฝนผู้น้อยในปกครอง การปรับปรุงนั้นต้องเริ่มจากที่ตัวเราก่อน เราจะให้หมู่คณะของเราประพฤติปฏิบัติอย่างไร เราเป็นหัวหน้าจะต้องทำก่อน เราจะดี แต่จะให้คนอื่นเขาทำ เราไม่ทำ อย่างนี้ไม่ได้ เราเป็นหัวหน้าแล้วเราจะต้องทำ ถ้าเรารู้สึกว่าเรายังทำไม่ได้ดี ก็ต้องศึกษา ต้องฝึกฝน ให้มันรู้ว่าเราทำดีอย่างไร ทำถูกอย่างไร จะได้นำคนอื่นให้รู้ดีรู้ถูกไปด้วย

เพราะฉะนั้นในการสวดมนต์นี้ เราจะเห็นได้ว่า ถ้าสวดอย่างสังโยค เพราะสังโยคมันมีเสียงเอื้อนได้มาก ฟังดูก็ไม่ค่อยอะไร พร้อมกันได้ แต่พอมาสวดแบบมคธแล้วชักวุ่น เร็วบ้างช้าบ้าง คือว่าถ้าจะให้เร็วหรือช้า ก็ให้มันเป็นหลักเป็นฐานไป ก็ไม่สู้กระไรนัก แต่นี่กลับเราช้าไปตามอำเภอใจ ก็เลยยุ่ง ไม่พร้อมกัน อันนี้ ข้อนี้ก็ใคร่จะชี้ให้เห็นว่าบทพุทธคุณ ธรรมคุณ เราว่ากันได้เรียบร้อยดี แต่พอมาถึงบทสังฆคุณแล้ว ไม่รู้ว่าระเบียบอะไรมาบังคับให้เราต้องว่ายานคางกันไปหมด บทอื่นทำไมไม่ช้ากันบ้าง ไม่รู้ว่าเอาแบบมาจากไหน ถ้าไม่ได้แบบแล้วก็โปรดรักษาแบบของท่านโบราณาจารย์ไว้ ถ้าเราไปแตกคอกว่าตามอำเภอใจแล้ว ก็หาความเรียบร้อยไม่ได้ นี่เฉพาะเรื่องการสวดมนต์

เราทำวัตรสวดมนต์ทุกวันนี้แหละ ขอให้ทราบว่าเป็นการฝึกซ้อม อะไรดีอะไรไม่ดี อะไรยังไม่เรียบร้อย ก็คอยเตือนคอยว่ากันให้เรียบร้อยอยู่เสมอ

ประโยชน์ของการสวดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็น มีตั้งแต่นัดให้ตรงต่อเวลา และหัดสำรวมกายวาจาใจให้เรียบร้อย เมื่อสำรวมกายวาจาเรียบร้อยแล้ว ก็เป็นเหตุให้สำรวมใจอีกด้วย และเป็นการฝึกฝนให้เกิดความสามัคคีในการเปล่งเสียง สามัคคีในกิริยามารยาท การนั่ง การประนมมือ เหล่านี้ ถือว่าเป็นการฝึกซ้อม ถ้าเราใช้ประโยชน์ในการทำวัตรเช้า-เย็นนี้ ให้มากเท่าไร ก็จะเป็นเรื่องดีเท่านั้น

นอกจากนี้แล้ว มีข้อที่จะขอแนะนำหรือถวายความเห็นอีกสักครั้งว่าเราเป็นคณะธรรมยุต เราจะต้องสำรวมสำนึกตัวอยู่เสมอว่า เราอยู่ที่ไหนจะต้องเป็นธรรมยุตทั้งนั้น ไม่ใช่ว่าเราอยู่ต่างจังหวัด แล้วจะเป็นธรรมยุตกลาย ๆ อย่างนี้ไม่เหมาะ เราต้องถือหลักบูรพาจารย์ของเรานิยมนับถืออย่างไร ก็ต้องพยายามประพฤติปฏิบัติตามพยายามรักษาไว้ เรียกว่า ยิ่งห่างไกลจากผู้หลักผู้ใหญ่หรือห่างไกลจากหูตาผู้หลักผู้ใหญ่เท่าไร แล้วเราจะต้องสนใจให้มาก ๆ สักหน่อย อย่าไปปล่อยปละละเลย ถ้ายิ่งปล่อยปละละเลยก็ยิ่งหลวมกันไปเรื่อย ๆ หนักเข้าจะหาแบบหาแผนอะไรไม่ได้ อันนี้ก็ขอให้ช่วยกันระมัดระวังไว้

การที่ทางคณะธรรมยุตอาราธนาท่านทั้งหลายให้มานี้ ก็มิใช่ว่าท่านทั้งหลายจะไม่มีความรู้หรือความเฉลียวฉลาด ก็หามิได้ แต่ต้องการที่จะให้เข้ามาได้รับรู้รับทราบ สิ่งที่ควรรู้ควรเห็น สิ่งที่ยังไม่เปิดเผยให้รับทราบว่าควรจะประพฤติปฏิบัติอย่างไร จะได้เป็นหนึ่งใจเดียวกัน ถ้าเราต่างคนต่างปฏิบัติกันแล้ว ก็จะแตกหมู่แตกพวกกันไปหมด ว่ากันถึงเรื่องระเบียบง่าย ๆ อย่างสวดมนต์ไหว้พระ ทำวัตร สวดมนต์การประนมมือ อะไรต่าง ๆ นี้ ก็เป็นข้ออย่างธรรมดา ๆ เกือบจะไม่จำเป็นต้องนำมาปรารภกันก็ได้ ก็ต้องปรารภกันก็เพื่อเป็นการเตือนให้สำนึกไว้บ้างว่า ท่านผู้ใดยังบกพร่องในระเบียบอะไรบ้าง ก็จะได้ปรับปรุงกันใหม่ ให้ดีเรียบร้อย

อีกประการหนึ่ง ก็ขอให้ตั้งอกตั้งใจในการที่จะร่วมประชุมนี้ ดังได้กล่าวไว้แล้วว่าไม่ได้ถือว่าท่านทั้งหลายไม่มีความรู้ แต่ทางคณะมีความต้องการให้ท่านทั้งหลายมีความรู้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปจะได้เป็นประโยชน์แก่ตัวเองและหมู่คณะผู้อยู่ในปกครองอีกด้วย ฉะนั้น ข้ออันใดที่ทางคณะถือเป็นแบบเป็นแผนที่จะประพฤติปฏิบัติร่วมกันแล้ว ก็จงยินดีที่จะร่วมประพฤติปฏิบัติกันด้วย อย่าเห็นว่าอย่างนี้ไม่ชอบ อย่างนี้ไม่ถูก เราไม่เอา เราจะทำตามอำเภอใจของเรา อย่างนี้ก็ขัดหมู่ขัดคณะ ขาดความสามัคคีไป

เพราะฉะนั้นอยากจะให้ทุก ๆ ท่านสำนึกไว้ว่า บัดนี้ เราก็อยู่ในคณะธรรมยุต เหมือนอยู่ในพ่อเดียวกัน แม่เดียวกัน เราจะต้องรับดีรับชั่วร่วมกันทั้งนั้น เราจะไปรับเอาดีแต่ฝ่ายเดียวไม่ได้ ชั่วไม่รับ อย่างนี้ไม่ได้ เราจะต้องพยายามที่จะร่วมกำลังกันให้มากเท่าที่จะมากได้ การที่ร่วมกำลังกันนี้ไม่ใช่เรื่องเสียหาย ยิ่งร่วมกำลังกันแน่นแฟ้นมากเท่าไรก็เป็นประโยชน์มากขึ้นเท่านั้น เท่าที่ได้ปรารภมานี้ เป็นการเปิดเผยให้เห็น ความรู้สึกของผมนี้ ก็เป็นไปเพื่ออยากจะให้ท่านทั้งหลาย ซึ่งเป็นเสมือนเพื่อน เป็นพี่ เป็นน้อง ได้มีความรู้ความเฉลียวฉลาดเหมือนกัน ให้มีความกลมเกลียวเหมือน ๆ กัน อย่างนี้ก็เป็นเพื่อความสุข ความเจริญ แก่หมู่คณะอีกด้วย

ต่อไปนี้ ก็ขอเปิดประชุมในการที่จะสัมมนาเรื่องราวของหมู่คณะต่อไป และขอให้ทุก ๆ ท่านมีความสุขความเจริญ มีความสามารถในการที่จะรับการอบรม ถึงความสะดวกสบายทุก ๆ ท่าน ตลอดจนสิ้นการอบรมให้มีความสุขความสบายทั่วกันทุก ๆ รูป เทอญ.

พระโอวาท
ประทานในพิธีเปิดการประชุมพระสังฆาธิการ
ระดับเจ้าคณะภาค และรองเจ้าคณะภาค
ณ ศาลาอบรมสงฆ์ วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร
วันจันทร์ ที่ ๒๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗

ขอโอกาสท่านผู้อาวุโส

ท่านพระสังฆาธิการ เจ้าคณะภาคและรองเจ้าคณะภาคทั้งหลาย ท่านคงได้ฟังคำแถลงจากท่านอธิบดีกรมการศาสนา* ให้ทราบถึงนโยบายในการที่อาราธนามาร่วมประชุมในวันนี้ เป็นที่ทราบแล้วว่ามีจุดประสงค์อย่างไรบ้าง ข้อสำคัญก็คือว่า เราเป็นผู้อยู่ร่วมในหมู่คณะสงฆ์ คณะสงฆ์จะมีความเจริญหรือความเสื่อม เราทุก ๆ รูปก็ต้องรับรู้รับทราบด้วย แต่ว่าความเสื่อมเราไม่ต้องการจะพบเห็น เราต้องการจะพบเห็นแต่ความเจริญเท่านั้น ความเจริญจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยการกระทำที่จำเป็นจะต้องร่วมมือกันทั้งประเทศ และทุก ๆ ภาคจะต้องร่วมมือกันทำตามนโยบายกรมการศาสนาที่ได้แถลงให้ทราบแล้ว

อันนี้ก็เท่ากับว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของท่านทุกรูป เมื่อได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะภาคหรือรองเจ้าคณะภาคแล้ว ก็จะต้องพิจารณาว่ามีหน้าที่อะไรบ้างแล้วต้องพยายามกระทำหน้าที่นั้นจนสุดความสามารถ อย่ารับแต่เพียงหน้าที่เฉย ๆ หรือรับตำแหน่งเฉย ๆ เท่านั้น ส่วนหน้าที่ของตำแหน่งนั้น ๆ ไม่สนใจกระทำ อย่างนี้ก็เป็นที่ผิดหวังของผู้แต่งตั้ง เพราะการที่ทางคณะสงฆ์หรือทางผู้หลักผู้ใหญ่แต่งตั้งถวายตำแหน่งให้

---

*นายชำเลือง วุฒิจันทร์

ท่านนั้น ก็ได้พิจารณาแล้วว่า ท่านจะเป็นผู้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างดี และเกิดคุณประโยชน์แก่หมู่คณะอย่างแท้จริง จึงได้มอบหมายแต่งตั้งให้ท่านดำรงหน้าที่ ฉะนั้น จึงนำให้หวังว่าทุกรูปคงจะพยายามรักษาศักดิ์ศรี รักษาตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายไว้นี้ โดยถือว่าเป็นเกียรติแห่งชีวิตที่ได้รับมอบหมายจากผู้หลักผู้ใหญ่ ให้ดำรงตำแหน่งหน้าที่ จะต้องใช้อำนาจของท่านตามหน้าที่ เมื่อมีเรื่องราวเหตุการณ์ผ่านขึ้นมาตามลำดับแล้ว ท่านมีหน้าที่จะต้องสั่งต้องจัดต้องทำอย่างไร ก็ต้องจัดต้องทำตามอำนาจหน้าที่เสียก่อน มิใช่คอยบันทึกเสนอเพื่อพิจารณาตามลำดับสูงชั้นขึ้นไป หากเจ้าหน้าที่ตามลำดับชั้นเห็นไม่ดีไม่ชอบก็เป็นเรื่องของลำดับชั้นนั้น ๆ ไม่ใช่หน้าที่ของเรา การที่คอยเสนอเพื่อทราบโดยเราไม่สั่ง ไม่จัด ไม่ทำนั้น ไม่เป็นการเหมาะสม เพราะเท่ากับว่าเราไม่ได้ทำหน้าที่อะไร ดีเพียงแต่ว่าให้เรื่องผ่านไปเท่านั้นอย่างนี้ ก็เสียประโยชน์แก่คณะมาก จึงขอหวังว่า เมื่อท่านได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงหน้าที่ชั้นใดชั้นหนึ่งก็ตาม คงจะยินดีในเกียรติที่ได้รับความไว้วางใจจากหมู่คณะ คงจะต้องพยายามทำตามอำนาจหน้าที่ของท่านจนสุดความสามารถ เพื่อให้สมกับความหวังของท่านผู้แต่งตั้ง ถ้าเราปฏิบัติหน้าที่ย่อหย่อน บกพร่อง ไม่เอาใจใส่ให้สมกับตำแหน่งหน้าที่ก็จะพลอยเกิดความเสียหาย ไม่ใช่เสียแต่ตัวท่านเองเท่านั้น ย่อมเสียหายไปถึงผู้แต่งตั้งด้วยว่าแต่งตั้งคนที่ไม่มีน้ำใจทำงาน

ฉะนั้น เมื่อได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่อะไร ก็ต้องเต้นตามหน้าที่ทุก ๆ ครั้งจนสุดความสามารถ เมื่อทำกันไม่ไหวอย่างไร ก็บอกกล่าวเล่าเรื่องราวกับผู้ใหญ่ได้ เรื่องจะไม่ทำเสียเลยนั้นไม่ได้ การทำนั้นคือว่าอยากให้ได้ใช้อำนาจหน้าที่ของท่านในการชี้แจง ปกครอง และตรวจตราความเป็นอยู่ในภาคของท่านที่มีเรื่องอะไร ต้องจัดทำหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพื่อความสงบสุข ท่านต้องทำไปตามความสามารถ จะอยู่เฉย ๆ ไม่ได้ ถ้าอยู่เฉย ๆ แล้ว ก็เท่ากับว่าเป็นตำแหน่งที่ว่าง ๆ เท่านั้น เหมือนกับไม่มีผู้ครองตำแหน่งไม่ได้ประโยชน์อะไร

เพราะฉะนั้น การที่ทางกรมการศาสนาอาราธนาท่านทั้งหลายมาร่วมประชุมนี้ ก็โปรดเข้าใจเถิดว่า เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแก่พระศาสนาของเรา และตลอดถึงประเทศชาติด้วย เพราะเราเป็นพระสังฆาธิการ ชื่อว่าเป็นกลไกของหมู่คณะส่วนหนึ่งเหมือนกัน ก็จะต้องเดินเครื่องตามหน้าที่ของเราอยู่เสมอ จึงหวังว่าทุก ๆ ท่านคงจะเต็มอกเต็มใจ ที่จะได้รับรู้รับเห็นในการประชุมคราวนี้ และหวังอย่างมากว่า ทุก ๆ ท่านคงจะร่วมแรงร่วมใจ ที่จะรับรู้รับเห็นถึงคุณประโยชน์ของการประชุมนี้นำไปประพฤติปฏิบัติ ให้เกิดประโยชน์สมความปรารถนาของกรมการศาสนาสืบต่อไปจนเต็มสามารถ

ที่สุดนี้ ขอเปิดประชุม ขอให้การประชุมนี้สำเร็จไปด้วยความเรียบร้อยสมความประสงค์ และขอให้ทุก ๆ ท่านที่เข้ามาร่วมประชุมนี้ จงมีสมรรถภาพในการเข้าร่วมประชุมจนกว่าจะปิดประชุม ขอความสุขความเจริญจงมีแก่ท่านทั้งหลายทั่วกันเทอญ.

พระโอวาท
ประทานในพิธีเปิดการประชุมพระสังฆาธิการ
ระดับเจ้าคณะภาค และรองเจ้าคณะภาค
ณ ศาลาอบรมสงฆ์ วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร
วันอังคาร ที่ ๒๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๙

ขอเจริญพร ท่านอธิบดีกรมการศาสนา*
ท่านเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค

วันนี้ กรมการศาสนาได้อาราธนาท่านมาร่วมประชุมเพื่อร่วมปรึกษาหารือในการที่จะดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย นับว่าเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งเราทั้งหลายจะได้ร่วมมือร่วมใจกันประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเจริญแก่คณะสงฆ์สืบต่อไป การประชุมกันเช่นนี้ก็มีบ่อย ๆ การประชุมมีวัตถุประสงค์หลายประการด้วยกัน แต่ว่าจุดประสงค์สำคัญแล้ว ก็เพื่อให้รู้ความมุ่งหมายของการปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้ว่าต้องการความเรียบร้อย ต้องการความอยู่เย็นเป็นสุขอย่างไร เพราะตามรายงานของอธิบดีกรมการศาสนา ก็แสดงว่ามีฝ่ายที่เป็นข้าศึกศัตรูเข้ามาก่อกวนให้เกิดความวุ่นวายในหมู่คณะอยู่เสมอ ถ้าคณะสงฆ์เราไม่มีความรู้ความเข้าใจร่วมกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันแล้ว บางหมู่บางพวกก็อาจหลงเชื่อการชักจูงแนะนำของฝ่ายศัตรูได้ การประชุมกันเช่นนี้ เราประชุมกันทั้งประเทศ พระสงฆ์ของเราอยู่ตามชนบทหรืออยู่ตามตำบลต่าง ๆ ทั้งภาคเหนือภาคใต้ ความรู้สึกนึกคิดหรือระเบียบประเพณีบางสิ่งบางประการอาจจะแตกต่างกันไปได้ เมื่อได้มาประชุมกันรู้จุดมุ่งหมายของส่วนกลางได้แน่นอนแล้ว ก็จะนำไปปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพื่อ

---

*นายมงคล ศรีไพรวรรณ

ให้เหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ เราจะไปถือระเบียบแบบแผนในพื้นที่นั้นยังไม่พอ เพราะระเบียบทางพื้นที่นั้นบางอย่างก็มุ่งความสะดวกไม่เป็นไปเพื่อธรรมวินัย

ท่านเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค มีความเข้าใจระเบียบประเพณีของพื้นที่นั้น ๆ ที่เราปกครองอยู่ มีการปกครองอย่างไรบ้าง เมื่อมาได้รับทราบโครงการจากที่ประชุมแล้ว ก็จะได้นำไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เกิดความสงบสุขแก่ภิกษุสามเณรในหมู่คณะ นับว่าเป็นประการสำคัญ มิใช่ว่าทุก ๆ ท่านยังไม่มีความรู้ในด้านปกครองอย่างนี้ก็หามิได้ เชื่อแล้วว่าทุก ๆ ท่านมีความหวังดีที่จะให้ภิกษุสามเณรในเขตปกครองของท่านอยู่เย็นเป็นสุขสงบเรียบร้อย แต่เพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือเพราะไม่รู้รายละเอียดหรือขนบธรรมเนียมประเพณีในถิ่นนั้นตำบลนั้น อาจทำให้บกพร่องไปก็ได้ การที่ได้อาราธนาให้มาประชุมกันเช่นนี้ ขอให้ทุก ๆ ท่านตั้งใจที่จะรับรู้จากที่ประชุมที่จะเสนอความรู้ความเห็นแก่ทุก ๆ ท่านว่าควรจะปรับปรุงอย่างไหนเพียงไร ดังได้กล่าวมาแล้วว่าถือเอาส่วนกลางอย่างเดียวไม่ได้ เพราะขนบธรรมเนียมของภาคใต้ภาคเหนือแตกต่างกันอยู่มาก การปกครองต้องประสานให้อยู่ตามขนบธรรมเนียมประเพณีหรือตามนโยบายเป็นทางที่จะเกิดสุขแก่ภิกษุสามเณรตลอดถึงประชาชนเหล่านั้นด้วย เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค ต้องยอมเสียสละสุขประโยชน์เข้ามาร่วมประชุม จะได้นำข้อที่ประชุมว่าต้องการอะไรปฏิบัติปรับปรุงอย่างไรบ้าง แล้วจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับภาคนั้น ๆ ต่อไป หวังว่าทุก ๆ รูปคงจะมีความตั้งใจดีด้วยกันทุกรูป

ที่สุดนี้ ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย เป็นที่เคารพนับถือกราบไหว้บูชาของเราทั้งหลาย จงคุ้มครองท่านเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค ที่เข้ามาประชุมในครั้งนี้ ให้มีความสุขความเจริญ มีความเข้มแข็งในการปกครองภิกษุสามเณรให้อยู่เย็นเป็นสุขทั่วกันทุก ๆ รูป และขอให้เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนร่วมในการประชุมครั้งนี้ ถึงความสุขความเจริญทั่วกันทุกท่าน เทอญ.

พระโอวาท
ประทานในพิธีเปิดการประชุมเจ้าคณะตำบล ภาค ๑-๗ และ ๑๒-๑๘ (ธรรมยุต)
ณ ตึก สว. ธรรมนิเวศ วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร
วันจันทร์ ที่ ๒๗ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๙

ท่านเจ้าคณะตำบลทั้งหลาย

การที่ทางคณะอาราธนาท่านเข้ามาประชุม เพื่อจะได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการปกครองคณะสงฆ์ และมีเรื่องราวอะไรก็จะได้ชี้แจงแนะนำให้รับทราบ เมื่อได้รับทราบแล้ว จะได้นำไปประพฤติปฏิบัติให้เป็นแนวเดียวกันทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทางคณะอาราธนาท่านทั้งหลายเข้ามาเพื่อการประชุมในครั้งนี้ ก็มิได้ว่าทุก ๆ ท่านจะไม่มีความรู้ในเรื่องการปกครองก็หามิได้ แต่เพื่อต้องการให้ท่านทั้งหลายจะได้รับทราบเป็นความรู้ในแนวเดียวกัน เพราะถ้าปล่อยให้ตั้งตนประพฤติปฏิบัติกันเอาเอง ก็จะเกิดการเหลื่อมล้ำต่ำสูงไม่เรียบร้อยเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ขอให้ทุก ๆ ท่านที่ได้รับการอาราธนามานี้ พึงทราบว่าเป็นผู้ที่ทางคณะพิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีหน้าที่ประจำในเขตตำบลของท่านทุกรูป เรียกว่าเป็นเจ้าคณะตำบล ก็มีหน้าที่ที่จะคอยดูแลชักจูงแนะนำภิกษุสามเณรภายในตำบลเขตปกครองของท่าน ให้เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบตามธรรมวินัยและระเบียบแบบแผนของคณะสงฆ์

ขอให้ทุก ๆ ท่านจงตั้งใจว่า การที่ทางคณะอาราธนาท่านเข้ามาร่วมประชุมในครั้งนี้ เท่ากับว่าเป็นการให้เกียรติแก่ท่านทุก ๆ รูป ว่าจะเป็นผู้รับสนองนโยบายของคณะเป็นอย่างดี จึงได้อาราธนาท่านเข้ามา ควรที่ทุก ๆ ท่านจะได้ตั้งใจ อย่านึกว่าเข้ามาตามประเพณีตามธรรมเนียม เสร็จแล้วก็แล้วกันไป ต้องนึกว่าทางคณะ

พยายามที่จะให้ท่านมีความรู้เป็นอย่างเดียวกัน แล้วจะได้นำเอาความรู้ที่ได้รับการประชุมนี้ไปประพฤติปฏิบัติไปชี้แจงแนะนำภิกษุสามเณรในตำบลของท่านให้มีความรู้ประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีที่ชอบตามธรรมวินัยเป็นหลักสำคัญเหมือนกันหมด ข้อนี้จะสำเร็จผลได้ตามความมุ่งหมายก็อยู่ที่ท่านทุก ๆ รูป เมื่อกลับไปสู่ที่ตำบลของท่านแล้ว ก็จงพยายามชี้แจงแนะนำชักจูงภิกษุสามเณรภายในตำบลของท่านให้มีความรู้ความเข้าใจ ตามที่ท่านได้รับรู้รับทราบ เท่ากับว่าท่านทั้งหมดเป็นผู้มารับนโยบายของคณะไปชี้แจงให้แก่ภิกษุสามเณรในตำบลเสียก่อนจะสำเร็จผลได้ดีก็อยู่ที่ตัวของท่านเองแต่ละรูป ซึ่งจะต้องเคร่งครัดต่อระเบียบแบบแผนที่จะนำไปชี้แจงภิกษุสามเณรเหล่านั้น ไม่ใช่ดีแต่เพียงสอนเขา ตัวของท่านเองต้องทำด้วย โดยเฉพาะความประพฤติในส่วนภายนอก เช่น การนุ่งห่ม การยืน เดิน นั่ง นอน หรือระเบียบแบบแผนที่เราประพฤติปฏิบัติกันนี้ ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะเป็นการประกาศให้ชาวบ้านเขาเห็นอยู่เสมอ ถ้าเขาเห็นว่าเราไม่ประพฤติปฏิบัติให้สมกับที่ชี้แจงสั่งสอนก็กลายเป็นว่าดีแต่สอนเขา แต่ตัวเองก็ทำไม่ได้ อย่างนี้ก็เป็นการเสียผลในทางปกครองเหมือนกัน

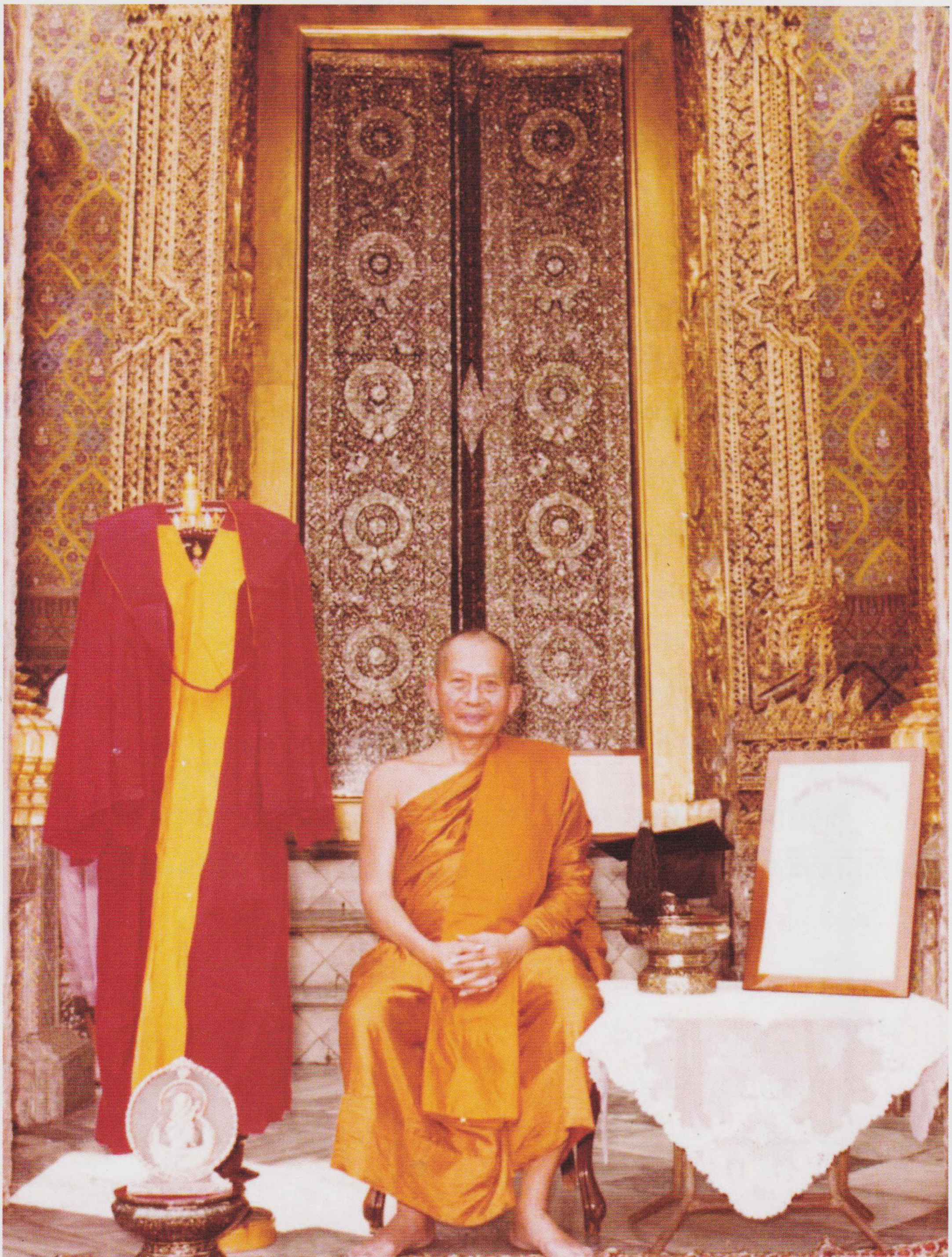
การที่ทางคณะอาราธนาท่านเข้ามาร่วมประชุมภายในกันเป็นเวลา ๖ วันนี้ก็ต้องใช้จ่ายทุนไม่ใช่น้อย ทุกเหล่านี้ก็ได้อาศัยรัฐบาลและคณะสงฆ์ช่วยเหลือสนับสนุนเมื่อได้ลงทุนไปแล้ว เราก็ต้องหวังผลจากทุนที่ลงไปแล้วนั้นให้ได้เต็มที่จึงจะเรียกว่าร่วมมือกันทะนุบำรุงหมู่คณะของเราให้มีความเจริญรุ่งเรืองสืบไปทุก ๆ ท่านพึงสนองเจตนาที่ดีของคณะ ว่ามุ่งความสุขความเจริญความเฉลียวฉลาดแก่ท่าน ต้องการให้ท่านมีความเฉลียวฉลาดรอบรู้ สมกับตำแหน่งหน้าที่ จะได้นำไปชี้แจงปรับปรุงแนะนำประชาชนตลอดจนภิกษุสามเณรในเขตปกครองของท่าน ให้มีความรู้ความเฉลียวฉลาดเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ตัวท่านเองประพฤติปฏิบัติเป็นตัวอย่าง เป็นผู้นำ เราเป็นเจ้าคณะตำบล ก็เท่ากับว่าเป็นผู้นำในชั้นตำบล ถ้าเราไม่นำในทางที่ถูกที่ชอบ สมกับทางคณะต้องการแล้ว ก็เสียเวลาเสียประโยชน์เปล่า ๆ ไม่ได้

ประโยชน์คุ้มค่าอะไร จึงขอทุกท่านได้สนใจตั้งใจในการที่จะรับสนองนโยบายของหมู่คณะโดยแท้จริง

ที่สุดนี้ หวังว่าทุก ๆ ท่านคงจะตั้งใจยอมเสียสละความสะดวกสบายส่วนตัวเพื่อหมู่เพื่อคณะตลอด ๖ วัน เพราะการประชุมก็ต้องมีการเสียเวลา ไม่มีการพักผ่อนตามสมควร เมื่อท่านผู้เป็นเจ้าคณะตำบลได้ตั้งใจดีเช่นนี้ ชื่อว่ารับสนองนโยบายของหมู่คณะด้วยความเต็มใจ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จงรักภักดีต่อหมู่คณะจริง ๆ ถ้ามิฉะนั้นแล้วจะเป็นการหลอกหมู่คณะชั่วครั้งชั่วคราวเท่านั้น

บัดนี้ ขอเปิดประชุม ให้ท่านทั้งหลายได้ทำหน้าที่ของผู้ประชุม โดยตั้งใจรับฟังการบรรยายชี้แจงแนะนำจากท่านผู้มีความรู้ตามรายการกำหนดไว้ เมื่อตั้งใจดีเช่นนี้แล้วก็ย่อมจะสามารถสนับสนุนให้ทุก ๆ ท่านมีความเข้มแข็งอดทนในการที่จะร่วมประชุมรับทราบ รับรู้จุดมุ่งหมายของการประชุมในครั้งนี้ เพื่อนำไปชี้แจงแก่ภิกษุสามเณรในเขตปกครองของท่านให้ได้รับประโยชน์สมปรารถนาของหมู่คณะทุก ๆ รูป

ขออำนวยพรให้ทุก ๆ รูป มีความเข้มแข็งในการที่จะประชุมเพื่อรับนโยบายของหมู่คณะ ถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนาทั่วกัน เทอญ.

พระโอวาท
ประทานในพิธีประทานสัญญาบัตร พัดยศ และผ้าไตร
แก่พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑
ณ พระอุโบสถวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม กรุงเทพมหานคร
วันพุธ ที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๙

ท่านพระสังฆาธิการทั้งหลาย

วันนี้ ได้มากระทำพิธีถวายสมณศักดิ์แก่ท่านพระสังฆาธิการ เป็นพระราชพิธีของหลวง เท่ากับว่าได้มาประกอบพิธีของในหลวง ในหลวงถวายในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ในวันที่ ๕ ธันวาคมนี้ ในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยจำนวนหนึ่ง นอกจากนั้นก็พระราชทานถวายให้เป็นหน้าที่ของสมเด็จพระสังฆราชประทานแทน ส่วนที่ได้รับในพระอุโบสถเป็นจำนวนที่อยู่ในเขตของหนกลางภาคหนึ่ง เพราะว่าการถวายสมณศักดิ์ในยุคนี้ไม่เหมือนกับยุคก่อน ๆ ซึ่งจะอาราธนาพระผู้ได้รับสมณศักดิ์ใหม่ หรือเลื่อนชั้นเข้ามารับในกรุงเทพมหานคร วัดที่อยู่ห่างไกล ย่อมจะเป็นการลำบาก เนื่องด้วยที่พักพาอาศัยบ้าง หรือไม่รู้จักมักคุ้นกับใครบ้าง เป็นเรื่องก่อให้เกิดความลำบากเดือดร้อนแก่ผู้ที่จะเข้ามารับ ยุคนี้จึงเห็นว่าควรจะได้แบ่งเบาความลำบากของพระสังฆาธิการทั้งหลายบ้าง ซึ่งแม้จะได้รับสมณศักดิ์เป็นเครื่องบำรุงน้ำใจก็ตาม แต่ความลำบากในเรื่องที่พักอาศัยหรือการเดินทางย่อมมีอยู่ จึงได้หาโอกาสออกไปตามจังหวัดนั้น ๆ เป็นการเยี่ยมเยียนพระสังฆาธิการทั้งหลายด้วย และการที่ทางเจ้าหน้าที่จัดพิธีเช่นนี้ ก็เท่ากับว่าเป็นการแสดงให้ประชาชนหรือพระสังฆาธิการทั้งหลาย ได้เห็นพระราชพิธี เพราะทำอย่างพิธีของหลวงเหมือนกัน เพื่อเป็นการศึกษา

หรือเพื่อเป็นการให้ได้รู้ได้เห็นระเบียบแบบแผนของทางราชการเอาไว้บ้าง เป็นการเปิดหูเปิดตา ให้เกิดความรู้ความเข้าใจยิ่งขึ้น

วันนี้ในภาค ๑ ก็ได้พระอุโบสถนี้เป็นสถานที่ประกอบพิธี ทุกท่านควรทราบว่า สมณศักดิ์ที่รับนี้เป็นเกียรติยศชื่อเสียงแต่ตนเอง เป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยของในหลวง ในหลวงพระราชทานให้มีสมณศักดิ์ขึ้น เรื่องสมณศักดิ์นี้ ดังที่อธิบดีกรมการศาสนา*ได้แถลงเมื่อก่อนหน้านี้แล้วว่า เป็นเครื่องสักการบูชาของในหลวงที่จะบูชาคุณงามความดีของพระสังฆาธิการทั้งหลายที่เอาภารธุระแก่พระศาสนาตลอดถึงประเทศชาติ เพราะทุก ๆ รูปล้วนประกอบคุณงามความดีเป็นประโยชน์แก่ประชาชนแก่บ้านเมืองมาแล้ว สมควรที่จะได้รับการสนับสนุนเชิดชูให้มีกำลังใจเพื่อประกอบคุณงามความดีสืบต่อไปอีกด้วย ในหลวงจึงพระราชทานสมณศักดิ์ ตามฐานานุรูป ขอให้ทุก ๆ ท่านที่ได้รับสมณศักดิ์นั้น สำนึกไว้เสมอว่า เราเป็นผู้ที่ในหลวงไว้วางพระราชหฤทัย ว่าเป็นผู้ประกอบคุณงามความดีเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่พระศาสนาและประเทศชาติบ้านเมืองมาแล้ว เมื่อสำนึกได้เช่นนี้แล้วก็เท่ากับว่าเป็นการช่วยรักษาเชิดชูคุณงามความดีของตนเอง เป็นการรักษาพระราชศรัทธาของในหลวงไม่ให้เสื่อมเสียไป เพราะที่พระราชทานนี้ ก็เพราะคุณงามความดี ในหลวงจึงพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นการเชิดชูคุณงามความดีให้ปรากฏจนถึงศิษยานุศิษย์ของท่านด้วย ข้อนี้ก็ขอให้เป็นเครื่องเตือนใจแก่ท่านทุกรูปว่า ต้องพยายามรักษาคุณงามความดีอันนี้ไว้ และควรจะเพิ่มคุณงามความดีให้เจริญสืบต่อไปตามอายุพรรษาอีกด้วย ไม่ใช่ว่าเท่าที่ประกอบคุณงามความดีมาแล้ว และได้รับสมณศักดิ์แค่นี้พอแล้วยังไม่พอ คุณงามความดีเป็นเรื่องที่จะต้องสร้างอยู่เสมอ เหมือนกับอายุของเราเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี คุณงามความดีในชีวิตก็ควรเพิ่มขึ้นอีกด้วย ยิ่งท่านทั้งหลายทุก ๆ รูปล้วนแต่

---

*นายมงคล ศรีไพรวรรณ

เป็นพระสังฆาธิการที่มีหน้าที่ รับการมอบหมายหรือที่รับการแต่งตั้งจากคณะสงฆ์แล้ว โดยเฉพาะอย่างน้อยก็เป็นเจ้าอาวาสหรือเป็นเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เป็นต้น แสดงว่าทุก ๆ ท่านเป็นผู้ใหญ่เป็นหูเป็นตาแทนคณะสงฆ์ จะช่วยกันดูแลตักเตือน สั่งสอนภิกษุสามเณรศิษยานุศิษย์ของตน ให้อยู่ในระเบียบวินัยและแบบแผนของคณะสงฆ์ และไม่ใช่แต่เป็นผู้นำหรือผู้ควบคุมพระสงฆ์เท่านั้น แม้การแนะนำสั่งสอนชักจูงประชาชนพลเมืองให้เป็นผู้มีศีลมีธรรมสมกับฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน ต้องเอาใจใส่ด้วยเหมือนกัน เพราะว่าหน้าที่ของเจ้าอาวาสโดยเฉพาะเป็นสำคัญ เจ้าอาวาสมีภาระที่จะต้องปฏิบัติไม่ใช่น้อยเหมือนกัน ไม่ใช่ดีแต่เป็นสมภารและคอยแต่รับนิมนต์เท่านั้น ต้องมีภาระในการทำนุบำรุงวัดวาอารามเสนาสนะทั้งหลายให้รุ่งเรืองสุกใสเป็นที่ร่มรื่นแก่ผู้ไปมาพบเห็นด้วย ทั้งจะต้องคอยควบคุมอบรมภิกษุสามเณรในปกครองของตนให้ดี เป็นศรีแก่พระศาสนา และพยายามอบรมประชาชนพลเมืองให้เป็นผู้มีศีลมีธรรม เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติอีกด้วย

เพราะฉะนั้น หน้าที่เหล่านี้เป็นเรื่องที่ทุกรูปจะต้องสนใจ เท่ากับว่าความสงบเรียบร้อยของประเทศชาติ ในหลวงฝากไว้กับพระสงฆ์ด้วยเหมือนกัน ด้วยวิธีแต่งตั้งให้มีสมณศักดิ์ตามฐานานุรูป เท่ากับว่าให้ท่านได้ปฏิบัติตามเกียรติยศชั้นภูมิของท่านนั้นด้วย เรื่องเหล่านี้หวังว่าทุก ๆ รูปคงจะเข้าใจดีแล้ว แต่ที่นำเอามาชี้แจงในที่นี้ก็เพื่อเป็นการปรับความเข้าใจให้ได้รับทราบโดยทั่วกันที่จะต้องประพฤติตัวปฏิบัติตัวให้สมกับเป็นพระมีสมณศักดิ์ **บางรูปที่รับการพบเห็น เมื่อมีสมณศักดิ์ก็อยากจะได้ แต่หน้าที่ของสมณศักดิ์ไม่สนใจจะอ้างว่าไม่สบายบ้าง อายุมากบ้าง ไม่มีกำลังจะปฏิบัติบ้าง อย่างนี้เป็นการเห็นแก่ตัวจนเกินไป ทีสมณศักดิ์ก็อยากจะได้ แต่หน้าที่ของสมณศักดิ์ไม่สนใจ ยิ่งมีสมณศักดิ์สูงขึ้นเพียงใดธุระหน้าที่ก็จะต้องสูงตามไปด้วย** ดังที่กล่าวมาแล้วว่า โดยเฉพาะท่านเป็นสมภารเจ้าวัด เป็นอุปัชฌาย์อาจารย์ จะต้องปฏิบัติตนให้สมกับหน้าที่ ตามที่ปรากฏอยู่ในตำแหน่งนั้น ๆ เป็นหูเป็นตาของคณะสงฆ์

ที่จะช่วยดูแลอบรมภิกษุสามเณรให้ถิ่นนั้นตำบลนั้นอำเภอนั้น ในปกครองของตัว ให้เป็นพระที่ดีเป็นศรีแก่พระศาสนา และตัวเราเองก็ต้องประพฤติดีปฏิบัติชอบ ให้เป็นตัวอย่างแก่พระผู้น้อย ศิษยานุศิษย์ จะได้เห็นตัวอย่างที่ดีที่ชอบ แล้วจะได้ไปประพฤติปฏิบัติ ทั้งประชาชนพลเมืองเมื่อได้เห็นจริยานุวัตรของเราอยู่ในศีลในธรรมที่ดี ก็จะได้ยึดถือเป็นแบบฉบับประพฤติดีตามไปด้วย

ฉะนั้น เราจึงไม่ควรที่จะปล่อยปละละเลยทำเอาตามอำเภอใจ พัดยศ และสัญญาบัตรที่รับไปแล้วนี้ เท่ากับว่าเป็นเครื่องเตือนใจ ทุกคราวที่เราเห็นพัดที่ได้รับก็ให้นึกเตือนใจว่า นี่เป็นราชสักการะของในหลวงที่จะคอยดูเราว่าเราได้ปฏิบัติตัวประพฤติตัวให้สมหน้าที่แล้วหรือยัง ถ้าเรายังบกพร่องไม่ปฏิบัติหน้าที่แล้ว ก็ควรละอายใจตัวเองว่าในหลวงได้ไว้วางพระราชหฤทัยแต่งตั้งให้มีสมณศักดิ์แล้ว แต่เราไม่ประพฤติตัวให้สมที่ทรงแต่งตั้ง อันนี้ก็เท่ากับว่าหลอกลวงในหลวงโดยปริยาย จึงหวังว่าทุก ๆ รูปเมื่อได้รับสมณศักดิ์เช่นนี้แล้ว ก็ควรจะเตือนตัวสอนใจในการที่จะประพฤติตัวปฏิบัติตัวตามธรรมวินัยให้สมกับศักดิ์ศรีของผู้มีสมณศักดิ์ ดังที่ในหลวงได้พระราชทานแล้วทุก ๆ รูป

ที่สุดนี้ ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยซึ่งเป็นที่เคารพนับถือกราบไหว้บูชาของชาวเราทั้งหลาย จงดลบันดาลให้ทุก ๆ ท่านเกิดสติปัญญาความเฉลียวฉลาดในการที่จะประพฤติปฏิบัติชอบ ตามระเบียบแบบแผนของพระธรรมวินัย ตลอดถึงระเบียบแบบแผนของทางคณะสงฆ์ทั่วกัน เมื่อประพฤติดีปฏิบัติชอบเช่นนี้แล้วก็จะเจริญด้วยจตุรพิธพรชัยมงคล คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ คุณสารสมบัติ ทั่วกันทุก ๆ รูป เทอญ.

พระโอวาท
ประทานในพิธีเปิดการประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะภาค
ณ หอประชุมพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
วันจันทร์ ที่ ๑๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๑

เจริญพร ท่านอธิบดีกรมการศาสนา*

วันนี้นับว่าเป็นวันพิเศษที่กรมการศาสนามีความปรารถนาดีและคณะสงฆ์ก็ได้อาราธนาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ทั้งนี้ก็เป็นความเอาใจใส่ของกรมการศาสนาซึ่งมีต่อคณะสงฆ์อยู่มาก ท่านเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค ก็ล้วนแต่เป็นภิกษุอยู่ในพระพุทธศาสนาทั้งนั้น เราเป็นพระในพุทธศาสนาก็จริง แต่ในฐานะที่เราเป็นคนไทยก็จะต้องอยู่ในระเบียบแบบแผนซึ่งฝ่ายรัฐบาลบัญญัติขึ้นไว้ส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งก็คือพระวินัยซึ่งเป็นหน้าที่ที่เราซึ่งเป็นพระสงฆ์จะต้องประพฤติปฏิบัติตาม รวมความแล้วเราต้องเป็นผู้ที่อยู่ในระเบียบแบบแผนทั้งสองฝ่าย ทั้งฝ่ายบ้านเมืองและฝ่ายพระพุทธศาสนาจึงควรที่จะดำเนินการแสวงหาความรู้ในการที่จะดำเนินการปกครองให้สำเร็จไปด้วยความเรียบร้อยทั้งสองด้าน ด้านฝ่ายบ้านเมืองก็สามารถที่จะปฏิบัติไม่ให้เป็นการละเมิดกฎหมายของบ้านเมือง ซึ่งเฉพาะในฐานะที่เราเป็นพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เป็นผู้ที่ชาวบ้านโดยทั่วไปแสดงความเคารพนับถือแล้ว จำเป็นที่จะต้องไปศึกษาประพฤติปฏิบัติดีในพระธรรมวินัยซึ่งข้อเหล่านี้ความจริงก็ไม่น่าต้องมาปรารภกัน เพราะว่าทุกท่านก็เป็นพระผู้ใหญ่ เป็นชั้นเจ้าอาวาส เป็นอาจารย์ที่รู้ดีรู้ชอบกันเป็นส่วนมากอยู่แล้ว

---

*ร้อยเอก อดุลย์ รัตตานนท์

การที่กรมการศาสนามีความปรารถนาดีอาราธนามาประชุมครั้งนี้ ก็มิใช่ว่าทุกท่านจะไม่มีความรู้ด้านคณะสงฆ์หามิได้ แต่ต้องการจะถวายความรู้ความเห็นบางประการ ซึ่งบางทีท่านอยู่แต่ในวงวัด ไม่สามารถที่จะรอบรู้ไปในด้านของฆราวาส ผู้รู้ในเรื่องพระศาสนาบางอย่างก็ยังไม่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ได้ เพื่อป้องกันความเสียหายเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้ จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงชี้แจงอบรมลู่ทางในการที่จะปกครองเพื่อสวัสดิภาพของคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ข้อแรกก็ใคร่จะถวายความคิดแก่เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค และเลขานุการเป็นข้อที่ทุกท่านก็ทราบกันดีอยู่แล้ว ใน**เรื่องการปฏิบัติตามพระวินัย** ข้อนี้ทุกท่านก็ทราบดีจนเกือบจะไม่ต้องเอามะพร้าวห้าวมาขายสวน แต่ที่ต้องนำมาชี้แจงในที่นี้ก็เพื่อเป็นการปรับปรุงคนที่ย่อหย่อนให้เข้มแข็งดีขึ้น ส่วนคนที่เรียบร้อยก็จะให้เรียบร้อยยิ่งขึ้นไป เพราะในฐานะที่เจ้าคณะภาค และรองเจ้าคณะภาคทุกรูปก็เกือบจะอยู่ในฐานะอุปัชฌาย์อาจารย์เป็นผู้ใหญ่ปกครองภิกษุสามเณรในวัดอยู่แล้ว จำเป็นที่จะต้องระมัดระวังการประพฤติปฏิบัติส่วนตัวให้มาก เพราะเท่ากับว่าเป็นผู้ที่จะควบคุมอบรม สั่งสอนภิกษุสามเณรภายในวัดภายในปกครองของท่านให้อยู่ในปกครองเรียบร้อยด้วยดี ดังได้กล่าวมาตั้งแต่ต้นแล้วว่าแม้ว่าเราจะมีความปรารถนาดีเท่าใดก็ตาม แต่ในฐานะที่เราเป็นปุถุชน ก็อาจมีบกพร่องได้บ้าง ข้อบกพร่องเหล่านี้ อยากจะขอให้ท่านสนใจ อย่าเห็นว่าเป็นการเล็ก ๆ น้อย ๆ โดยเฉพาะที่ปรากฏแก่หูตาของชาวบ้าน ก็คือใน**เรื่องเสขิยวัตร** คือ ความประพฤติ เรื่องการนุ่งห่ม ยืน เดิน นั่ง นอน ซึ่งเป็นกิริยาที่ปรากฏแก่หูตาของชาวบ้านได้ง่าย เราจะถือว่าเป็นเรื่องนิดหน่อยไม่เป็นไร ความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ นี้แหละเมื่อสะสมมากเข้าก็ใหญ่ได้ กลายเป็นความผิดใหญ่โต ดังนั้น เสขิยวัตรนี้ก็มีในเรื่องสารูป การนุ่งการห่มก็ขอให้ระวังหน่อยอย่าถือว่าอายุมากแล้ว ก็ขอย่อหย่อนบ้าง ในเรื่องการนุ่งการห่ม บางทีก็รุ่มร่ามไม่เหมาะสม ไม่เป็นระเบียบ อันนี้เป็นการบกพร่อง ยิ่งเราเป็นพระผู้ใหญ่เป็นอุปัชฌาย์จารย์ก็ยิ่งต้องระมัดระวังมากในเรื่องมารยาท เรื่องเสขิยวัตรเพราะเป็นผู้ใหญ่ จะต้องคอย

อบรมดูแลผู้น้อยให้ประพฤติปฏิบัติดี ดังนั้น เมื่อเขาเห็นเราย่อหย่อนบกพร่องเขาก็จะจดจำแล้วก็ทำด้วย จะกลายเป็นหมู่คณะที่ไม่มีความเรียบร้อยไม่สมกับที่พระที่เขาเคารพนับถือกราบไหว้บูชา ฝ่ายสารูปเกี่ยวกับเรื่องการนุ่งการห่มก็ได้กล่าวไปแล้ว

ต่อไปก็เป็น**เรื่องโภชนปฏิสังยุต** เรื่องการฉันอาหาร เรื่องนี้จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าท่านมีความประสงค์กวดขันมาก ถ้าจะดูในบัญญัติ ๓๐ ข้อ จะเห็นได้ว่าระเบียบในการฉันอาหารทรงบัญญัติไว้หลายสิบข้อ ถ้าจะนึกดูว่า ทำไมพระพุทธเจ้าจึงระมัดระวังในเรื่องนี้มาก ก็เพราะว่ากิริยาฉันอาหารนี้เป็นการกระทำต่อหน้าประชาชนต่อหน้าทายกทายิกาทั้งหลาย เราจะต้องมีระเบียบเรียบร้อย ไม่ใช่ฉันมูมมาม ต้องระวังจะถือว่าการฉันอาหารไม่ต้องมีระเบียบเรียบร้อย สักแต่ว่านำอาหารเข้าปากเท่านั้นไม่ได้ คนชั้นสูงและภิกษุ ฆราวาสเขาต้องมีระเบียบในการกินอาหาร เราเป็นพระซึ่งเป็นผู้ที่คนกราบไหว้ นำอาหารมาให้เช่นนี้ เขาก็ย่อมจะคอยดูกิริยามารยาทของเราว่าน่าเคารพเลื่อมใสเพียงใด ถ้าเรามูมมามไม่เอาใจต่อกิริยามารยาทแล้ว ก็ทำให้เสื่อมเสีย ทำให้เขาขาดศรัทธาได้ เรื่องนี้ขอให้อย่านึกว่าเป็นความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ เรื่องการฉันอาหารอยู่ทุกวัน ๆ นี้ ก็ขอให้คิดว่าเป็นการฝึกซ้อมว่าระเบียบแบบแผนที่เขานิยมกันอยู่ทุกวันนี้ว่าเป็นอย่างไร ดีให้สมกับเป็นเสขิยวัตรที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ด้วย เราต้องนำแบบแผนที่เป็นระเบียบเรียบร้อยนั้นมาปฏิบัติให้ถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นการจับช้อน การเคี้ยวอาหาร โดยเฉพาะที่เห็นแล้วน่ารังเกียจก็คือข้าวยังไม่ถึงปาก เราก็อ้าปากรอรับไว้แล้ว สิ่งนี้ถ้าไม่สังเกตก็ยังไม่น่ารังเกียจนัก แต่ถ้าสังเกตก็จะเห็นว่าไม่งาม ไม่สมกับที่เขาเคารพกราบไหว้บูชาเลย เรื่องนี้ที่มาชี้แจงให้ท่านเจ้าคณะภาคทราบนี้ ก็มิใช่ว่าเป็นการดูถูกว่าทุกท่านทำบกพร่อง แต่เท่าที่เห็นความบกพร่องมันปรากฏอยู่ จึงนำมาชี้แจงให้ท่านทั้งหลายได้รับทราบไว้ เพราะขนาดว่าเราเป็นผู้ที่ทุกคนเคารพยกย่อง ก็ยังไม่มีระเบียบแบบแผน ไม่มีความเหมาะสม จึงอยากให้ทุกท่านได้ระมัดระวังสิ่งบกพร่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้ เพื่อให้เราเป็น**ทักขิเณยยบุคคล** เป็นผู้ที่ชาวบ้านเขาเคารพบูชา นี้เป็นส่วนพระธรรมวินัย แต่ในส่วน

ระเบียบแบบแผนที่ทางคณะสงฆ์ได้บัญญัติไว้ เพื่อช่วยให้เราประพฤติปฏิบัติให้เรียบร้อยดีขึ้น สิ่งนี้เราก็ต้องสนใจอยู่เหมือนกัน ยิ่งท่านเป็นพระผู้ใหญ่ก็ยิ่งต้องระมัดระวัง คือการปรับปรุง ต้องปรับปรุงตัวเราเองก่อน ดูตัวเราก่อนว่าเราบกพร่องอะไรบ้าง เป็นธรรมดาคนเราไม่ใช่จะดีไปหมดทุกอย่าง จะต้องมีส่วนบกพร่องบ้าง จึงควรตรวจตราดูตัวเองเสียก่อนว่ามีอะไรบกพร่องบ้าง ก็แก้ที่ตัว อย่าไปแก้ที่อื่น ถึงจะเป็นเรื่องเล็กน้อย ก็ล้วนแต่เป็นข้อสำคัญทั้งนั้น เพื่อให้ตัวเราเป็นคนดีสมกับความปรารถนาที่เราอยากจะได้เป็นคนมีบุญ ยิ่งเราเป็นผู้ใหญ่ก็ยิ่งต้องระวัง เพื่อตัวเราเองด้วยและเพื่อลูกน้องด้วย ผู้ที่อยู่ในปกครองจะได้ยึดถือเป็นแบบฉบับ การที่เราซึ่งเป็นผู้ใหญ่ประพฤติอยู่ในระเบียบแบบแผนเท่ากับเป็นการควบคุมให้ลูกน้องประพฤติปฏิบัติดี

ในการที่กรมการศาสนาอาราธนาทุก ๆ ท่านมาประชุมในวันนี้จุดประสงค์มีอะไรบ้าง ท่านอธิบดีก็ได้แถลงให้ทราบแต่เบื้องต้นแล้วก็หวังว่าทุก ๆ ท่านก็คงสนับสนุน ถือว่าอย่ารับรู้ แล้วก็ทิ้งไปเสียไม่เอาใจใส่ อย่างนั้นไม่ได้ ก็ต้องนำเอาระเบียบแบบแผนที่ท่านอธิบดียกเอามากล่าว ว่าเรายังบกพร่องอะไรบ้าง ก็มีจุดบกพร่องแล้วต้องแก้ไขให้มันเรียบร้อยดียิ่ง ๆ ขึ้นไป เพื่อให้สมกับความปรารถนาดีของท่านอธิบดีด้วย ท่านอธิบดีกรมฯ มีหน้าที่คอยดูแลควบคุมสนับสนุนการประพฤติปฏิบัติคณะสงฆ์เรา นี่ก็นับว่าการที่ท่านจัดให้มีการประชุม เพื่อให้เรามีการปรับปรุงหมู่คณะของเรา โดยเฉพาะให้ได้ปรับปรุงฝ่ายฆราวาสให้ปรับปรุงฝ่ายพระฝ่ายเณรนั่นน่ะ เพื่อจะได้พิจารณาตรวจตราดู ปีหนึ่งเรามีการประชุมครั้งหนึ่งก็เพื่อจะได้พิจารณาดูว่าเวลาที่ผ่านมาเรามีอะไรบกพร่องอะไรบ้าง เมื่อมีความบกพร่องจะได้พิจารณาแก้ไขปรับปรุงให้อยู่ในระเบียบเรียบร้อยต่อไป ทั้งนี้ก็เพื่อความสุขความเจริญในการประพฤติปฏิบัติตัวของเรา เพราะภิกษุสงฆ์ก็เป็นลูกชาวบ้านหลานชาวบ้านมาแต่เดิม เมื่อได้มาบวชมาเรียนแล้วเช่นนี้ชาวบ้านเขาก็กราบไหว้บูชา ถือว่าเป็นผู้ประพฤติตัวอยู่ในระเบียบแบบแผนของพระพุทธเจ้า ระเบียบแบบแผนของพระพุทธเจ้า

ทุก ๆ อย่าง ทุก ๆ ประการ ล้วนแต่เป็นระเบียบที่นำผู้ปฏิบัติตามดีทั้งนั้น ทำคนไม่ดีให้เป็นคนดี ทำคนดีอยู่แล้วให้เป็นคนดียิ่ง ๆ ขึ้นไปทั้งนั้น เพราะฉะนั้นก็หวังว่าทุก ๆ ท่าน เมื่อได้รับการอบรมในคราวนี้แล้วคงจะพยายามจดจำข้อความที่กรมการศาสนานำมาเสนอให้รับทราบ ส่วนใดที่ท่านมีอยู่แล้ว ดีอยู่แล้วก็ขอให้ดำรงไว้ ส่วนใดที่ยังบกพร่องก็ขอให้นำไปประพฤติปฏิบัติให้เรียบร้อยสืบต่อไป เมื่อทำให้ดีแล้วก็ได้ชื่อว่าการช่วยตัวของเราเองให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ในระเบียบแบบแผนตามธรรมวินัยด้วย เราก็ช่วยแนะนำชักจูงศิษยานุศิษย์ให้เจริญอยู่ในความเรียบร้อย ทั้งจะเป็นผู้ซึ่งประพฤติปฏิบัติตัวสมกับที่ชาวบ้านเขาทำนุบำรุงด้วยปัจจัย ๔

ที่สุดนี้ ก็ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยซึ่งเป็นที่พึ่งที่เคารพนับถือของท่านทั้งหลาย ได้โปรดบันดาลให้ความคุ้มครองสนับสนุนให้ทุกท่านถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในหน้าที่ราชการทั่วกันทุก ๆ รูป เทอญ.

วาสนานุศาสน์

ประมวลพระโอวาทและพระดำรัส
สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ
ด้านการปกครองคณะสงฆ์

ที่ปรึกษา

พระเทพวัชรเมธี (จินฺตามโย)	พระราชสิทธิโมลี (วีรธมฺโม)	พระครูอมรสรนาท (อคฺควิโท)
นายวราห์ โรจนวิภาต	นายเกริกชัย ซอโสตถิกุล	นายธีรัตน์ ใจดี
นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์	นายพรชัย ศรีชัยยงพานิช	นายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ
นายประสิทธิ์ ดำรงชิตานนท์	พลเอกจิรวิทย์ เดชจรัสศรี	นายสมศักดิ์ บัวเงิน

บรรณาธิการ

พระมหาสิริชัย สุขญาโณ	นายแพทย์ณัฐ ไกรภัสสร์พงษ์
อาจารย์ศิรธัช ศิริชุมแสง	นายอภิรักษ์ นามวิชา

คณะทำงาน

พระมหานิพนธ์ ธมฺมพนฺโธ	พระวุฒิชัย ญาณชโย	นางสาวปวีณ์ กมลวรรณ
นางนุชนาฏ อุชชิน	นางประทุม จิตติวาณิชย์	ดร.อุรสา บรรณกิจโศภน
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พิศภูมิวิถี	นายนิคมเกตุ์ บุญอดุลยรัตน	นายสิทธิกาจ วัฒนผลิน
อาจารย์ ดร.เธียรดนัย เสริมบุญไพศาล	นายรัชตะ จิตตโรภาส	นายปกรัฐ กนกธนาพร
นายปรัชญ์ ทินราช	นายอนาวิล วิภาสวัสดิ์	นายเอกพันธ์ ปัณฑฤกษานนท์
นายธนทัต พ่วงระยับ	นายนพณัฐ ศรีจันทร์	นายทศพล ตั้งจิตสามัคคี
นายกำพล โยธินพนาเวศ	นายคณินภณ ภัทร์คงสิน	

ผู้ออกแบบปก

พระมหาสิริชัย สุขญาโณ	นายอุทิศ พุฒสังข์

ISBN : 978-616-588-871-4
พิมพ์ครั้งที่ ๕ : ตุลาคม ๒๕๖๕
จำนวนพิมพ์ : ๑,๐๐๐ เล่ม

สถานที่พิมพ์ : สาละพิมพการ ๙/๖๔๖ ถ.พุทธมณฑลสาย ๔
ต.กระทุ่มล้ม อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๒๒๐
โทร. ๐-๒๔๒๙๒๔๕๒, ๐๖๑-๒๓๒๕๙๒๘, ๐๙๖-๙๐๑๘๘๘๕

วาสนานุศาสน์